

**SENARYO YAZMA VE CANLANDIRMA
YÖNTEMİ İLE SORUMLULUK VE ÖZGÜRLÜK
TEMELLİ MEDYA OKURYAZARLIĞI
BECERİSİNE YÖNELİK FARKINDALIK
KAZANDIRMA**

Çağrı KAMACI

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2023

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SENARYO YAZMA VE CANLANDIRMA YÖNTEMİ İLE SORUMLULUK VE
ÖZGÜRLÜK TEMELLİ MEDYA OKURYAZARLIĞI BECERİSİNE YÖNELİK
FARKINDALIK KAZANDIRMA**

(Raising Awareness of Responsibility and Freedom Based Media Literacy Skills Through
Script Writing and Animation Method)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çağrı KAMACI

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN

Erzurum
Aralık, 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Çağrı KAMACI tarafından hazırlanan “Senaryo yazma ve canlandırma yöntemi ile sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisine yönelik farkındalık kazandırma” başlıklı çalışması 01 /12 / 2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Adnan TAŞGIN

Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Dr. Öğrt. Üyesi Esra MİNDİVANLI
AKDOĞAN

Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Erol ÇİYDEM

Kastamonu Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / .... / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Senaryo Yazma ve Canlandırma Yöntemi İle Sorumluluk ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Becerisi Kazandırma” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

... / ... / 20..

Aslı ıslak imzalıdır

Tez yazarının adı

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .... / ... / .... tarih ve ..... sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun .... / ... / .... tarih ve ..... sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecim boyunca bana her türlü desteği sağlayan, benim için bir danışmandan çok daha fazlası olan kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN'a sonsuz teşekkür ederim. Jüride yer alan değerli hocalarım Doç. Dr. Adnan TAŞGIN'a ve Doç. Dr. Erol ÇİYDEM'e verdikleri emek ve destekten dolayı teşekkür ederim.

Beni bu sürece atılmam için cesaretlendiren, her önemli kararımın baş mimarı sevgili eşim Zeynep KAMACI'ya ve benim için hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan annem Şima KAMACI'ya, babam Tahsin KAMACI'ya, ablam Mehtap KAMACI'ya ve abim Şafak KAMACI'ya bir ömür boyu minnet borçluyum. Teşekkür ederim.

Ve elbette, özgür bir ülkede fikri hür, vicdanı hür ve irfanı hür bir şekilde eğitim görmeme ve bilimsel çalışma yapmama fırsat tanıdıkları için bana öğretmenliği sevdiren Başöğretmen Mustafa Kemal ATATÜRK başta olmak üzere kahraman ecdadımıza sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Çağrı KAMACI

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENARYO YAZMA VE CANLANDIRMA YÖNTEMİ İLE SORUMLULUK VE ÖZGÜRLÜK TEMELLİ MEDYA OKURYAZARLIĞI BECERİSİNE YÖNELİK FARKINDALIK KAZANDIRMA

Çağrı KAMACI

Aralık 2023, 127 Sayfa

Amaç: Bu araştırmanın amacı senaryo yazma ve canlandırma etkinlikleri ile sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı beceresine yönelik farkındalık kazandırmaktır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen uygulamada öğrenciler araştırmacı rehberliğinde bir senaryo hazırlamıştır ve bu senaryoya bağlı olarak bir kısa film çekmişlerdir. Sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisini temele alan bu senaryo ve film ile öğrencilerde medya okuryazarlığı becerisi ile ilgili farkındalık kazandırılmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ve durum çalışmasının desenlerinden olan bütüncül durum deseni kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmış gözlem yöntemleri kullanılmıştır. Görüşme verileri Maxqda2020® programında tek vaka modeli kullanılarak kategori ve kodlar oluşturulup yorumlanmıştır ve içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Gözlem verilerinin analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmanın bulgularını ön görüşme ve son görüşme verileri ile araştırmacının gözlem verileri oluşturmaktadır. Katılımcılar ön görüşmeye göre son görüşmede medya kavramına yönelik daha geniş çaplı cevaplar vermişlerdir. Katılımcılar medya içeriklerinin üretim sürecine yönelik ön görüşmede fikir beyan edemezken son görüşmede yeni fikirler edindikleri görülmüştür. Uygulama öncesinde katılımcıların büyük çoğunluğu medya içeriklerinin içerdiği mesaja yönelik fikir sahibi değilken uygulama sonunda bu hususta farkındalık kazandıkları görülmüştür. Katılımcıların, medya içeriklerinin etkilerine yönelik farkındalıklarının uygulama öncesine göre uygulama sonrasında arttığı fark edilmiştir. Uygulama öncesinde katılımcılar bilgiye ulaşma ve bilginin doğruluğunu tespit etme konusunda kısıtlı cevaplar verirken uygulama sonrasında cevaplar daha zengin hâle gelmiştir. Öğrencilerin derse istekli geldikleri, yapılan uygulamayı tekrar yapmak istedikleri, uygulama boyunca mutlu oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin uygulama başlangıcında çekingen davranırken süreç içerisinde yapılacak olan etkinlikte daha fazla rol almak istedikleri görülmüştür.

Sonuçlar: Uygulama, öğrencileri medya konusunda daha bilinçli hâle getirmiştir. Katılımcıların uygulama sonunda medyanın içerdiği mesajlara yönelik farkındalıkları artmıştır. Uygulama sonrasında katılımcıların medya içeriklerinin etkilerine yönelik bilinç düzeylerinin arttığı ifade edilebilir. Gerçekleştirilen uygulamanın, dersi daha eğlenceli hâle getirdiği yapılan gözlemler sonucu ulaşılan bir diğer sonuç olmuştur. Süreç içerisinde öğrencilerin derse karşı tutumları olumlu yönde etkilendiği gözlemlenmiştir. Öğrenciler uygulamanın tekrar yapılmasını istemişleri bu veriyi destekler nitelikte bir görüş olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: sosyal bilgiler, medya okuryazarlığı, sorumluluk, özgürlük, senaryo, canlandırma

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

RAISING AWARENESS OF RESPONSIBILITY AND FREEDOM BASED MEDIA LITERACY SKILLS THROUGH SCRIPT WRITING AND ANIMATION METHOD

Çağrı KAMACI

December 2023, 127 Pages

Purpose: The aim of this study is to raise awareness of responsibility and freedom-based media literacy skills through scenario writing and animation activities. In the application carried out for this purpose, students prepared a scenario under the guidance of the researcher and made a short movie based on this scenario. With this scenario and movie based on responsibility and freedom-based media literacy skills, it was aimed to raise awareness about media literacy skills in students.

Method: In this study, case study, one of the qualitative research methods, and holistic case design, one of the case study designs, were used. Semi-structured interview and structured observation methods were used as data collection tools. Interview data were interpreted by creating categories and codes using the single case model in Maxqda2020® program and analyzed by content analysis method. Descriptive analysis method was used to analyze the observation data.

Findings: Araştırmanın bulgularını ön görüşme ve son görüşme verileri ile araştırmacının gözlem verileri oluşturmaktadır. Katılımcılar ön görüşmeye göre son görüşmede medya kavramına yönelik daha geniş çaplı cevaplar vermişlerdir. Katılımcılar medya içeriklerinin üretim sürecine yönelik ön görüşmede fikir beyan edemezken son görüşmede yeni fikirler edindikleri görülmüştür. Uygulama öncesinde katılımcıların büyük çoğunluğu medya içeriklerinin içerdiği mesaja yönelik fikir sahibi değilken uygulama sonunda bu hususta farkındalık kazandıkları görülmüştür. Katılımcıların, medya içeriklerinin etkilerine yönelik farkındalıklarının uygulama öncesine göre uygulama sonrasında arttığı fark edilmiştir. Uygulama öncesinde katılımcılar bilgiye ulaşma ve bilginin doğruluğunu tespit etme konusunda kısıtlı cevaplar verirken uygulama sonrasında cevaplar daha zengin hâle gelmiştir. Öğrencilerin derse istekli geldikleri, yapılan uygulamayı tekrar yapmak istedikleri, uygulama boyunca mutlu oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin uygulama başlangıcında çekingen davranırken süreç içerisinde yapılacak olan etkinlikte daha fazla rol almak istedikleri görülmüştür.

Conclusions: The practice made students more aware of the media. Participants' awareness of the messages contained in the media increased at the end of the application. It can be stated that the participants' level of awareness about the effects of media content increased after the application. Another result obtained as a result of the observations was that the application made the lesson more fun. During the process, it was observed that students' attitudes towards the course were positively affected. The fact that the students wanted the application to be done again is accepted as an opinion that supports this data.

Keywords: social studies, media literacy, responsibility, freedom, scenario, vitalization

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	6
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	7
Terim ve Tanımlar.....	7
İKİNCİ BÖLÜM	9
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	9
Dijital/Medya Okuryazarlığı	9
Sorumluluk ve Özgürlük Değeri	18
Senaryo Temelli Öğrenme Yöntemi	26
Eğitimde Dizi ve Filmlerin Kullanımı	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	41
Yöntem	41
Çalışma Grubu	44
Veri Toplama Yöntemi ve Araçları.....	44
Uygulama Süreci	46
Veri Analizi	47
Araştırmacının Rolü	48
Güvenirlilik ve Geçerlik.....	48
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	50
Bulgular	50

BEŞİNCİ BÖLÜM	75
Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	75
Öneriler.....	82
KAYNAKÇA	84
EKLER	96
EK-1. Uygulamaya İlişkin alınan İzinler	96
EK-2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.	100
EK-3. Birinci Hafta Ders Planı	101
EK-4. İkinci Hafta Ders Planı	103
EK-5. Üçüncü Hafta Ders Planı	107
EK-6. Film Çekiminde Kullanmak İçin Hazırlanan Senaryo	108
ÖZ GEÇMİŞ.....	117

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Medya/Dijital Okuryazarlık ile İlgili Yapılan Çalışmalar.</i>	13
Tablo 2. <i>Medya/Dijital Okuryazarlık ile İlgili Yapılan Tez Çalışmaları.</i>	16
Tablo 3. <i>Sorumluluk ve Özgürlük Değerleri ile İlgili Araştırmalar</i>	21
Tablo 4. <i>Sorumluluk ve Özgürlük Değerleri ile İlgili Yapılan Tez Çalışmaları</i>	24
Tablo 5. <i>STÖ Yöntemi ile İlgili Yapılmış Makale Çalışmaları</i>	29
Tablo 6. <i>STÖ Yöntemi ile İlgili Yapılmış Tez Çalışmaları</i>	31
Tablo 7. <i>Eğitimde Dizi-Film Kullanımı ile İlgili Yapılan Çalışmalar</i>	35
Tablo 8. <i>Eğitimde Dizi-Film Kullanımı ile İlgili Yapılan Tez Çalışmaları</i>	39
Tablo 9. <i>Uygulama Süreci</i>	46
Tablo 10. <i>Araştırmada Gerçekleştirilen Güvenirlik ve Geçerlilik Uygulamaları</i>	49

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Türkiye’de hanelerde ve bireylerde internet kullanımı 2012-2022.....	3
Şekil 2. Türkiye’de düzenli internet kullanan çocukların interneti kullanma amaçları..	4
Şekil 3. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler	20
Şekil 4. STÖ Yöntemi Süreci	28
Şekil 5. Araştırmanın Süreci.	43
Şekil 6. Medya Kavramının İfade Ettiklerine Dair Ön Görüşme Verileri	50
Şekil 7. Medya Kavramının İfade Ettiklerine Dair Son Görüşme Verileri	51
Şekil 8. Çalışma Grubunun En Çok Takip Ettikleri Medya İçeriklerine Dair Ön Görüşme Verileri	52
Şekil 9. Çalışma Grubunun En Çok Takip Ettikleri Medya İçeriklerine Dair Son Görüşme Verileri	52
Şekil 10. Medya İçeriklerinin Takip Edilme Amaçlarına Dair Ön Görüşme Verileri	53
Şekil 11. Medya İçeriklerinin Takip Edilme Amaçlarına Dair Son Görüşme Verileri	53
Şekil 12. Katılımcıların Medya İçerikleri Oluşturulurken Nasıl Bir Yol İzlediğine Yönelik Ön Görüşme Düşünceleri	54
Şekil 13. Katılımcıların Medya İçerikleri Oluşturulurken Nasıl Bir Yol İzlediğine Yönelik Son Görüşme Düşünceleri	55
Şekil 14. Katılımcıların Çeşitli Medya İçeriği Hazırlarken/Hazırlayacak Olsalar Dikkat Ettiği/Edeceği Hususlara Dair Ön Görüşme Verileri	56
Şekil 15. Katılımcıların Çeşitli Medya İçeriği Hazırlarken/Hazırlayacak Olsalar Dikkat Ettiği/Edeceği Hususlara Dair Son Görüşme Verileri	57
Şekil 16. Takip Edilen İçeriklerin İçerdikleri Mesaja Dair Katılımcılara Ait Ön Görüşme Verileri	58
Şekil 17. Takip Edilen İçeriklerin İçerdikleri Mesaja Dair Katılımcılara Ait Son Görüşme Verileri	59
Şekil 18. Müdahale Edilme Durumunda Gösterilen Tavıra Dair Ön Görüşme Verileri.....	60
Şekil 19. Müdahale Edilme Durumunda Gösterilen Tavıra Dair Son Görüşme Verileri.....	61
Şekil 20. Katılımcıların Çeşitli Medya İçeriklerini Takip Ederken Kişisel Olarak Seçici Davranma Durumlarına Dair Ön Görüşme Verileri	61
Şekil 21. Katılımcıların Çeşitli Medya İçeriklerini Takip Ederken Kişisel Olarak Seçici Davranma Durumlarına Dair Son Görüşme Verileri.....	62

Şekil 22. Katılımcıların Medya İçeriklerinin Kendilerini Olumlu Veya Olumsuz Yönde Etkilemesi İle İlgili Ön Görüşme Verileri	63
Şekil 23. Katılımcıların Medya İçeriklerinin Kendilerini Olumlu Veya Olumsuz Yönde Etkilemesi İle İlgili Son Görüşme Verileri	64
Şekil 24. Katılımcıların Medya Aracılığı İle Bilgiye Ulaşırken İzledikleri Yola Dair Ön Görüşme Verileri.....	65
Şekil 25. Katılımcıların Medya Aracılığı İle Bilgiye Ulaşırken İzledikleri Yola Dair Son Görüşme Verileri.....	65
Şekil 26. Katılımcıların Medya Aracılığı İle Ulaşılan Bilginin Doğruluğunu Tespit Etmekte İzledikleri Yola Dair Ön Görüşme Verileri.....	67
Şekil 27. Katılımcıların Medya Aracılığı İle Ulaşılan Bilginin Doğruluğunu Tespit Etmekte İzledikleri Yola Dair Son Görüşme Verileri	67

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ASIA Society	: Asia Society Partnership for Global Learning
ATCS	: Assessment and Teaching of 21st Century Skills
EU	: European Union
ISTE	: International Society for Technology in Education
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
NCREL	: North Central Regional Educational Laboratory
OECD	: Organization for Economic Co-operation and Development
P21	: Partnership for 21st Century Learning
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
STÖ	: Senaryo temelli öğrenme
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Medya, gün geçtikçe toplumlar üzerinde etkisini artırmakta, her geçen gün daha fazla insana ulaşarak sahasını genişletmektedir. Medyanın dijital bir boyut kazanması ve internet ile bütünleşmesi bu etki sahasının genişlemesindeki en büyük etkenlerdendir. Medya araçlarının çeşidinin artması, daha ulaşılabilir olması ve ucuzlaması medyayı hayatın vazgeçilmez bir parçası hâline getirmiştir. Her yaştan birey medya araçlarında kendisine hitap eden içeriklere ulaşabilmekte, kendisi de içerik oluşturabilmektedir. Yani günümüzde hemen her birey medyanın hem aktif kullanıcısı hem de medya için içerik üreticisi konumundadır.

Medyanın ve dijital dünyanın en fazla etki ettiği unsurlardan birisi değerler olmuştur. Değerler bir toplumun ayakta durmasını sağlayan, nesilden nesile aktarılan, davranış göstergeleridir. Bu düşünsel ve davranışsal süreç içerisinde değerler zamanla değişime uğrayabilen olgulardır. Medya değerlerin anlamlarının ve davranış göstergelerinin değişime uğramasında büyük bir paya sahiptir. Nitekim insanlar davranışlarını medya araçlarında gördükleri doğrultusunda şekillendirmeye başlamış, insanlar arası ilişkilerden günlük kıyafete, konuşma şeklinden zevk aldığı alanlara kadar birçok alandaki farklılaşmalar medya etkisi ile oluşmaya başlamıştır. Medyanın bireyler üzerindeki etkisinin olumlu şekilde olması ve bu etkinin belirli bir düzeyde kalabilmesi için bireylerin medya kullanım süreçlerinde özgürlük alanı olarak gördükleri medyayı sorumluluklarını dikkate alarak kullanmaları önemsenmektedir. Sorumluluk ve özgürlük değerleri bireylerin hayatının her alanında ve her aşamasında doğru davranışlar sergilemelerinde büyük bir öneme sahiptir. Bu değerler çağımızdaki teknolojik gelişmelerle birlikte farklı bir önem kazanmıştır. İnsanın diğer insanlarla olan ilişkilerinden etkilenen bu iki değer, insanlar arası ilişkilerin ve iletişimin dijital ortama taşınması ve medyanın etkisinin her geçen gün daha fazla artması ile birlikte farklı bir konuma taşınmıştır. Özellikle sosyal medyanın dünya genelinde yaygınlaşması ile birlikte insanlar medyanın sadece tüketicisi değil aynı zamanda üreticisi konumuna geçmiştirler. İşte bu kullanım ve üretim sürecinde bireylerin özgürlük alanı olarak gördükleri medyayı sorumluluklarını bilerek takip etmeleri ve içerik üretmeleri oldukça önemlidir. Bu anlamda medya okuryazarlığı becerisi ile sorumluluk ve özgürlük değerlerinin birbirleri ile ilişkilendirilerek gelecek kuşaklara aktarılması önemli görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi de içeriğinde yer alan beceri ve değerler ile bunu gerçekleştirebilecek en uygun derslerden biridir.

Sosyal Bilgiler dersi farklı disiplinlerden bilgileri içinde barındıran, etkili ve demokratik vatandaş yetiştirmeyi temel ilke edinen bir derstir. 18. yüzyılda Fransız düşünür Marquis de Condorcet “Sosyal Bilgiler” adıyla bir dersin okutulması gerektiğini ortaya atmıştır. 1916 yılına gelindiğinde ise ilk kez ABD’de sanayi inkılabı sonucu hızlanan şehirleşmenin getirdiği etkileri azaltmak ve üst bir Amerikalı kimliği ile “yeni Amerika toplumu” ortaya çıkarmak amacı ile Sosyal Bilgiler dersi resmî olarak kabul edilmiş ve günümüze kadar gelmiştir (Bilgili, 2009). 2004 yılına gelindiğinde ise yeni bir yaklaşımla yeni bir Sosyal Bilgiler programı hazırlanmıştır. Bu yeni program kendinden önceki esasicilik anlayışına göre gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerini yeni ve çağdaş bir anlayış olan yapılandırmacılık anlayışı ile değiştirmiştir (Kılıçoğlu, 2009). 2004 yılındaki bu yeni programda Sosyal Bilgiler dersi şu şekilde tanımlanmaktadır:

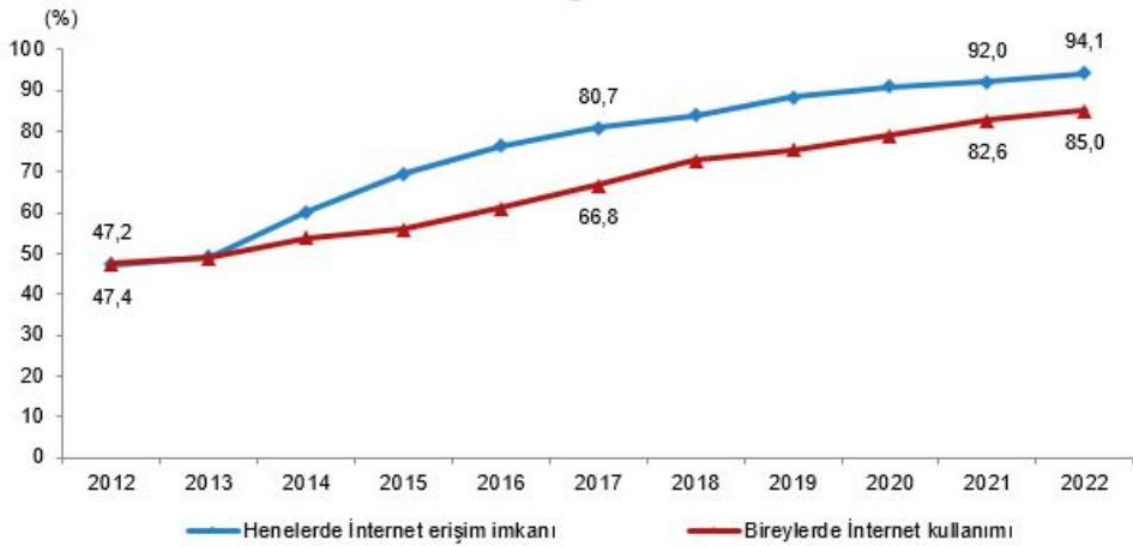
Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarını bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bu gün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilk öğretim dersidir (2005, MEB Kılavuz Kitabı).

Yapılan tanımda Sosyal Bilgiler’in çok disiplinli olma özelliğine, toplu öğretim anlayışına ve özellikle bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirme boyutlarına dikkat çekildiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi bu amaçları gerçekleştirirken salt bilgiyi değil, değer ve beceri kazanımını da temel unsur olarak görmektedir. Değer ve becerileri içerisinde barındırmayan bir Sosyal Bilgiler dersinin belirtilen amaçlara tam olarak ulaşmasının da mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda değer ve beceriler kazanımlarla bire bir ilişkilendirilmiştir (MEB, 2018, s. 10). Değer ve becerilerin ayrı ayrı verilmesi veya hayatla iç içe olmayan soyut ve teorik düzeyde verilmesi de kazanımın gerçekleşmesini oldukça zorlaştıracaktır. Bu nedenle konularını zaten hayatın içinden alan Sosyal Bilgiler dersinde bu ilişkilendirmeyi yapmak çok zor olmayacaktır. Özellikle değer ve becerilerin birbirini destekler nitelikte kazandırılmaya çalışılması kazanıma ulaşma hedefine de büyük oranda hizmet edecektir. Bu sebeple konusunu günlük hayattan alan, çocukların her gün bir şekilde kendilerini içinde buldukları dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığı becerisi ile bu becerinin kazanımına büyük oranda hizmet edecek olan sorumluluk ve özgürlük değerlerinin de birlikte ele alınmasının doğru bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da bu iki değer, iletişim ve medya okuryazarlığı becerisi ile kazandırılması için 7. sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanında gerekli yönlendirmeler yapılmıştır (MEB, 2018).

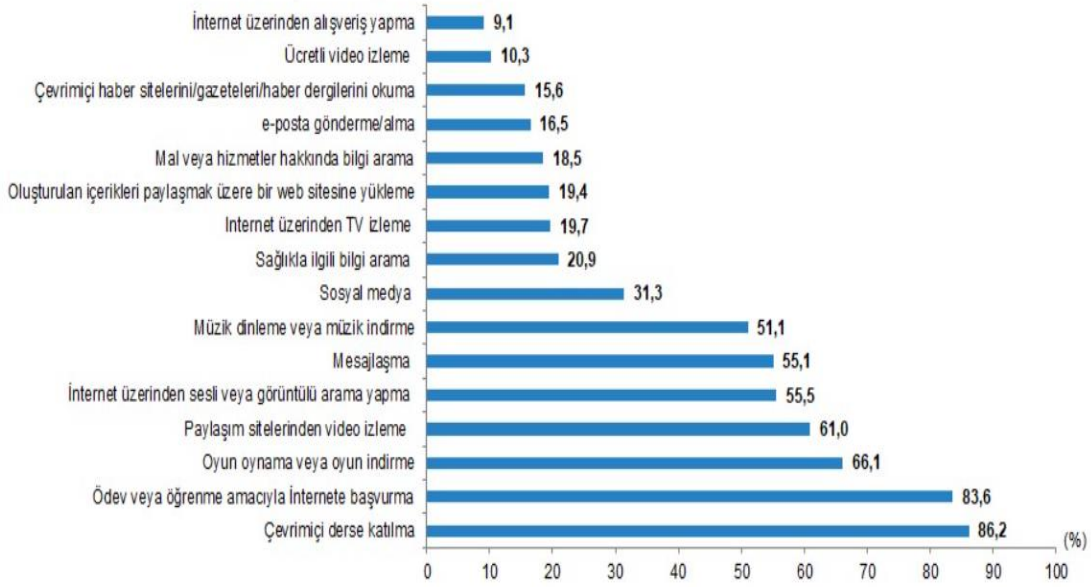
Okul çağındaki çocuklara medya okuryazarlığı becerisini kazandırmanın önemi aslında RTÜK ve We are Social tarafından yapılan araştırmalarda görülmektedir. RTÜK'ün (2013) yaptığı, öğrencilerin medya kullanım alışkanlıklarını inceleyen bir araştırmada, Türkiye'deki öğrenciler, kullanım süresine göre sırasıyla; telefon, televizyon, internet, internet dışı tablet/bilgisayar, kitap/dergi/gazete (ders kitabı hariç) okuma aktivitelerine günlük ortalama 7 saate yakın bir süre ayırmaktadırlar. We are social (2022) verilerine göre dünya nüfusunun %67,1'i taşınabilir iletişim cihazları kullanmaktadır ve bu kullanıcıların %62,5'i ise internet bağlantısına sahiptir. Türkiye'de 2023 yılı başında mobil hücresel ağ bağlantısının 81.68 milyon yani nüfusun %95.4'ü olduğu, yine nüfusun %83.4'ünün internet kullandığı, %73.1'inin de sosyal medya kullanıldığı belirlenmiştir (We are social, 2023). TÜİK (2022) verilerine göre ise Türkiye'de hanelerde internet erişim imkânı %94.1 bireylerde ise %85 olmuştur.

Şekil 1. Türkiye'de Hanelerde ve Bireylerde İnternet Kullanımı 2012-2022 (TÜİK, 2022)

Hanelerde ve bireylerde internet kullanımının 10 yıllık değişimini gösteren grafik incelendiğinde Türkiye'de internet kullanımının hızlı bir şekilde yaygınlaştığı görülmektedir. İnternet kullanımına paralel olarak medya kullanımının bu kadar hızlı arttığı bir ortamda okul çağındaki öğrencilerin bu durumdan etkilenmemesi mümkün değildir. Türkiye'de 2013 yılında düzenli internet kullanan 6-12 yaş arası çocukların oranı %91,8 iken 2021'de bu oran %98,6'ya yükselmiştir (TÜİK, 2021). Düzenli internet kullanan çocukların internet kullanma amaçları Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Türkiye’de Düzenli İnternet Kullanan Çocukların İnterneti Kullanma Amaçları (TÜİK, 2021)

Çocukların internet kullanma amaçları incelendiğinde en yüksek oranın çevrim içi derse katılmada olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiki araştırmanın bütün dünyayı etkisi altına alan ve eğitim-öğretimin çevrim içi yapılmasına neden olan Covid-19 pandemisi döneminde gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmanın yapılmış olduğu dönem dünya genelinde uzaktan eğitimin yapıldığı bir döneme denk gelmiş olsa da internet erişimi olan çocukların yarısından fazlasının interneti ders dışı etkinliklerde kullandıkları görülmektedir.

Görüldüğü gibi dünyada da Türkiye’de de teknoloji, internet ve dolayısıyla medya kullanımı hızla artmaktadır. Hem medyayla hem de teknolojiyle bu kadar iç içe olan öğrencilerin bunları bilinçli bir şekilde kullanması elzemdir. Nitekim 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığı becerilerine yer verilmemişken (bu programda bilgi teknolojilerini kullanma becerisine yer verilmiştir) 2018 öğretim programında bu becerilere ayrı ayrı yer verilmiştir (MEB, 2005; MEB, 2018). 2018 programında Temel Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) kapsamında “dijital yetkinlik” ele alınmış ve bu alanda yetkin olmanın önemine dikkat çekilmiştir. Burada önemli olan bir diğer unsur da TYÇ kapsamında “dijital yetkinlik”in bütün öğretim seviyelerinde öğretim programlarında yer almasıdır (MEB, 2018). Bu durum değişen dünya şartlarında öğrencilere bu beceriyi ve yetkinliği kazandırmaya verilen önemin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim eğitimi ve iş imkânlarını bir amaç etrafında birleştiren ve yeni nesiller için çağımızda gerekli olan becerilerin belirlendiği 21. yüzyıl becerileri içerisinde de yer alan ana becerilerden birisi “bilgi, medya ve teknoloji” becerileridir ve bu beceriler içerisinde yer alan dijital/medya okuryazarlığı becerisi önemli bir başlık olarak yer almaktadır (AASL, 2009 ; Battele for Kids ,

2019). Hem dünyada hem de ülkemizde üzerinde durulan ve bireylere kazandırılması amaçlanan medya okuryazarlığı becerisi, Silverblatt ve Eliceiri'ye (1997) göre bireylerin kitle iletişim araçlarından gelen mesajları anlamlandırabilmelerini sağlayan ve medya içerikleri ile ilgili özgür fikirler ve yargılar geliştirmesini sağlayan bir beceridir. Adams ve Hamm'a (2001) göre de medya okuryazarlığı becerisine sahip kişiler çevrelerindeki medya unsurlarını algılayabilir, eleştirebilir ve içerik üretebilirler. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda dijital/medya okuryazarlığının önemi ön plana çıkmaktadır. Günümüzde teknolojinin hayatımızın her alanında yer alması ve insanların özellikle internet tabanlı medyayı hızlı ve günden güne artan bir şekilde kullanması ile dijital/medya okuryazarlığının önemi oldukça artmıştır. Nitekim medya artık dijitalleşmiş ve medya okuryazarı olmak dijital okuryazar olmayı da zorunlu kılan bir alan olmuştur. Önemi gittikçe artan bu becerinin bireylerin ve toplumların sahip oldukları en önemli unsurlardan olan değerlerle bir araya getirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Eğitim sistemlerinde daha kapsayıcı, etkili ve öğrencilerin tüm ihtiyacını karşılayacak bir eğitimin gerçekleştirilebilmesi için sosyal ve pedagojik unsurlar değerler ile bir araya getirilmiştir (Lovat, 2011). Değer, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır (Güngör, 2010). Çağlar'a (2005) göre, bireylerin düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültürel öğelerdir. Değerler bireyden başlayarak topluma etki eden, o toplumu şekillendiren ve geliştiren, toplumlar için yaşamı anlamlı kılan denetleme ve kontrol sistemleridir (Gökalp, 1992). Değerler toplumsal yaşam içerisinde insanlar arası ilişkileri düzenleyen, toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören, o toplumun kültürüyle şekillenerek anlam bulan doğru davranışa yönelik genel kabul ve inançlardır. Bu kabul ve inançlar zamanla değişime uğramakta, bazen davranış şeklinde gösterimi farklılaşmaktadır (Değirmenci, 2018). Yoğun teknoloji ve medya kullanımı artık insanlar için neredeyse yeni, sanal bir dünya yaratmıştır. Bu yeni dünyanın da getirdiği yeni kurallar ve alışkanlıklar ortaya çıkmıştır. Sanal ortam bizlere yeni bir özgürlük ortamı açmış ve yeni sorumlulukları beraberinde getirmiştir. Bu yeni ortamda sorumluluk ve özgürlüklere dikkat edilebilmesinin önemli şartlarından birisinin iyi bir dijital/medya okuryazarı olmak olduğu düşünülmektedir. Özgürlük kitle iletişim araçları ile doğrudan ilgilidir. Kitle iletişim araçları haber alma-bilgi verme görevini yerine getirirken özgür olmalıdır, aynı zamanda bireylerin özgürlüğüne de dikkat etmelidir. Bu anlamda özgürlük kitle iletişim araçlarının hem var olabilmesi için şarttır hem de insanlar ile ilişkisini düzenleme konusunda da elzemdir (Dedeoğlu, 2014). Nitekim birey dijital mecralarda istediği alanda seçim yapma özgürlüğüne sahiptir ancak bu seçimi de ona zarar vermeyecek mecralar doğrultusunda yapmalıdır. İşte bu seçim konusunda onu yönlendirecek olan kurallar da

sorumluluk değeri ile alakalıdır. Bu nedenle bu araştırmada özgürlük ve sorumluluk değerleri dijital okuryazarlık/medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkilendirilmiştir.

Medya okuryazarlığı becerisinin özgürlük ve sorumluluk değerleri ile bir bütün şeklinde kazandırılmasını amaçlayan bu çalışmada, senaryo temelli öğrenmenin yanı sıra yazılan senaryonun öğrenciler tarafından canlandırılması sağlanarak daha etkili ve eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu yöntemle öğrenciler bir senaryo yazmışlar ve kendilerinin yazdıkları bu senaryo ile bir kısa film çekmişlerdir. Araştırmada da bu yöntemin etkililiğine yönelik olarak öğrenci görüşleri alınmıştır ve incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Medyanın olumsuz etkilerinin tamamı yasalar ile ortadan kaldırılamamaktadır. Bu nedenle bireylerin üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getirip medyanın olumsuz etkilerine karşı bilinçli olmaları daha etkili bir yöntem olacaktır (Treske, 2006). Sorumluluk ve özgürlük değerleri de birbirleri ile doğrudan ilişkilidir. Bir kişi ne kadar özgür olursa sorumluluğu da o kadar artacaktır (Superka, 1976). Dijital dünyanın bizlere getirdiği engin özgürlük sahası düşünüldüğünde sorumlulukların da bu doğrultuda arttığı görülmektedir. Bu dünya içerisinde sorumlulukların daha iyi yerine getirilebilmesi için iyi bir dijital/medya okuryazarı olmak gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisine yönelik ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerini artırmada senaryo yazma ve canlandırma etkinliklerinin katkısını ortaya koymaktır. Bu temel amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlık becerisine yönelik öğrencilerin farkındalık düzeylerini artırmada senaryo yazma ve canlandırma etkinliklerinin nasıl bir etkisi olmuştur?” şeklinde belirlenmiştir. Bu problem cümlesi doğrultusunda araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibidir:

1. Katılımcılar, medya kavramına hangi anlamı yüklemektedir ve en çok hangi medya içeriklerini hangi amaçlarla takip etmektedir?
2. Katılımcıların medya içeriği oluşturulması sürecine ilişkin düşünceleri ve kendileri medya içeriği hazırlarken dikkat ettikleri hususlar nelerdir?
3. Katılımcıların medya içeriklerinde kendilerine verilen mesajlara yönelik farkındalık durumları nasıldır?
4. Katılımcılar, takip ettikleri medya kanalı konusunda kendilerine konusunda müdahil olunması durumunda nasıl tepki göstermektedirler ve katılımcıların takip ettikleri medya içeriklerine ilişkin seçici davranma durumları nasıldır?
5. Katılımcıların medyanın etkileri konusundaki görüşleri nelerdir?
6. Katılımcılar, bilgiye ulaşma konusunda nasıl bir yok takip etmektedirler?

7. Araştırmacının uygulama sürecine yönelik gözlem verileri nasıldır?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Günümüzde dijital dünya ve medya gelişip hayatımızın her alanına etki etmektedir. Güncel istatistikler göstermektedir ki insanlar artık vakitlerinin büyük bir çoğunluğunu internet başta olmak üzere dijital ortamlarda geçirmektedirler (TÜİK, 2022 ; We ara social, 2023). Bu dijital ortamlara sosyal medyanın da eklenmesi ile birlikte medyanın hayatımıza etkisi de katlanarak artmıştır. Gün geçtikçe artan bu etki insanların değerlerini de etkisi altına almaktadır. Değerler ise bu değişimden nasibini alıp dijital ortamlarda karşımıza çıkmaktadır. Kişiler arası sosyalleşmenin dijital ortamlara taşındığı günümüzde sorumlu ve özgür davranışlarımızı şekillendiren ve davranışın uygulanacağı etkili ve önemli bir mecra olarak karşımıza medya/sosyal medya çıkmaktadır. İnsanlar medyayı kullanırken bu mecralarda yapabilecekleri eylemlerin sınırlarını bilmeli, yaptıkları eylemlerin kendilerini ve başkalarını etkileyebileceğinin farkında olmalılardır. Medya okuryazarlığı ise medyayı anlayabilmek, analiz edebilmek, değerlendirebilmek ve üretebilmektir (Aufderheide, 1993). Bu anlamda medya okurzarlığı becerisi ile sorumluluk ve özgürlük değerlerinin birlikte ele alınması dijital ortamların ve medyanın kullanımının ve etkisinin oldukça arttığı çağımızda önemli görülmektedir. Literatür incelendiğinde görülmektedir ki bu araştırma değerler ile becerilerin ilişkilendirilerek ele alındığı nadir araştırmalardan birisi olacaktır. Sorumluluk ve özgürlük değerlerine bu araştırmada ele alınan hâliyle yaklaşan bir araştırmaya ise alanyazında rastlanmamıştır. Araştırmada sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisi alanyazında daha önce denenmemiş ve gerçekleştirilmemiş bir yöntem ile kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu yöntemde öğrenciler istenilen kazanımları barındıran bir senaryo yazıp bu senaryo üzerine bir film çekmektedirler. Kullanılan bu yöntem ile de araştırma literatürde önemli konumunda olacaktır. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi ile alanyazına önemli bir katkı yapılacağı düşünülmektedir. Gelecekte bu araştırmada kullanılan yöntem ve araştırmanın konusu ile ilgili yapılacak olan araştırmalara da rehberlik etmesi açısından araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Terim ve Tanımlar

Medya Okuryazarlığı: Radyo, televizyon, gazete, dergi gibi elektronik veya yazılı basın organlarıyla video, sinema, reklam vb. görsel yayınlara ulaşma, bunları eleştirel olarak okuma, çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği (TDK, 2023).

Sorumluluk: Kişilerin kendi özgür iradeleri ile gerçekleştirdikleri eylemlerin bilincinde olması ve bu eylemler sonucunda ortaya çıkan ahlaki ve hukuksal sonuçları üstlenmesidir (Özen, 2015).

Özgürlük: Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi istencine, kendi yasasına, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi (seçme özgürlüğü). İnsanın kendi istemesi, kendi istenci ile eylemde bulunabilme olanağı; insanın dıştan engellenmeden etki yapabilmesi (Akarsu, 1975).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde dijital/medya okuryazarlığı, sorumluluk ve özgürlük değerleri, STÖ yöntemi ve eğitimde dizi ve filmlerin kullanımı konularına ayrı ayrı olarak değinilmiş ve ilgili konularla ilgili literatürde yer alan çalışmalar incelenerek değerlendirilmiştir. Her bir konuda yapılmış olan makale ve tez çalışmaları ayrı tablolar hâlinde alan, yıl, çalışma grubu ve çalışmanın sonucuna yer verecek şekilde sunulmuştur.

Dijital/Medya Okuryazarlığı

Dijital okuryazarlık (digital literacy) kavramı ilk olarak 1997 yılında Paul Gilster tarafından paylaşılmış olmasına rağmen Gilster net bir tanım yapmaktan kaçınmıştır (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018). Bu kavramın genel tanımlarından biri Martin (2008, Akt., Özerbaş & Kuralbayeva, 2018, s. 17) tarafından, dijital araç kullanabilmek için bireylerin farkındalık, tutum ve yeteneklerini geliştirmesi, dijital kaynaklara erişmesi, eriştiklerini değerlendirebilmesi, entegre, analiz ve sentez edebilmesi, yeni bilgi oluşturabilmesi, kişilerle iletişim kurabilmesi, yapıcı sosyal eylemlerle bu süreci sosyal hayatına yansıtabilmesi şeklinde yapılmıştır. Dijital okuryazarlığın medya boyutunu kapsayan medya okuryazarlığı ise Aufderheide (1993) tarafından basılı ve elektronik medyanın verdiği mesajı anlayabilmek, analiz edebilmek, değerlendirebilmek ve üretebilmek yeteneği şeklinde açıklanmıştır. Anderson (1981) ise medya okuryazarlığını bilgilerin ustaca toplanması, yorumlanması, test edilmesi ve uygulanması olarak tanımlamaktadır. Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve genel ağın yaygınlaşması ile birlikte medyanın neredeyse tamamını dijital ortamda bulabilmekteyiz. Bu nedenle dijital okuryazarlık ile medya okuryazarlığını birbirinden ayırmak güçleşmekte, bu iki beceri birbirini tamamlayan beceriler olarak görülmektedir.

Medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili ilk örneğe 1922’de ABD’de bir öğretmenin sinema filmlerini kullanarak kompozisyon yazdırması şeklindeki çalışmayla rastlanmaktadır. (Orndorf, 1922, Akt., Hobbs & Jensen, 2009). 1960’larda öğretmenlerin görüntü ve ses kayıtlarını derslerinde kullanmaları yaygınlaşmıştır (Hobbs & Jensen, 2009). Medya okuryazarlığı eğitimi 1970’li yıllarda önem kazanmıştır. Başlangıçta ebeveynlere yönelik uygulanmıştır. Amaç anne ve babaların çocuklarını medyanın kötü denilebilecek içeriklerinden korumaları ve medyada yer alan iyi ve kötü içerikleri birbirinden ayırabilmelerini sağlamaktır ve üretilen materyaller daha çok bu amacı taşımaktadır. Ancak ilerleyen yıllarda medya okuryazarlığı okullarda kazandırılması gereken bir beceri olarak görülmüş ve hedef kitle olarak öğrenciler ve

öğretmenlere yönelik bir boyuta geçmiştir. Bu eğitimin amacı da öğrencilerin medya içeriklerine karşı daha eleştirel ve daha akıllıca düşünebilmelerini sağlamaya evrilmiştir (Scheibe & Rogow, 2004). Ülkemizdeki çalışmaların öncülüğünü RTÜK yapmaktadır. Bu beceri 2004 yılında Şiddet Önleme Platformu'nda gündeme gelmiştir. RTÜK bu platformda medya okuryazarlığının bir ders olarak okutulmasını önermiştir (Yılmaz, 2013). MEB de RTÜK ile yaptıkları işbirliği ile bu çalışmalara destek vermiştir. MEB ve RTÜK arasında 2006 yılında imzalanan protokolle birlikte ilköğretim kademesinde seçmeli bir “Medya Okuryazarlığı” dersi eklenmiştir (Altun, 2008). Bu dersin yanı sıra medya okuryazarlığı becerisi Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında temel beceriler arasında yer almaktadır (MEB, 2018). Çağımızda özellikle internetin de her alanda yaygınlaşması ile birlikte görsel ve yazılı medyanın etkisinden uzak kalmamız mümkün değildir. Altı yaş öncesi çocuklar görsel medya önünde günde ortalama iki saat zaman harcamakta ve bu süre yaş ilerledikçe artmaktadır (Mason & Metzger, 2012). İnsanlar, gelişen teknoloji ile birlikte günümüzde hayatlarının büyük bir kısmını ekranlar başında geçirmektedirler. Bu geçen sürenin büyük bir kısmı da eğlenceye ayrılmaktadır. Medya okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesi ile bizler için dezavantajlı gibi görünen bu durumu bir avantaja çevirmemiz mümkün olabilir. Çünkü medya ve dijital dünya hayatımızı oldukça etkilemektedir. Bu etkiyi olumlu hâle getirebilmek için söz konusu imkânları doğru ve etkili bir şekilde kullanabilmemiz gerekir, bunu da medya okuryazarlığı becerisi ile yapmamız mümkündür (Hobbs, 2007). UNESCO da bu konuya uzun yıllardır önem vermekte ve bu konu üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Özellikle günümüzde oldukça artan ve tüm dünyanın gündeminde olan dezenformasyon ve bilgi kirliliğine karşı mücadele medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığının geliştirilmesi ile mümkün olacaktır (UNESCO, 2023).

Bu nedenle medya okuryazarlığı özellikle öğrenciler olmak üzere tüm bireylerin üzerine eğilmesi gereken bir konudur. Türkiye’de medya okuryazarlığı seçmeli bir ders olarak okullarda okutulmaktadır. Ancak bu dersin seçmeli olmasının etkililiğini düşürdüğü düşünülmektedir. Aynı zamanda bu dersin programı çeşitli açılardan yetersiz olarak görülmektedir. Daha kapsamlı ve yetkin bir medya okuryazarlığı ders programı hazırlanıp eğitim kurumlarımızda daha etkili bir şekilde uygulanırsa tüm dünyanın önem verdiği bu konunun Türkiye’de de başarılı bir şekilde geliştirilebileceği düşünülmektedir (Altun, 2008). Sholle ve Denski (1995) medya okuryazarlığının pedagoji içerisinde eleştirel bir kültür oluşturmak için politik, sosyal ve kültürel açılardan yapılandırılması gerektiğini savunmaktadır. Medya okuryazarlığı becerisi bu çerçevede eğitim sistemleri içerisine entegre edilmelidir. Medya okuryazarlığı sadece okulların, ailelerin veya medya endüstrisinin konusu değildir bütün toplumu ilgilendirir ve okullarda bu konuya ağırlık verilmelidir (Potter, 2004). Thoman’a (2003) göre medya okuryazarlığını, yirmi birinci yüzyıl çoklu medya kültürünü geliştirmek için

gereken bilgi becerilerini tanıtmak, uygulamak ve bunlarda ustalaşmak için verilen eğitim sürecidir. Aynı zamanda medya okuryazarlığı medyayı etkin bir şekilde kullanabilmek ve medya içerikleri üretebilme becerisidir. Bu nedenle eğitim sürecinde medya okuryazarlığının üretkenlik boyutuna da dikkat edilmesi gerekmektedir.

Kanada Medya Eğitimi Örgütleri Derneği'nin (CAMEO) yayınlamış olduğu medya okuryazarlık prensiplerine göre: Medya ürünleri konu uzmanları tarafından kurgulanmıştır. Medya içeriklerindeki gerçek yapılandırılmıştır yani medya üreticisi kullanıcılara göstermek istediği gerçeği gösterebilir. İçerikte yer alan mesaj ne kadar yapılandırılıp kurgulansa da kullanıcıların algıladıkları her zaman daha önemlidir. Bu nedenle içerik üretirken karşıdaki kitlenin ön bilgileri göz önünde bulundurulmalıdır. Bir diğer prensip ise her medya içeriğinin belirli bir dünya görüşü üzerine hazırlandığıdır. Yine her medya içeriği toplumun ve siyasi ortamın beklentilerini karşılamayı amaçlar. Medya ürünlerinin yapacakları etki önemlidir. Ayrıca medya içeriklerinde mutlaka olması gereken unsur estetikdir. Bazı durumlarda estetik içeriğin bile önüne geçebilmektedir (Altun, 2005). Eğitim içerisinde bu prensipler göz önünde bulundurularak gelecek nesillerin daha iyi medya okuryazarı olmaları sağlanabilir. Medya okuryazarlığının insani değerleri etkilemesi, demokrasiyi güçlendirmesi, eleştirel düşünmeyi, problem çözmeyi ve yaratıcılığı teşvik etmesi özellikleri ve teknolojinin her geçen gün eğitim içerisine entegre olması gibi nedenlerle bireylere kazandırılması elzem bir beceri olarak görülmektedir.

Medya okuryazarlığı eğitiminin üç ana yaklaşımı vardır. İlk yaklaşıma göre öğrenciler medyanın yapısını anlayıp özellikle elektronik ortamdaki medya içeriklerini anlayıp yorumlayabilecek hâle getirilmelilerdir. İkinci yaklaşımda öğrenciler maruz kaldıkları popüler kültür unsurlarına karşı eleştirel bir düşünme gerçekleştirebilmelilerdir. Üçüncü yaklaşımda ise öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri geliştirip öğrendiklerini hayata aktarabilmeleri büyük önem taşımaktadır (Buckingham, 2003, Akt., Naza, 2014). Ayrıca medya okuryazarlığının önemli boyutlarından birisi de medya kullanıcılarının medya ile etkileşimleri sırasında keyif alabilmeleri ve bunun yönetebilmeleridir (Brunner & Talley, 1999). Bu araştırmada da öğrencilerin hem medya içeriklerinin oluşturulması serüvenini kavrayabilmek, hem bu içeriklerin kendileri üzerine etkilerini ve bu içeriklere karşı eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilmek hem de edindikleri kazanımlarla birlikte ortaya yeni bir medya ürünü koymaları tüm bunları yaparken de keyif almaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Bireylerin yaşamlarında daha kaliteli ve nitelikli yaşamaları, çevrelerindeki dünyayı ve toplumu daha iyi anlamaları, problem çözme becerilerini artırmaları, farklı bakış açıları kazanmaları, mesleki ve sosyal hayatlarında daha başarılı olmaları için gerekli olan 21. yy

becerilerinin; ATCS (Assessment and Teaching of 21st Century Skills), P21(Partnership for 21st Century Learning), OECD (Organization for Economic Co-operation and Development), ASIA Society (Asia Society Partnership for Global Learning), ISTE (International Society for Technology in Education), NCREL (North Central Regional Educational Laboratory), EU (European Union) gibi farklı kuruluşlarca farklı sınıflandırmaları yapılmıştır (Atalay vd., 2016). Çağımızda bireylere kazandırılması oldukça önemli görülen medya okuryazarlığı becerisi, yapılan sınıflandırmaların hepsinde doğrudan veya dolaylı isimlerle yer almıştır. Örneğin P21’de bu beceri medya okuryazarlığı adı ile yer alırken ATCS’de bilgi, iletişim ve teknoloji okuryazarlığı olarak yer almıştır (Voogt & Roblin, 2010). İlk, orta, yükseköğretim seviyesinde öğrencilerin sahip olması gereken becerileri gösteren ve Avrupa yeterlilikler çerçevesine uygun olarak hazırlanan TYÇ’de bireylerin kişisel, sosyal, mesleki ve akademik hayatlarında gereksinim duyacakları beceriler belirtilmiştir ve bu beceriler; ana dilde iletişim, yabancı dilde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade becerileri olarak sınıflandırılmıştır. Bu beceriler içerisinde yer alan dijital yetkinlik, bilgi ve iletişim teknolojilerini hayatın her alanında güvenli ve eleştirel bir bakış açısıyla kullanmayı kapsamaktadır (MEB, 2018). Gerek 21. yy becerileri gerekse TYÇ kapsamında yer alan dijital/medya okuryazarlığı becerisi gelecek nesillere kazandırılması konusunda önemli görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretim programının içerisinde barındırdığı beceriler de 21. yy becerilerine dayanan TYÇ’de yer alan sekiz anahtar yetkinlik ile bağlantılı olacak şekilde düzenlenmiştir (Otuz vd. 2018). Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersi beceri eğitimi noktasında önemli bir konuma sahiptir.

Medya okuryazarlığı eğitimi için en uygun derslerden birisinin Sosyal Bilgiler dersi olduğu açıktır. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kazandırılması amaçlanan 27 beceriden ikisi medya okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık becerileridir. Bu beceriler özellikle günümüzde dijital ortamın ve medyanın iç içe girip hayatımızın her alanına nüfuz etmesiyle birlikte ayrı bir önem kazanmıştır.

Aynı zamanda Sosyal Bilgiler öğretim programı içerisinde yer alan yetkinlikler içerisinde dijital/medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkili olan dijital yetkinlik programın önemli parçalarından bir tanesidir. Bu yetkinlik öğretim programında şu şekilde tanımlanmıştır:

İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir (MEB, 2018, s.5).

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda görülmektedir ki dijital/medya okuryazarlığı çağımız için oldukça önemli bir beceridir ve bu becerinin eğitim kurumları aracılığı ile gelecek nesiller aktarılması elzemdir. Medya ve özellikle sosyal medyanın hayatımızın her alanına nüfuz etmesi ve insan ilişkilerinin hızlı bir şekilde sanal ortama taşınması ile birlikte dijital/ medya okuryazarlığı becerisinin öneminin çok daha fazla arttığı ve bu becerilerin sorumluluk ve özgürlük değerleri ile daha sıkı bir ilişki içerisine girdiği düşünülmektedir. Medyanın olumsuz ve ticari kaygılar ile oluşturulmuş içeriklerini denetleme mekanizmaları ile tamamen engellemek mümkün olmayabilir. Bir dış kuvvet tarafından medyanın denetlenmesi yerine bireylerin medya okuryazarlık seviyelerinin artırılması ile her bireyin kendi üzerine düşen sorumluluğu yerine getirip medyaya yönelik eleştirel bakabilmesi ve maruz kaldığı medya içerikleri konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Özellikle çocuklar maruz kaldıkları medya içeriklerinin olumsuz etkilerini her zaman hissedememektedirler (Treske, 2006). Bu nedenle bu beceriler öğrencilere kazandırılırken sorumluluk ve özgürlük değerleri ile bağlantı kurulursa daha sağlıklı sonuçlar elde edilebileceği düşünülmektedir. Bu araştırmada da bu amaca yönelik olarak sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisine yönelik farkındalık kazandırılmaya çalışılmıştır.

İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde dijital/medya okuryazarlığı ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Konu ile ilgili alanyazında yer alan çalışmalar makale çalışmaları ve tez çalışmaları olarak gruplandırılıp tablolar hâlinde sunulmuştur.

Tablo 1. *Medya/Dijital Okuryazarlık ile İlgili Yapılan Çalışmalar.*

Araştırmacı	Yıl	Çalışma Alanı	Çalışma Grubu	Sonuç
Hobbs & Forst	1998	Eğitim	9. Sınıf Öğrencileri	Araştırmada farklı etkinliklerin kullanıldığı sınıflardaki öğrencilerin mevcut müfredat üzerinden ilerleyen sınıflardaki öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bilgi işleme becerisine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 1. (Devamı)

Deveci & Çengelci	2008	Sosyal Bilgiler	Öğretmen Adayları	Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı ile ilgili görüşlerinin alındığı araştırmanın sonucuna göre Sosyal Bilgiler öğretmen adayları medya okuryazarlığını bölümleri için önemli görmekte ve üniversitelerin lisans programlarında bu dersin yer alması ve bununla ilgili farklı çalışmalar yapılması gerektiğini de ifade etmişlerdir. Araştırmanın ilginç sonuçlarından birisi Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının çoğunun kendisini medya okuryazarı olarak gördüğü ancak arkadaşlarının bu konuda yetersiz olduklarını düşünmeleridir.
Altun	2008	-	-	Seçmeli medya okur yazarlığı dersi incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Çalışma sonucuna göre medya okuryazarlığı dersinin seçmeli olması dersin kapsamını ve etkililiğini azaltmıştır. Ders programı hazırlanırken yeterli konu alanı analizi yapılmamıştır. Çalışma sonucuna göre Türkiye'nin daha kapsamlı ve etkili olacak bir medya okuryazarlığı dersine ve programına ihtiyacı vardır.
Çinkır vd.,	2009	-	7. Sınıf Öğrencileri	Araştırmada Türkiye'nin 5 farklı ilinde bulunan medya okuryazarlığı dersi alan 7. sınıf öğrencilerinin görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrenciler medyanın kültürel öğeleri koruma ve doğru haber verme konusunda yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca öğrenciler medya okuryazarlığı dersinde sınıf içi etkinliklerin daha fazla yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.
Stein & Prewet	2009	Sosyal Bilgiler	Öğretmenler	Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmenlere göre medya okuryazarlığı dersi mevcut müfredat için oldukça önemlidir. Bu konu ile ilgili daha fazla çalışma yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.
Yontar	2009	Eğitim	Öğretmen Adayları	Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini belirleyen araştırmada öğretmen adaylarının düzeyi genel olarak ortalama bulunmuştur. Bu araştırmada erkek öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi kadın adaylara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Tablo 1. (Devamı)

Karaman	2010	Eğitim	Öğretmen Adayları	Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmeni adayların görüşlerinin alındığı araştırmada öğretmen adaylarının TV ve internet kullanım amaçlarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmen adayları TV ve interneti daha çok haber ve bilgi alma amaçlı kullanmaktadırlar.
Filiz & Fisun	2012	Sosyal Bilgiler	Öğretmen Adayları	Araştırmada öğretmen adaylarının medya okuryazarlık seviyeleri yeterli bulunmamış ve bazı temel yeterliklere sahip olmadıkları tespit edilmiştir.
Kesten	2012	Sosyal Bilgiler	Öğretmenler	Araştırma Türkiye’de öğretmenlik yapan yabancı bir öğretmenin medya okuryazarlığı dersindeki durumunu incelemektedir. Araştırmaya göre öğretmen derste rehber olma konumundan bilgi aktarıcı olma konumuna geçmektedir. Araştırmacıya göre de medya okuryazarlığı derslerinde öğretmenler rehber konumda bulunmalıdırlar. Öğrencilere medyada neyi takip etmeyeceklerini söylemek yerine onlara rehberlik edip, kendileri için uygun olan programları yine kendilerinin bulmaları sağlanmalıdır.
Ashley vd.	2015	Gazetecilik	14-17 Yaş Arası Gençler	Araştırmada Amerika’da bir metropol bölgesinde yaşayan gençlerin haberler üzerine medya okuryazarlık seviyeleri araştırılmıştır. Gençlerin pek çoğunun yüksek düzeyde haber medyası okuryazarı olduğu ortaya konulmuştur.
Balçın & Çavuş	2020	Fen Bilimleri	7. Sınıf Öğrencileri	Öğrencilerin hazırladıkları dijital içerikli proje ödevlerinin fen bilgisi dersinde öğrencilerin çevre medya okuryazarlık düzeylerine etkisinin incelendiği araştırmada proje ödevlerinin çevre ve medya okuryazarlık düzeylerine olumlu etki ettiği görülmektedir.
Başbüyük & Pala	2020	Sosyal Bilgiler	5. Sınıf Öğrencileri	Araştırmaya göre 5. sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemiştir ancak yerleşim yeri, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu, anne ve baba mesleği, sosyal bilgiler dersi karne notu, evlerinde bilgisayar veya tablet olması durumu, evlerinde internet bağlantısı olması durumu ve internete bağlanma sıklığına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
Aksoy vd.	2021	Sınıf Eğitimi	Öğretmenler	Sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık seviyelerinin ölçüldüğü araştırmada cinsiyete göre bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Yaş ve meslekteki kademe arttıkça öğretmenlerin dijital okuryazarlık seviyelerinin düştüğü, lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin diğerlerinden yüksek olduğu araştırmanın diğer sonuçlarındandır.

Tablo 1 incelendiğinde yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak öğretmen ve öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Yetişkinler üzerinde yapılan çalışmaların önemi göz ardı edilemez ancak henüz doğru kararlar almak konusunda yeterli olan ve medyanın etkilerine yetişkinlerden çok daha fazla açık durumda olan çocukların ve gençlerin yani öğrencilerin medya okuryazarlığı konusunda daha ön planda olması gelecek açısından kıymetlidir. Çalışmaların sonuçları incelendiğinde ise görülmektedir ki çalışma grupları medya okuryazarlığına yönelik ders ve etkinlikler talep etmektedirler. Türk eğitim sistemi içerisinde yer alan medya okuryazarlığı dersinin revize edilmesi, ders saatinin artırılması ve daha fazla içerik eklenmesi çalışma gruplarının talepleri arasındadır. Çalışmaların genelinde ortak sonuç ise medya okuryazarlık becerisinin önemli olduğu, kazandırılması gerektiği ve bu konuya yönelik daha fazla içerik ve çalışmanın yapılması olarak görülmektedir.

Tablo 2. Medya/Dijital Okuryazarlık ile İlgili Yapılan Tez Çalışmaları

Araştırmacı	Yıl	Tez Derecesi	Çalışma Alanı	Çalışma Grubu	Sonuç
Apak	2008	Yüksek Lisans	Eğitim	-	Araştırmada Türkiye, İrlanda ve Finlandiya eğitim sistemlerinde yer alan medya okuryazarlığı derslerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmacıya göre medya okuryazarlığı dersi Türkiye’de daha erken yaşlardan itibaren üniversiteye kadar hatta hayat boyu devam edecek şekilde verilmelidir.
Aktı	2011	Yüksek Lisans	Eğitim	8. Sınıf Öğrencileri	Araştırma sonucuna göre cinsiyet ve öğrencilerin gittikleri okullar medya okuryazarlık düzeylerini etkilememektedir. Aynı zamanda TV sahibi olmak ve TV izleme süresi de beklenmedik şekilde medya okuryazarlığı düzeyini etkilememiştir.
Çelik	2011	Yüksek Lisans	Sosyal Bilgiler	Öğretmen Adayları	Medya Okuryazarlığı dersinin öğretmen adaylarının çok kültürlü tutum geliştirmelerine olan etkisini inceleyen araştırmada, dersin bu yönde olumlu bir etki yapmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre medya okuryazarlığı becerisi en yüksek öğrenciler gün içerisinde internete en çok bağlanan öğrenciler olmuştur. Sosyal beceri düzeyi en yüksek öğrenciler ise gün içerisinde interneti hiç kullanmayan öğrenciler olmuştur.

Tablo 2. (Devamı)

Aydemir	2019	Doktora	Eğitim Bilimleri	Öğretmen Adayları	Araştırmada toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı medya okuryazarlığı eğitiminin öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarına etkisi incelenmiş ve eğitim sürecinin öğretmen adaylarının tutumlarına olumlu etki yaptığı görülmüştür. Ayrıca öğretmen adayları sürece yönelik olumlu görüşler bildirmişlerdir.
Alkış	2022	Yüksek Lisans	Türkçe	Öğretmenler	Araştırma sonucunda Türkçe öğretmenlerinin dijital okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğu, dijital okuryazarlık durumunun cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna ve Türkçe derslerinde teknolojiye dayanma durumuna göre değişmediği ancak görev yapılan şehre, mesleki deneyime, teknoloji eğitimi alma durumuna göre farklılaşma olduğu belirlenmiştir.
Aydoğdu	2022	Yüksek Lisans	-	Ortaokul Öğrencileri	Öğrencilerin dijital okuryazarlık seviyelerinin belirlendiği araştırmada öğrencilerin orta düzeyde dijital okuryazar oldukları tespit edilmiştir. Dijital okuryazarlık seviyesinin annesi meslek sahibi olanlarda, internete daha fazla bağlananlarda ve merkez ilçede yaşayanlarda daha yüksek olduğu ve kardeş sayısı arttıkça dijital okuryazarlık seviyesinin düştüğü tespit edilmiştir.
Ağalday	2022	Yüksek Lisans	Sosyal Bilgiler	Çizgi Filmler	TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Dijital Tayfa” ve “Siberay” çizgi filmlerini inceleyen araştırmacının bulduğu sonuçlara göre bu çizgi filmler Medya okuryazarlığı öğretim programı içerisinde yer alan bilgi, beceri ve değerlerin birçoğunu kapsamaktadır. Bu çizgi filmler Medya okuryazarlığı dersinde kullanılabilir.
Yılmaz	2022	Doktora	Sosyal Bilgiler	Öğretmen Adayları	Araştırma sonucuna göre yapılan çeşitli etkinlikler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerine etki etmemiştir. Ancak öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına bakış açılarının geliştiği, günlük ve mesleki hayatlarına katkı yaptığı, eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği ortaya konulmuştur. Aynı zamanda öğretmen adayları bu tür medya okuryazarlığı etkinliklerinin her derste yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

İlgili çalışmalar incelendiğinde medya okuryazarlığının önemine vurgu yapıldığı görülmektedir. Çalışmaların ağırlıklı olarak öğretmen ve öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Öğrencilerin üzerinde yapılacak olan çalışmaların alanyazın adına katkılar sunacağı düşünülmektedir. Literatürde yer alan çalışmalarda medya okuryazarlığı becerisi sorumluluk ve özgürlük değerleri ile birlikte değerlendirilmemiştir. Bu anlamda bu çalışma alanyazın için bir ilk durumundadır.

Sorumluluk ve Özgürlük Değeri

Değerler insanı diğer canlılardan ayıran, insanı insan yapan en önemli unsurlardır. Bir toplum yaşamını değerlere göre oluşturur ve buna göre yaşar. Kişiler içerisinde yaşadıkları toplumun birer parçası olarak genellikle toplumun değerlerini benimserler ve düşüncelerini, yaşayışlarını ve seçimlerini bu değerlere göre belirlerler (Aydın, 2008). TDK'ye (2023) göre

Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanan değerler, toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için bireylerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen inanç ve kültürden kaynaklanan ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke olarak kabul edilmektedir (Ekinci, 2018, s. 18).

Keskin'e (2016) göre değerler insanın tutumuna, davranışlarına ve yaşamına yön veren, onun doğru kararlar alabilmesini sağlayan rehber niteliğindeki standartlar ve kurallardır. Cooper'a (2014) göre ise değerler istenilen kıymetli olduğu düşünülen ilkeler, kurallar ve standartlardır. Halstead ve Taylor (2000) ise değerleri insan davranışlarına rehberlik eden ve eylemleri iyi veya arzu edilen olarak değerlendiren standartlar olarak tanımlamaktadır. Değerler insan gibi sosyal varlıklar için var olan olgulardır ve bu sosyal varlıkların hayatına yol gösterici rehber özelliklerine sahiptirler (Schwart,1994). Sosyal bir varlık olan insan, diğer insanlarla bir arada yaşadığı sürece değerler var olmaya devam edeceklerdir. Bu değerler insanların yaşamını şekillendirecek, eylemlerine veya eylemsizliklerine etki edecektir.

Değerler insanların doğuştan kazandıkları olgular değildir. Değerler görecelidir ve toplumlara veya insanlara göre değişebilmektedir (Kuçuradi, 2003). İnsanlara ve toplumlara göre şekil alabilen ve sonradan kazanılan bu olguların bir eğitim süreci ile gelecek nesillere aktarılması toplumların var olan değerlerinin yaşatılması ve bu değerlerin yozlaşp bozulmasını engellemek açısından gereklidir. Bireylere salt bilgi aktarımına odaklanmış değerleri önemsemeyen bir eğitim anlayışı yarım kalacak bununla birlikte yetiştirilecek olan nesiller de yarım kalacaktır. Bu nedenle değerler eğitiminin, eğitimin bir parçası olması oldukça önemlidir.

Günümüzde özellikle çocuklar ve gençler bilhassa medya üzerinden pek çok olumlu veya olumsuz içeriğe maruz kalmaktadırlar. Bu içerikler en çok da bireylerin ve toplumun

mevcut değerlerine etki etmektedir. Bu etkiyi en aza indirmek gelecek nesilleri bilgili bireyler olmalarının yanı sıra değerlerle donatılmış iyi birer insan olmalarını sağlamak değerler eğitimi ile mümkün olabilir. Değerler eğitimi tarih boyunca her dönemde farklı yöntemlerle gerçekleştirilmiş (Katılmış & Kafadar, 2022). Günümüzde değerlerin gelecek kuşaklara kazandırılması misyonu ise sadece ailelerin sorumluluğuna bırakılamaz çünkü günümüz dünyasındaki hızlı değişim süreci değerleri de etkilemektedir ve aileler bu durumla baş edemeyecek duruma gelmişlerdir (Yel & Aladağ, 2009). Bu misyonun asıl yüklenicisi eğitim kurumları yani okullardır. Okulun iki asli amacı vardır, bunlardan ilki bireylerin akademik başarılarını artırmak ikincisi ise değerleri içselleştirmiş bireyler yetiştirmektir (Ekşi, 2003). Topçu'ya (2017) göre de günümüzde yeni nesillerin toplumsal hayata kazandırılma görevini ailelerden çok okullar üstlenmiştir. Bu nedenle Türkiye'nin içerisinde bulunduğu dünyadaki pek çok ülke eğitim sistemlerine değerler eğitimi entegre etmiştir. Örneğin Japonya'da eğitimciler öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra ilköğretim okullarına asılan yazılarda yer alan; azimli, nazik, güçlü ve sağlıklı, çalışmakta gayretli değerlerine sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadırlar (Stevenson, 1991). ABD ise özellikle 1995 yılında başlatılan yaşayan değerler eğitimi (living values education) programı ile bu konuya odaklanmıştır (Çetinbaş, 2015). UNİCEF (2023) de aynı isimle bir programı 1996 yılında oluşturarak dünya çapında yaygınlaştırmaya çalışmaya başlamıştır. Ülkemizde ise 2005 yılında yenilenen öğretim programı programları ile değerler eğitimi sistemli bir hâle getirilmiştir. Bu programların bazılarında değerler genel amaçlar içerisinde verilmiştir bazılarında ise öğrenme alanlarına ayrılmışlardır. Sosyal Bilgiler öğretim programında ise değerlere ayrı bir başlık olarak yer verilmiştir (Kahramanoğlu, 2019). Bu nedenle değerler eğitimi Sosyal Bilgiler programının önemli bir parçasıdır. Değerler eğitiminin en fazla ön plana çıktığı derslerin de ilköğretimde hayat bilgisi dersi orta öğretimde ise Sosyal Bilgiler dersi olduğu görülmektedir (Thornberg & Oğuz, 2013).

Sosyal Bilgiler dersi doğası gereği içeriğini insanı ilgilendiren konulardan almaktadır. İnsanlar için son derece önemli olan ve toplumsal yaşamın devam etmesi için gerekli olan değerler de bu nedenle Sosyal Bilgiler dersinin vaz geçilmez parçalarından birisidir. Sosyal Bilgiler dersi ile değerler eğitimi doğrudan ilişkilidir ve Sosyal Bilgiler eğitiminin kişilerde değer gelişimi konusunda önemli bir sorumluluğu vardır (Doğanay, 2009). Sosyal Bilgiler ders programının en önemli bileşenlerinden birisi değerlerdir. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde pek çok değer yer alır ve bu değerler program içerisinde harmanlanarak öğrencilere kazandırılmaya çalışılır.

Şekil 3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler (MEB, 2018)

1. Adalet	10. Estetik
2. Aile birliğine önem verme	11. Eşitlik
3. Bağımsızlık	12. Özgürlük
4. Barış	13. Saygı
5. Bilimsellik	14. Sevgi
6. Çalışkanlık	15. Sorumluluk
7. Dayanışma	16. Tasarruf
8. Duyarlılık	17. Vatanseverlik
9. Dürüstlük	18. Yardımseverlik

Bu değerlerin her biri ayrı ayrı kıymetli ve öğrencilere kazandırılması elzem olan değerlerdir. Bu önemli değerler arasında yer alan sorumluluk ve özgürlük değerleri uzun yıllar boyunca insanoğlunu meşgul etmiştir. Sorumluluk TDK'ye göre “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.” dir. Bu tanım ve sorumluluk ile ilgili yapılmış olan benzer diğer tanımlara bakıldığında sorumluluğun bireysel bir olgu olduğu düşünülebilir. Ancak sorumluluk bireyselliğin yanı sıra diğer insanları ilgilendiren özelliği ile de karşımıza çıkmaktadır. Sorumluluk diğer insanların haklarına saygılı olarak kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmektir (Selçuk & Güner, 2004). Sezer'e (2008) göre sorumluluk kişinin kendine ve başka bireylere karşı yerine getirmesi gereken görevleri zamanında yerine getirme zorunluluğudur. Ruth'a (1994) göre de insanlar birbirleri ile iç içe yaşarlar ve bundan dolayı sadece kendilerine karşı değil çevrelerine karşı da sorumludurlar.

Özgürlük kavramı TDK'ye göre “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu.” olarak tanımlanmıştır. Özgürlük, Berlin (2007) tarafından iki türe ayrılmaktadır. Birincisi negatif özgürlüktür ve bu tür özgürlükte insanın ne yapip ne yapmayacağı dış etkenler tarafından belirlenir. İkinci tür ise pozitif özgürlüktür ve bu tür özgürlükte bireyler yapip ettikleri konusunda bir birey olarak kendileri karar almaktadırlar. Özgürlük bireyin toplum içerisindeki eylemlerinin sınırlarını belirlemektedir. Bireyin bu eylemleri ise kendisine bir sorumluluk yüklemektedir (Tomlinson, 2004). Özgürlük kavramı gerek negatif özgürlük bağlamında gerekse pozitif özgürlük bağlamında incelendiğinde ortaya çıkan sonuç şu olmaktadır ki özgürlük ve sorumluluk kavramları birbirleri ile ilişki içerisindeyler. Superka (1976) da sorumluluk ve özgürlük değerlerinin birbirleri ile sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu ve bir kişinin ne kadar çok özgür olursa o kadar sorumluluğunun artacağını söylemektedir. Yeşilyurt'a (2005) göre eğer bir insan seçimlerinde özgür ise bu özgürlüğü anlamlı hâle getirecek olan sorumluluk duygusudur.

Sönmez'e (2003) göre ise seçim yapabilme özgürlüğü sorumluluğu oluşturan önemli olgulardan birisidir. Sorumluluk ve özgürlük kavramlarının tanımlarına bakıldığında da görülmektedir ki bu iki kavram da bir noktada bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerine temas etmektedir. İnsanın toplumsal hayatta var olduğu her alanda sorumluluk ve özgürlük değerleri de birbiri ile ilişkili bir şekilde onu takip edecektir.

İnsanoğlunun yaşantısı için değişim vaz geçilmez bir parçadır. Bu değişim insanoğlunun hayatının her alanında görülebileceği gibi toplumsal yaşantının en önemli parçalarından birisi olan değerler de zaman içerisinde değişime uğrayabilmekte ve farklı alanlara taşınabilmektedir (Erkılıç, 2019). İnsanın ve insanın oluşturduğu dönemlerin, çevrelerin, sosyal yapıların, teknolojinin gelişmesi ile sorumluluk ve özgürlük değerleri de farklı alanlara taşınmıştır. Günümüzde bu değerler dijital ortamlarda karşımıza çıkmaktadır. Gelişen teknoloji ile insanlar sosyalleşme ihtiyacının büyük bir kısmını dijital ortama taşımıştır. Bu taşınma ile birlikte sosyal hayattaki değerler de doğal olarak bu mecralara geçmiştir. Sorumluluk ve özgürlük değerleri de artık sadece fiziki sosyal hayatımızda değil dijital hayatımızın da içerisinde olmak zorundadır çünkü insanlar bu ortamlara hayatının hemen her anını dâhil etmiştir. Bu değişimle birlikte sorumluluk ve özgürlük değerlerinin medya okuryazarlığı becerisi ile birlikte düşünmenin faydalı olacağı ön görülmektedir. Medya okuryazarlığı becerisi, medya ve dijital ortamlar kullanılırken oldukça önemlidir. Bu ortamlarda sorumluluk ve özgürlük değerlerine dikkat edilmesi de günümüzde elzem hâle gelmiştir. Sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisi ile donatılmış bireylerin bu konuda daha başarılı olacakları düşünülmektedir.

İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde sorumluluk ve özgürlük değerleri ile ilgili literatürde yer alan makale ve tez çalışmaları yıl, çalışma alanı, çalışma grubu ve sonuç değişkenleri ile tablolastırılarak sunulmuştur.

Tablo 3. Sorumluluk ve Özgürlük Değerleri ile İlgili Araştırmalar

Araştırmacı	Yıl	Çalışma Alanı	Çalışma Grubu	Sonuç
Palmberg & Kuru	2010	Eğitim	11-12 Yaş Grubu Öğrenciler	Saha gezileri, kamplar, yürüyüşler vb. açık hava aktivitelerinin öğrencilerin çevre sorumluluklarına etkisi üzerine yapılan araştırmada söz konusu etkinliklerin öğrencilerin sorumluluk düzeylerine olumlu etki ettiği tespit edilmiştir

Tablo 3. (Devamı)

Ünlüer	2012	Sosyal Bilgiler	Öğrenci Velileri	Sosyal Bilgiler dersinde sorumluluk kazandırılmasına yönelik veli görüşlerinin incelendiği araştırmada, veliler Sosyal Bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasını yetersiz bulmaktadırlar. Velilerin birçoğu öğretmenlerin uyarılarının veliler tarafından dikkate alınması gerektiğini ve çevrenin sorumluluk değeri konusunda etkili olduğunu belirtmişlerdir.
Eliasa	2014	-	-	Yapılan çalışmada oyunların, öğrencilerin takım çalışma becerisini ve sorumluluk değerini geliştireceğine değinilmiştir
Özerbaş & Gündüz	2014	Sınıf Eğitimi	3. Sınıf Öğrencileri	Araştırmada sorumluluk değerinin kazandırılmasında proje tabanlı öğretim yönteminin etkisi incelenmiş ve araştırma sonucuna göre; öğrenci başarısı artmış, eğitim süreci daha somut ve kalıcı hâle gelmiş, öğrenciler için ders daha zevkli ve eğlenceli hâle gelmiştir.
Karakuş	2016	Sınıf Eğitimi	4. Sınıf Öğrencileri	Araştırmada öğrencilerden sorumluluk değeri ile ilgili resim çizimleri istenmiş aynı zamanda sözlü olarak da ifadeleri alınmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrenciler sorumluluğu daha bireysel anlamda algılamaktadırlar. Ayrıca öğrenciler sorumluluklarını yerine getirdiklerinde mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Verilen görevi yaptıklarında rahatladıklarını ve çevrelerinden aldıkları olumlu dönütlerle insanların güvenlerini kazandıklarını söylemişlerdir
Sezer & Çoban	2016	Sosyal Bilgiler	5,6,7 Ve 8. Sınıf Öğrencileri	Araştırmaya göre öğrencilerin aileye karşı sorumluluk algıları beşinci sınıftan sekizinci sınıfa doğru azalma göstermiştir. Araştırmacı bu durumun sebebinin öğrencilerin ergenlik dönemine girişleri olabileceğini belirtmiştir. Yine sekizinci sınıf öğrencilerinin daha alt kademedeki öğrencilere göre kişiler arası sorumluluk algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. (Devamı)

Sapsağlam	2017	Okul Öncesi	Okul öncesi Öğrencileri	Araştırmada öğrencilere sorumluluk değeri ile ilgili resim çizmeleri ve bu resimleri açıklamaları istenmiştir. Öğrencilerin pek çoğu resimlerde çiçek sulama, balıklara yem atma gibi sahneler çizmiş ve açıklama kısmında da bunun bir sorumluluk olduğunu belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler de çizdikleri resimlerde annelerine yardım ettiklerini (masa kurmak, masa toplamak vs.) ve bunun bir sorumluluk olduğunu ifade etmişlerdir.
Sezer & Çoban	2017	Eğitim	Öğretmenler	Araştırmada öğretmenlerin öğretim programlarının sorumluluk değerini kazandırmada yetersiz olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin sorumluluk algılarında çevreye karşı sorumluluk kategorisi geri planda kalmıştır. Araştırmacılara göre bu durum öğretmenler açısından bir eksiklik ve giderilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin genellikle ders esnasında telkin ve model olma yöntemleri ile sorumluluk kazandırmaya çalıştıkları ancak bunun sonucunda pek başarılı olamadıklarını düşündükleri araştırmada ifade edilmiştir.
Aydemir & Ulu-Kalın	2018	Eğitim	8. Sınıf Öğrencileri	Değer eğitimi çalışması yapılmadan önce ve sonra öğrencilerin özgürlük tanımlarının karşılaştırıldığı araştırmada uygulama öncesinde değer sıralamasında özgürlük değerini en sona koyan öğrenciler uygulama öncesinde özgürlüğü okul çıkışı, tatil ve beden eğitimi dersi olarak tanımlarken uygulama sonrasında demokrasi, hak, hürriyet olarak tanımlamaya başlayıp değer sıralamasında da özgürlük değerini ilk sıraya koymuşlardır.

Tablo 3. incelendiğinde farklı yöntemlerle değer eğitimi uygulamalarının sonuçlarının genel olarak istendik yönde olduğu görülmektedir. Bu durum farklı etkinlikler kullanmanın değer öğretiminde yararlı olabileceğine dair kanıt oluşturabilir. Sorumluluk ve özgürlük değerleri birbirleri ile bağlantılı iki değer olmasına rağmen yapılan çalışmalarda bu değerler birbirleri ile bağlantılı bir şekilde ele alınmadığı görülmektedir. Ayrıca bu değerlerin herhangi bir beceri ile dolayısıyla medya okuryazarlığı becerisi ile birlikte çalışıldığı bir araştırmaya da rastlanmamıştır.

Tablo 4. Sorumluluk ve Özgürlük Değerleri ile İlgili Yapılan Tez Çalışmaları

Araştırmacı	Yıl	Tez Derecesi	Çalışma Alanı	Çalışma Grubu	Sonuç
Hayta-Önal	2005	Yüksek Lisans	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	9. Sınıf Öğrencileri	Araştırmacı lise öğrencilerine bir sorumluluk eğitim programı uygulamış ve bu uygulamanın başarılı olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre sorumluluk eğitim programı öğrencilerin sorumluluk düzeylerini artırmıştır.
Aydın	2008	Yüksek Lisans	Eğitim	7. Sınıf Öğrencileri	Araştırmada öğrencilere yardımseverlik e sorumluluk temelinde bir karakter eğitimi verilip bu eğitimin öğrencilerin ahlaki gelişimine etkisi incelenmiştir. Sonuç olarak bu eğitimin öğrencilerin ahlaki olgunluğunu artırdığı ortaya konulmuştur.
Tepecik	2009	Yüksek Lisans	Sosyal Bilgiler	Öğretmen adayları	Araştırma öğretmenlerin sorumluluk değerinin eğitiminin ilk başladığı yer olarak aileyi gördüklerini ortaya koymuştur. Ayrıca öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde sorumluluk kazandırılması konusunda okulda öğretilenlerin aile ve çevre tarafından desteklenmemesi, ders saatlerinin yetersizliği gibi konularda zorluklar yaşadıkları araştırmada ortaya konulmuştur.

Tablo 4. (Devamı)

Şahan	2011	Yüksek Lisans	Sosyal Bilgiler	5. ve 8. Sınıf Öğrencileri	Beşinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin sorumluluk ile ilgili kazanımları ne derece edinebildiklerini inceleyen araştırmada cinsiyet faktörünün sorumluluk ile ilgili bazı noktalarda farklılıklar yaratsa da genel olarak sorumluluk düzeyine etkisi olmadığı görülmüştür. Beşinci sınıf öğrencilerinde babanın eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin sorumluluk algı seviyesinin arttığı tespit edilmiştir, ancak sekizinci sınıf öğrencilerinde babanın eğitim seviyesi faktörü herhangi bir farklılaşma yaratmamıştır.
Onay	2020	Doktora	Sınıf Eğitimi	4. Sınıf Öğrencileri	Öğrenciler ile uygulanan sorumluluk değerine yönelik çeşitli etkinliklerin sonucu incelenmiş ve bu etkinliklerin öğrencilerin sorumluluk düzeylerini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
Açıkgöz	2021	Yüksek Lisans	Sınıf Eğitimi	3. ve 4. Sınıf Öğrencileri	Araştırmada öğrencilerin Fen Bilgisi dersine karşı sorumluluk düzeyleri çeşitli demografik özelliklere göre incelenmiştir. Kız öğrencilerin sorumluluk seviyesi daha yüksek çıkmıştır. Dersi seven öğrencilerin sorumluluk düzeyi yüksek çıkmıştır. Ancak anne-baba eğitim durumu, okul öncesi eğitim almış olma, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri sorumluluk düzeyine etki etmemiştir.
Yalçın	2021	Doktora	Sosyal Bilgiler	5. Sınıf Öğrencileri	Yapılan çalışmada sınıf ortamında kullanılan sorumluluk etkinliklerinin öğrenciler üzerine etkisi incelenmiş ve bu etkinliklerin faydası ortaya konulmuştur.

Konu ile ilgili yapılan tez çalışmaları incelendiğinde değer kazandırmada kullanılan yeni yöntemlerin genel anlamda başarılı olduğu görülmektedir. Bazı tez çalışmalarında cinsiyet faktörünün sorumluluk değeri üzerine herhangi bir etki yapmadığı bazılarında ise anlamlı bir fark ortaya koyduğu görülmüştür. Bu konuyu ele alan tez dışı çalışmalarda ağırlığın cinsiyet faktörünün sorumluluk düzeyine etki etmemiş olduğu yönünde olması düşünüldüğünde, cinsiyetin sorumluluk düzeyine etkisinin az olduğu söylenebilir.

Senaryo Temelli Öğrenme Yöntemi

Senaryo temelli öğrenme (STÖ) yöntemi ilk olarak 19. yüzyılda ABD’de Harvard Üniversitesi hukuk fakültesinde uygulamaya konularak öğrencilerin yaşanması muhtemel olaylar karşısında tecrübe kazanmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Daha sonraki dönemlerde polislik, tıp, itfaiyecilik ve eğitim gibi pek çok alanda yaygınlaşarak uygulanmıştır (Karasu, 2019). STÖ günlük yaşamda karşılaşılan ya da karşılaşılmaması olası olan problemlerin bir senaryo ile canlandırılarak öğrencinin düşünceleri doğrultusunda seçimler yapabildiği bir yöntemdir (Karaoğlu, 2019). Öğrenci bu yöntem ile seçimler yapabilir ve bu seçimler hatalı seçimler de olabilir. Ancak hatalı seçimler yapsa dahi uygulama sonunda öğrenilmesi gereken bilgiyi öğrenmiş olur (Mariappan vd., 2004). STÖ yönteminde gerçek dünyanın sınıfa taşınmasıyla birlikte öğrencilere bir problem üzerine düşünme, bilgilerini harekete geçirme, benzer durumlara uyarılma, bilgi eksikliklerini fark etme ve eksikliğin giderilmesi için araştırma yapma imkânı verilir (Çubukçu, 2011). Gerek gerçek yaşam problemlerini sınıf ortamına taşıyarak eğitimin hayatilik ilkesine temas etmesi gerekse öğrenciyi eğitim ortamında aktif kılmasıyla STÖ çağımız eğitim anlayışına uygun bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Senaryo Türleri

Errington’un (2011) yaptığı senaryo sınıflandırmasına göre senaryolar; “Yetenek temelli senaryolar”, “Problem temelli senaryolar”, “Konu temelli senaryolar” ve “Kurgu temelli senaryolar” olmak üzere dörde ayrılmıştır.

a) Yetenek Temelli Senaryolar: En temel senaryo türüdür. Öğrenciler daha önce öğrendikleri bilgilerle ne yapmaları gerektiğini gerçek yaşam senaryoları ile görür ve geri bildirim alırlar. Genellikle mesleki gelişim için kullanılır. Örneğin bir hemşirenin tren yolculuğu esnasında hastalanan bir yolcuya nasıl müdahale edeceği senaryosu.

b) Problem Temelli Senaryolar: Bu senaryo türünde öğrenciler zaten bildikleri belirli açık uçlu problemlerin peşine düşerler. Bu tür senaryolarda problemin çözümünden çok çözüme giden yollar önemlidir. Öğrenciler sorunları çözdükçe yeni sorunlarla karşılaşabilirler her aşama için

farklı değerlendirmeler yapmak gerekir. Problem çözmeyi gerektiren bir senaryo türü olduğu için üst düzey düşünme becerilerini geliştirir (Stewart, 2003).

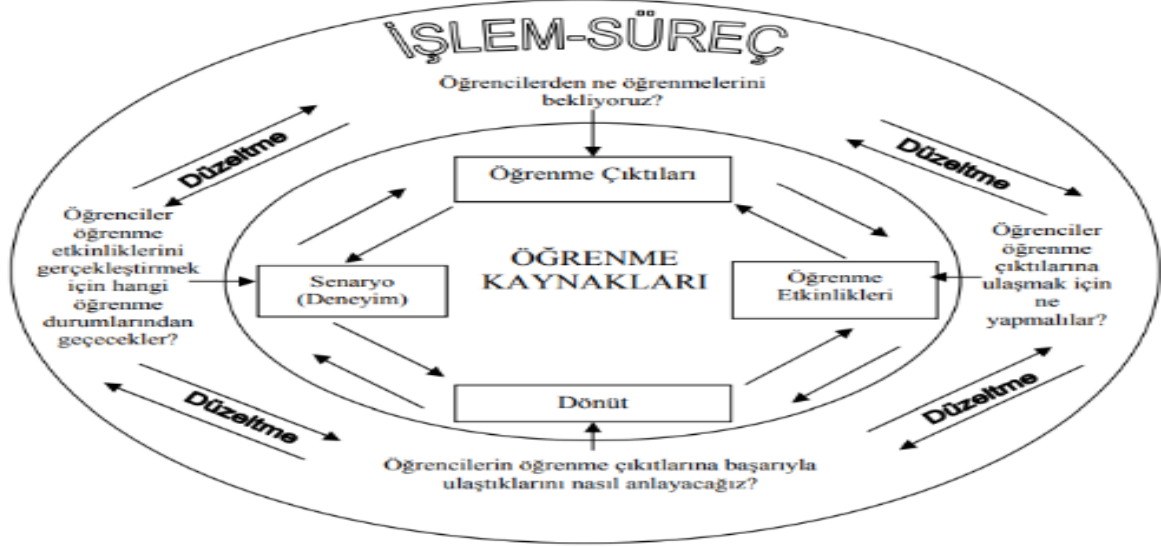
c) Konu Temelli Senaryolar: Öğrenciler bu senaryo türünde gerçek yaşam konularını derinlemesine inceler ve tartışrlar. Öğrencilerin gerçek yaşam konularında farklı bakış açıları edinmelerini sağlar ayrıca başkalarının yaşamış oldukları problemleri incelerken empati yeteneklerini de geliştirirler. Ağır kanser hastası olan bir kadının evladına kendisine ötenazi yapmasını istemesi ve evladının da bu isteği yerine getirip annesine aşırı dozda ilaç verdiği bir durumda öğrencilerin tutumunun ne olacağı ile ilgili bir senaryo konu temelli senaryolara bir örnektir.

d) Kurgu Temelli Senaryolar: Bu senaryo türünde diğerlerine nazaran daha fazla bilgi verilir. Çünkü senaryo öğrencilerin bulunduğu mevcut durumdan uzaktır. Tıp bilimin ilerlemesi ile neredeyse sonsuza kadar yaşamının mümkün olduğu 2061 yılında insanlık eğitim, kültür, sosyal vb. alanlarda nasıl bir durumda olacağı ile ilgili bir senaryo bu türe örnek olabilir (Errington, 2011).

STÖ yöntemi öğrenci merkezli bir özelliğe sahiptir. Öğrenciler bu yöntemde bilgiyi pasif bir şekilde kabul eden konumda değil aktif bir öğrenme ortamı ile bilgiyi yapılandırabilecekleri bir konumdadrlar ve iş birliği içerisinde öğrenme sağlayabilirler. Modern eğitim-öğretim anlayışına uygun olan bu özelliği, yöntemin araştırmada kullanılması için uygun bulunmuştur. Ayrıca STÖ yöntemi bütünleştirici bir özelliğe sahip olduğu için farklı konuları bir arada verebilecek niteliktedir (Filiz vd., 2005, Akt., Kemiksiz, 2016; Yarnall vd., 2007; Sorin, 2013). Bu araştırmada da dijital/medya okuryazarlığı becerisi ile sorumluluk ve özgürlük değerleri birbirleri ile ilişkilendirilerek öğrencilere kazandırılması amaçladığı için STÖ yönteminin bu özelliği araştırmaya hizmet edecektir. STÖ yöntemi ile öğrenciler teorikte öğrendikleri bilgileri pratiğe aktarma şansı bulmaktadır. Öğrenciler gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri durumları tecrübe edinebilmektedirler. Yöntem, derse karşı güdülenmeyi ve motivasyonu da artırmaktadır (Açıkgöz, 2003; Gammer, 2003).

Bu araştırmada STÖ yöntemi tam olarak uygulanmamıştır. Ancak yöntemin bir parçası olan senaryo yazım aşaması bu araştırmada kullanılan yöntemle entegre edilmiştir. Aşağıda STÖ yönteminin süreci verilmiştir. Araştırmanın senaryo yazım aşamasında bu sürece uygun hareket edilmiştir.

Şekil 4. STÖ Yöntemi Süreci (Rotern vd. 2005, Akt., Veznedaroğlu, 2005)

STÖ yönteminin işlem ve süreci dikkate alınarak araştırmada öğrencilere senaryolar yazdırılmış ve ardından bu senaryolara dönüt ve düzeltmeler verilmiştir. Son olarak araştırmacı tarafından senaryoya son hâli verilerek film çekim aşamasına geçilmiştir.

Senaryo yazım aşamasında senaryoların gerçekçi ve uygulanabilir olmasına, öğrencilerin gereksinim duydukları bilgilerin onlara verilmesine, senaryo yazım aşamasında sürekli dönüt ve düzeltme verilmesine ve konu uzmanlarına başvurulmasına dikkat edilmelidir (Akins & Crichton, 2003 ; Bell & Page, 2003). Bu araştırmada da gerek öğrencilerin bireysel senaryo yazım aşamalarında gerekse toplu senaryo yazım aşamasında öğrencilere dönüt ve düzeltmeler verilmiştir. Bu dönüt ve düzeltmeler ile gerçek dışı fikirlerin önüne geçilmiştir. Öğrenciler ihtiyaç duydukları bilgilere gerek kendileri gerekse araştırmacı aracılığı ile ulaşmışlardır.

İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde STÖ yöntemi ile ilgili alanyazında yer alan makale ve tez çalışmaları tablolar hâlinde sunulmuştur. Tablolarda araştırmanın yılı, çalışma alanı, çalışma grubu ve sonuç bölümleri yer almaktadır.

Tablo 5. STÖ Yöntemi ile İlgili Yapılmış Makale Çalışmaları

Araştırmacı	Yıl	Çalışma Alanı	Çalışma Grubu	Sonuç
Yaman-Ortaş	2005	Türkçe Öğretimi	5. sınıf öğrencileri	STÖ yöntemine dayalı drama etkinlikleri öğrencileri okuduğunu anlama konusunda olumlu etkilemiştir.
Mikkelsen vd.	2008	Hemşirelik Eğitimi	Hemşire Adayları	STÖ yöntemi öğrencilerin beklenmedik durumlarla karşılaşmasını sağlamıştır ve bu durum daha kalıcı öğrenme gerçekleştirmiştir.
Meldrum	2009	Beden Eğitimi	Öğretmen Adayları	Araştırmaya göre STÖ yöntemi öğretmen adaylarının mesleğe başladıklarında karşılaştıkları problemleri önceden görmeleri açısından mutlaka öğretmen eğitim sistemine dâhil edilmelidir.
Muhamad vd.	2012	Biyoloji Eğitimi	Öğrenciler ve Öğretmenler	STÖ yöntemini VLAB uygulamalarına uyarlayan çalışmanın sonucuna göre STÖ yöntemi zaman ve masraflardan tasarruf sağlamıştır. Aynı zamanda öğrencilere aktarılacak istenen konuda başarılı olunmuştur.
Özsevgeç & Kocadağ	2013	Fen Bilgisi	8. sınıf öğrencileri	STÖ yöntemi Fen Bilgisi dersinde kavram öğretimi ve kavram yanılgılarının giderilmesinde olumlu etki etmiştir.
Bakaç	2014	Sınıf Eğitimi	3. sınıf öğrencileri	STÖ yöntemi öğrencilerin matematik dersindeki akademik başarıları üzerinde olumlu etki etmiştir.
Hürsen & Faslı	2017	Eğitim	Öğretmen Adayları	Çalışmada STÖ yöntemi ile yansıtıcı öğrenme uygulamalarının katılımcıların akademik başarılarına ve mesleki öz yeterlilik algılarına etkisi incelenmiş ve STÖ yönteminin akademik başarı anlamında olumlu etkileri olduğu ancak her iki bağımsız değişkenin de mesleki öz yeterlilik algısına etki etmediği araştırma sonucunda ortaya konulmuştur.
Uçak	2018	Fen bilgisi	Öğretmen adayları	STÖ yöntemi akademik başarıya katkı yapmamıştır ancak derse karşı olumlu tutumu artırmıştır.

Tablo 5. (Devamı)

Korhan vd.	2018	Hemşirelik Eğitimi	Hemşire adayları	STÖ yönteminin hemşire adaylarının psikomotor gelişimlerine olumlu katkısı ortaya konulmuştur.
Temur & Turan	2018	Sınıf Eğitimi	3. sınıf öğrencileri	STÖ yöntemi ile eğitim alan öğrencilerin MEB kitaplarına bağlı olarak eğitim alan öğrencilere göre rutin olmayan toplama ve çıkarma işlemlerinde daha başarılı oldukları ortaya konulmuştur.
Taşlıbeyaz	2018	İngilizce	7. sınıf öğrencileri	Öğrenciler senaryo temelli etkileşimli videolara olumlu tutum sergilemişlerdir.
Taşlıbeyaz	2020	İngilizce	7. sınıf öğrencileri	Senaryo temelli olan ve senaryo temelli olmayan etkileşimli videolar arasında seçim yapan öğrenciler senaryo temelli videolara karşı daha olumlu tutum sergilemişlerdir.
Barcın	2020	Türkçe Öğretimi	Kırgızistan Türkleri	STÖ yöntemi Kırgızistan Türklerine Türkçe öğretirken olumlu etki etmiştir. Katılımcılar en fazla senaryo üretim aşamasında zorlanmışlardır.
Bardach vd.	2021	Eğitim Bilimleri	Öğretmen Adayları	Çalışmada STÖ yöntemi çevrim içi olarak uygulanmıştır ve uygulama sonrasında öğretmen adaylarının hazırbulunuşluk ve öz yeterlilik seviyelerinde artış olduğu sonucu ortaya konulmuştur.
Ercan & Patan	2022	Matematik Eğitimi	Öğretmen Adayları	STÖ yöntemi; konuyu somutlaştırma, öğrencinin anlamasını kolaylaştırma, konuyu günlük yaşam ile ilişkilendirme vb. konularda öğretmen adaylarının beklentisini karşılamamıştır. Ancak tüm katılımcılar meslek hayatlarında STÖ yöntemini kullanmak istediklerini belirtmişlerdir.
Hassan vd.	2023	Matematik Eğitimi	Lise Öğrencileri	STÖ yöntemi ile çalışan öğrenciler klasik metotlar ile çalışan öğrencilere göre daha yüksek performans göstermişlerdir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde konunun araştırıldığı alan yelpazesi oldukça geniştir. Ancak Sosyal Bilgiler alanında yapılan çalışmalarda çalışma grupları da çeşitlilik göstermektedir ancak ğretmen adayları üzerinde bir ağırlık olduğu görülmektedir. Çalışmaların çoğunluğunun sonucunda ST yöntemi öğrencilerde olumlu sonuçlar göstermiştir. ST yönteminin farklı yöntemler ve teknoloji ile bir araya getirilebildiği de çalışmalar incelendiğinde görülebilmektedir.

Tablo 6. ST Yöntemi ile İlgili Yapılmış Tez alışmaları

Araştırmacı	Yıl	Tez Derecesi	alışma Alanı	alışma Grubu	Sonuç
Veznedaroğlu	2005	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri	ğretmen Adayları	ST yöntemi ğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlilik algılarında olumlu değişime sebep olmuştur. Ancak ğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında bir değişim olmamıştır.
Bayrak	2010	Yüksek Lisans	Fen Bilgisi	ğretmen Adayları	çalışmaya katılan ğretmen adayları uygulama öncesinde ST yönteminin öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesinde, soyut kavramları somutlaştırabilmelerinde, gdlenmelerinde, bilgilerin kalıcılığının sağlanması ve yaparak yaşayarak öğrenme konusunda öğrencilere olumlu etki edeceğini düşündüklerini belirtmişlerdir.
Bilgin	2015	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri	ğretmen Adayları	ST yöntemi akademik başarı, öğrenmelerin kalıcılığı, öz yeterlilik algıları ve öz düzenleyici öğrenme becerileri başlıklarının her birinde olumlu etki etmiştir.
Ceylan	2016	Yüksek Lisans	Sınıf Eğitimi	3. Sınıf ğrencileri	ST yöntemi Hayat Bilgisi dersinde kavram ğretimi konusunda öğrencileri olumlu etkilemiştir. Ayrıca ğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlamıştır.
Yeniceli	2016	Yüksek Lisans	Fen Bilgisi	5. sınıf ğrencileri	Araştırmaya göre ST yöntemi öğrencilerin derse karşı tutumunu olumlu etkilemiştir. Ancak araştırmacı bunun nedeninin derse giren öğretmenin etkisi olabileceğini de vurgulamıştır.

Tablo 6. (Devamı)

Kemiksiz	2016	Yüksek Lisans	Fen Bilgisi	6. sınıf Öğrencileri	STÖ yöntemi öğrencilerin derse karşı tutumunda anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ancak akademik başarı ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığı konusunda öğrencileri olumlu etkilemiştir.
Çakır	2017	Yüksek Lisans	Sosyal bilgiler	6. sınıf Öğrencileri	STÖ yöntemi öğrencilerin akademik başarısına katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamıştır.
Tol	2018	Yüksek Lisans	Matematik	9. sınıf Öğrencileri	STÖ yöntemi ile öğrenci başarısı olumlu etkilenmiştir. Derse karşı tutum, öz yeterlilik algısı, derse karşı kaygı düzeyi konularında öğrencilerde anlamlı bir değişim olmamıştır.
Karasu	2019	Yüksek Lisans	İngilizce	7. sınıf Öğrencileri	Araştırmada STÖ yönteminin öğrencilerin derse yönelik ilgi ve merakının arttığı ve kaygı düzeylerinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.
Karaoğlu	2019	Yüksek Lisans	Sınıf Eğitimi	3. sınıf öğrencileri	Öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde sağlıklı hayat ünitesinde STÖ yöntemi ile başarılarında artış görülmüştür.

STÖ yöntemi ile ilgili yapılan tez çalışmaları incelendiğinde yapılan çalışmaların alanının geniş olduğu görülmektedir. Bu durum STÖ yönteminin kullanım alanının geniş olduğunu göstermektedir. Yapılan tezlerin çoğunluğunun çalışma grubu öğrencilerdir. Eğitimin asıl unsurunun ve hedef kitlesinin öğrenciler olduğu düşünüldüğünde bu durum olumludur. Çalışma sonuçlarını incelendiğinde olumlu değişimlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Özellikle öğrencilerin derse karşı tutumunda olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Konu ile ilgili gerçekleştirilecek doktora tezi seviyesinde çalışmaların alanyazın için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Eğitimde Dizi ve Filmlerin Kullanımı

Diziler televizyonda ya da farklı mecralarda yayınlanan, ortak paydada buluşan farklı olayların düzenlenip gösterildiği ürünlerdir (Mutlu, 1999). Film ise bir oyunun bütünü

yansıtan şerit ya da şeritler bütünü ve sinema makinası ile gösterilen eserdir (Efe, 2010). Günümüzde dijital yayın platformlarının da yaygınlaşması ile diziler televizyondan filmler ise sinemadan daha geniş alanlarda yayınlanma ve izlenme imkânı bulmaktadır. Bu materyallerin hepsi insanlar için üretilmektedir ve büyük oranda konularının insanlardan almaktadırlar. İnsanların hayatlarında var olan pek çok unsur bu ürünler içerisinde yer alabilmektedir. İçerdiği pek çok mesaj ile de toplumu olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedirler. Ayrıca bu materyaller ile soyut konular somut bir şekilde gözler önüne serilebilmektedir (Demircioğlu, 2007).

Sosyal Bilgiler dersi genellikle soyut ve sözel kavramları barındıran bir derstir. Her ne kadar konularını hayatın içerisinde alsa da öğrencilere bu konuları somut hâle getirmek önemlidir. Kısacası ders içeriğini olabildiğince somutlaştırmak öğrencilerin öğrenmelerinde oldukça etkilidir. Bu somutlaştırma işlemi de çeşitli araç gereçler yardımıyla yapılabilmektedir. Bu araç-gereçler eğitimin etkinliğini artırarak eğitim öğretimi destekleyen yazılı, görsel ve işitsel kaynaklar, fiziksel ve teknolojik materyaller ve güncel olan her şey olabilir (Saban, 2008, Akt., Aküzüm, 2015). Öğretim ortamında bir kara tahta da materyaldir, bir dünya küresi de materyaldir hatta öğretmenin sınıfa elinde getirdiği bir taş parçası bile bir materyal değeri kazanabilir. Ancak günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle aynı anda farklı duyu organlarına hitap eden materyaller bulmak ve tasarlamak daha kolay hâle gelmiştir. Bu tür materyallere güzel örnek oluşturabilecek materyal türlerinden bazıları diziler ve filmlerdir. Bu materyaller sadece görsel unsurlar değildir, en az kitaplar kadar müfredat için gerekli unsurlardır (Burton, 1988). Filmler ve televizyon dizileri konularını gerçek hayattan alan ya da gerçekte olabilecek olaylar üzerinde duran kurmaca senaryolar ile gerçekleştirilen görme ve işitme duyularımıza ve konularına göre insanın pek çok duygusuna hitap eden eğlence ve yeri geldiğinde öğrenme araçlarıdır (Birkök, 2008). Gerek filmler gerekse diziler bulundukları topluma birer ayna olma görevi gördükleri gibi yine bu toplum üzerinde oldukça etkilidirler (Aküzüm, 2015). Özellikle hemen her evde bulunan ve evlerimizin vazgeçilmez parçalarından birisi olan televizyonlarda yayınlanan diziler toplumu etkilemektedir, insanlar bu dizilerdeki karakterlerle kendilerini özdeşleştirmektedirler ve etkisi altında kalmaktadır (Erjem & Çağlayandereli, 2006). Filmler ve diziler insan davranışını ve duygularını etkilemekte ve ona şekil vermektedir. Hatta insanları yönlendirmede o kadar etkilidir ki asıl konusu aldatma ve yasak bir aşk üzerine işlenen bir cinayet olan “Pencereden bir taş geldi (Mamoş)” türküsünün Kurtlar Vadisi isimli dizide henüz bebek olan oğlunu kaybeden Memati Baş karakterinin oğlunun cenaze sahnesinde çalınması ile türkünün bağlamı değişmiş ve insanlara evlat acısını hatırlatmaya başlamıştır (Gümüş, 2016). Yapılan bir başka araştırma gençlerimizin TV dizilerindeki karakterleri model aldıklarını, her üç gençten ikisinin TV dizilerindeki karakterleri fiziksel ve ya kişilik özelliklerinden dolayı

örnek aldıklarını göstermektedir (Erjem & Çağlayandereli, 2006). İnsan davranışlarına, duygularına etkisi olan diziler ve filmler değerler üzerinde de etkilidir. Öğrenciler izledikleri medya unsurlarında gördükleri karakterleri içselleştirebilmekte ve bu karakterleri rol model alabilmektedirler (Demirbaş, 2023). Demirel ve Kaya (2015) eğitimi bireylerde davranış değiştirme süreci olarak tanımlıyor. Bu tanıma göre insanları etkisi altına alan bu ürünlerin eğitimde kullanımının da önemli olduğu görülüyor. Yeni nesillerin görsel medyaya oldukça aşina olmalarından dolayı da bu materyallerin derslerde kullanımı önemli hâle gelmektedir (Luiz Alvarez vd., 2004).

Literatür incelendiğinde görülmektedir ki dizi ve filmler doğru bir şekilde seçilirlerse eğitimde kullanıldıklarında etkili materyaller hâline gelebilmektedirler (D'sa, 2005). Diziler ve filmler özellikle tarihi konuların öğretiminde, soyut konuları daha somut hâle getirilmesinde, dersleri daha eğlenceli hâle getirme konusunda ve öğrencilerin derse karşı olan tutumlarında olumlu etkiler yapmaktadır (Aktekin & Çoban, 2011; Kaya & Çengelci, 2011; Özmen vd., 2014). Dizi ve filmler yabancı dil öğretiminde ve bir kültürün tanıtımında etkili olabilmektedirler (Aizenshtadt, 2020 ; Bonsignori, 2018). Aynı zamanda bu materyaller sayesinde öğrencilerin derse karşı olan ilgileri artmaktadır. Eğitimde dizi ve film kullanımının daha kolay, etkili ve kalıcı öğrenme, soyut konuları somut hâle getirme, dersi eğlenceli kılmak ve dersi sıkıcılıktan uzaklaştırmak, öğrenciyi aktif hâle getirmek ve yaparak yaşayarak öğrenmek gibi birçok faydası vardır (Sever & Koçoğlu, 2021; Yalın, 2020).

Ancak bu materyaller kullanılırken dikkatli olunmalıdır. İçerisinde barındırdıkları unsurlar nedeni ile eğitimde fayda yerine zarara sebep olmaları da söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle eğitimde dizi ve filmleri etkili bir şekilde kullanabilmek için seçicilik ve detaylı bir inceleme gerekmektedir (Ocak & Selimoğlu, 2015; Özmen vd., 2014). Söz konusu materyaller sınıf ortamında kullanılmak istendiğinde gösterim öncesi, gösterim sırasında ve gösterim sonrasında olmak üzere üç farklı aşamada dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Gösterim öncesinde izletilecek olan ürünün dersin kazanımına uygun olup olmadığına dikkat edilmeli ve eğitimci bu ürünü daha önceden izleyip içeriğinde olumsuz öğeler barındırıp barındırmadığına dikkat etmelidir. Ayrıca gösterim öncesinde söz konusu dizi veya filmle ilgili bir çalışma kâğıdı hazırlanması faydalı olacaktır. Gösterim sırasında ise eğitimci çalışma kâğıtlarını öğrencilere dağıtmalı ve öğrenciler izlemeyi bu kâğıda göre yapmalıdırlar. Eğitimci öğrencilerin filmi ya da diziyi takip ettiklerinden emin olmalı zaman zaman kaydı durdurup soru-cevap vb. etkinlikler yapmalıdır. Gösterim sonrasında ise izlenilen materyalle ilgili bir değerlendirme yapılmalı ve kazanıma yönelik unsurlar vurgulanmalıdır (Efe, 2010).

Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde barındırdığı konuları bizzat hayatın içerisinde almaktadır ve Sosyal Bilgiler dersinin içeriği tamamen insanla ilgilidir. Diziler ve filmler de insanlar için üretilen ürünlerdir. Bazen insanın gerçek hayatından, bazen geçmiş dönemlerden bazense insanın tahminlerinde var olan gelecekle ilgili konuları barındırır. İnsanı temel alan dizi ve filmler ile Sosyal Bilgiler dersinin yan yana gelmesi oldukça doğaldır. Bu materyallerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının oldukça mümkün olduğu görülmektedir. Ayrıca dizi ve filmler soyut konuları daha somut hâle getirmektedir (Aktekin & Çoban, 2011; Kaya & Çengelci, 2011). Bu anlamda da Sosyal Bilgiler dersinde yer alan soyut konuların somut hâle getirilmesinde dizi ve filmler etkili olabilmektedir. İnsana ait pek çok unsuru içeriğinde bulunduran diziler ve filmler insana ait olan değerlerin de pek çoğunu barındırmakta ve bu değerlere olumlu veya olumsuz etki etmektedir (Arslan, 2019; Aladağ & Karaman, 2018). Medyanın bir unsuru olan dizi ve filmlerin bu olumsuz etkisi ise medya okuryazarlığı becerisi ile gerçekleştirilebilir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek olan bu materyaller medya okuryazarlığı becerisi ve değerler ile doğrudan ilişkilidir.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde alanyazında yer alan eğitimde dizi ve filmlerin kullanımına yönelik makale ve tez çalışmalarına yer verilmiştir. Tablolar hâlinde verilen çalışmaların yılı, çalışma alanı, çalışma grubu ve sonuçları tablolarda görülmektedir.

Tablo 7. Eğitimde Dizi-Film Kullanımı ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmacı	Yıl	Çalışma Alanı	Çalışma Grubu	Sonuç
D'sa	2005	Sosyal Bilgiler	-	Araştırmaya göre filmler doğru bir şekilde seçilirse eğitimde oldukça faydalı olabilirler. Özellikle belgeseller tarih öğretiminde oldukça faydalıdır.
Aktekin & Çoban	2011	Tarih Öğretimi	Öğretmen ve Öğrenciler	Çalışma sonucunda hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin tarihi filmlerin konuları somutlaştırma, ilgi çekici ve kalıcı hâle getirme gibi pek çok konuda faydalı olduğunu düşündükleri ancak yine iki grubun da bu materyallerden yeterince yararlanılmadığını düşündükleri ortaya konulmuştur. Araştırmaya göre bunun sebebi ders sürelerinin yetersiz olması ve müfredatı yetiştirememeye kaygısıdır.

Tablo 7. (Devamı)

İşcan	2011	Türkçe Öğretimi	Anadili Türkçe Olmayanlar	Çalışma sonucuna göre ana dili Türkçe olmayan kişilere Türkçe öğretilirken iyi seçilmiş bir Türk filmi Türkçe öğretmede yardımcı olduğu gibi aynı zamanda Türk kültürünü öğretme işlevi de görmektedir.
Kaya & Çengelci	2011	Sosyal Bilgiler	Öğretmen Adayları	Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinde filmlerin kullanılmasını önemsedikleri, özellikle tarih öğretimini kolaylaştırdığı, filmlerin pek çok duyuya hitap etmesinden dolayı öğrenmeleri kolaylaştırdığı, filmlerin öğrenme işlemini eğlenceli hâle getirdiği; coğrafya, çevre, kültür gibi Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan pek çok konuda öğrencilere yardımcı olduğu aynı zamanda yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirme konusunda öğrencileri olumlu yönde etkilediği gibi olumlu görüşler ortaya konulmuştur. Şiddet ve cinsel içerikli filmlerin öğrencileri olumsuz etkilediği, tarihi filmlerden öğrencilerin yanlış bilgiler edinebildikleri gibi olumsuz görüşler de çalışmada belirtilmiştir.
Öztaşkın	2013	Sosyal Bilgiler	6. Sınıf Öğrencileri	Yapılan çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde belgesel film kullanımının “Yer Yüzünde Yaşam” ünitesinde öğrencilerin akademik başarısını ve bilinçli farkındalık düzeylerini artırdığı tespit edilmiştir.
Özmen vd.	2014	Sosyal Bilgiler	8. Sınıf Öğrencileri	Araştırma Kanuni Sultan Süleyman dönemini konu alan bir Türk dizisi üzerine yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrenciler tarihi mekân ziyaretlerinden sonra en fazla tarihi dizileri tercih etmişlerdir. Ancak öğrenciler söz konusu dizinin dönemi ve tarihi gerçekleri tam yansıtmadığı yönünde de fikir belirtmişlerdir.
Savaş & Arslan	2014	Sosyal Bilgiler	8. Sınıf Öğrencileri	Araştırma sonucunda öğrenciler dizi-filmler sayesinde dönemi daha iyi anladıklarını, insanların duygularını hissedebildiklerini (tarihsel empati), daha kalıcı öğrenme sağlandığını, dersin sıkıcılıktan uzaklaştığını ifade etmişlerdir

Tablo 7. (Devamı)

Yıldız & Ürey	2014	Matematik	-	Araştırma sonucunda filmlerin matematik eğitiminde özellikle geçmişte yaşamış önemli matematikçilerin hayatlarının aktarımında kullanılabileceği ve oldukça faydalı olabileceği ortaya konulmuştur. Ayrıca araştırmacılar filmlerin dersi daha eğlenceli hâle getireceğini ve kalıcılığı artıracaklarını vurgulamışlardır. Araştırmada konu ile ilgili film örneklerine yer verilmiştir.
Ocak & Selimoğlu	2015	Tarih Öğretimi	Lise Öğrencileri	Öğrenci görüşlerinin alındığı araştırmada, öğrenciler tarihi filmlerin tarihi gerçekleri yansıtmadığını, öğrencileri araştırma ve sorgulamaya yönelttiğini ve tarihi dizilerin kendilerini olumsuz yönde etkilediği yönünde görüşlerini bildirmişlerdir. Araştırmacı da araştırma sonucunda öğrenci görüşlerine göre tarihi dizilerin mevcut hâlleri ile bir eğitim materyali olarak kullanılamayacağını belirtmiştir.
Aladağ & Karaman	2018	Sosyal Bilgiler	-	Araştırmada kısa filmlerin Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan değerler eğitimi amacı ile kullanımı üzerine durulmuştur. Araştırma sonucunda filmlerin öğrenciye yönelik ilkesine göre seçilmesi şartıyla eğitimde kullanılabilecek materyaller oldukları ortaya konulmuştur.
Demir & Gezici	2018	Sosyal Bilgiler	Öğretmenler	Tarihi dizi ve filmlerin incelendiği bu araştırmada katılımcı öğretmenlere göre tarihi dizi ve filmler öğrencilerde bir ön bilgi oluşmasını sağlıyor ve bu sayede derse karşı bilişsel ve duyuşsal hazırbulunuşluk düzeyleri yükseliyor. Öğretmenlere göre soyut konuların somutlaştırılması ile zaman ve kronolojiyi algılama konusunda da tarihi dizi ve filmler faydalıdır. Öğretmenlere göre yanlış tarihsel bilgiler ve öğrencilerin psiko-seksüel gelişimin kötü etkilenmesi de tarihi dizi ve filmlerin olumsuz yanlarıdır.
Bonsignori	2018	İngilizce	Yabancı Dil Öğrencileri	Yapılan çalışmada araştırmacı politika, ekonomi, hukuk, turizm ve sağlık alanları ile ilgili çeşitli film ve dizi sahnelerini kullanarak İngilizce öğretiminde filmler ve TV dizilerinin etkililiğini kanıtlamıştır.

Tablo 7. (Devamı)

Keleşoğlu & Akbaba	2020	Sosyal Bilgiler	Öğretmenler	Sosyal Bilgiler öğretmenleri dizi ve filmlerin öğrenciler üzerinde oldukça etkili olduklarını ifade ediyorlar ancak bu materyalleri derslerinde kullanan öğretmen sayısı da bununla ters orantılı şekilde az. Araştırmaya göre öğretmenler dersin süresinin yetersizliği, müfredatı yetiştirme kaygısı, velilerin sınava yönelik eğitim istekleri gibi pek çok nedenden ötürü dizi ve filmleri derslerinde yeterince kullanmıyorlar.
Aizenshtadt	2020	Müzik	-	Araştırmacı Güney Kore’de yayınlanan ve konusu klasik batı müziği olan bir TV dizisinin batı müziğinin Güney Kore’de tanıtımına yardımcı olduğu sonucuna ulaşmış ve TV dizilerinin modern Güney Kore müziğinin yurt dışında tanıtılmasında faydalı olacağını belirtmiştir.
Karasu-Avcı & Faiz	2021	Sosyal Bilgiler	Öğretmen Adayları	Çalışmada öğretmen adaylarına göre eğitici filmler onların öğrencilere nasıl yaklaşmaları gerektiğini, öğrencilerle nasıl iletişim kurmaları gerektiğini, öğrenciler arasındaki farklılıklara dikkat etmeleri gerektiğini etkileyici bir şekilde aktarmış; öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmuştur. Katılımcılar öğretmenlik eğitiminde de Sosyal Bilgiler eğitiminde de filmlerin kullanılması gerektiğini savunmuşlardır.
Ünal	2021	Sosyal Bilgiler	Öğretmen Adayları	Araştırmaya katılan bütün Sosyal Bilgiler öğretmen adayları dizi ve filmlerin değerler eğitimi üzerinde etkili olduğunu söylemişlerdir. Araştırmada öğretmen adayları dizi ve filmlerin öğrencileri olumlu ve olumsuz pek çok açıdan etkilediklerini söylemişler ancak Türk dizi ve filmlerinin öğrencileri olumsuz yönde etkiledikleri konusunda tüm öğretmen adaylarının aynı düşüncede oldukları görülmüştür.

Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde konu ile ilgili yapılan çalışmaların ağırlığının Sosyal Bilgiler alanında olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi Sosyal Bilgiler dersinin konularını bizzat hayatın içerisinde alması ve bu konuların soyut konular içermesi bu nedenle somutlaştırma işleminin Sosyal Bilgiler eğitimi için oldukça önemli olması olabilir. Ancak bu alanda yapılan araştırmaların da çoğunluğu dizi ve filmlerin tarihi konular üzerindeki etkisi ile ilgilidir. Çalışma grubu olarak öğretmen ve öğretmen adaylarının ağırlıklı olarak tercih edildiği

görülmektedir bunun yanında öğrencilerle yapılan çalışmalar da mevcuttur. Araştırma sonuçları incelendiğinde ise dizi ve filmlerin eğitimde etkili materyaller oldukları düşünülmektedir ancak özellikle Türk dizi ve filmlerinin içeriklerinin eğitimde kullanılmaları için uygun olmadığı düşüncesi mevcuttur.

Tablo 8. *Eğitimde Dizi-Film Kullanımı ile İlgili Yapılan Tez Çalışmaları*

Araştırmacı	Yıl	Tez Derecesi	Çalışma Alanı	Çalışma Grubu	Sonuç
Efe	2010	Yüksek Lisans	Sosyal Bilgiler	6. Sınıf Öğrencileri	Araştırmada deney grubuna filmler ile kontrol grubuna ise anlatım, soru-cevap ve tartışma yöntemleri ile ders anlatılmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin başarısında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.
Erdemir	2014	Yüksek Lisans	İngilizce	Lisans Öğrencileri	Araştırmada ABD yapımı TV dizilerinin İngilizcede yer alan kalıp ifadelerin öğretilmesine etkisi incelenmiş ve dizilerin bu amaç için kullanılabilecek birer materyal oldukları ortaya konulmuştur.
Arslan	2019	Yüksek Lisans	Sosyal Bilgiler	6. Sınıf Öğrencileri	Değerlerin filmler vasıtası ile öğretilmesinin etkililiğini araştıran bu araştırmanın sonucu filmlerin değer öğretiminde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin derse karşı olumlu tutum sergiledikleri ve aynı yöntemin tekrar kullanılmasını istedikleri belirtilmiştir.
Doğan-Şen	2019	Yüksek Lisans	Sosyal Bilgiler	-	Bu araştırmada MEB tarafından önerilen altı adet film incelenmiş ve bu filmler içerisinde sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan değerlere yönelik unsurlar araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre filmler pek çok farklı değere yönelik pek çok farklı unsur barındırmaktadır, bundan dolayı filmler değer öğretiminde kullanılabilir.

Konu ile ilgili yapılan tez çalışmalarının ağırlığı Sosyal Bilgiler alanındadır ve çalışma grubu olarak çoğunlukla öğrenciler tercih edilmiştir. Yapılan çalışmalardan birisi değerler üzerinedir ve dizi ve filmlerin değer öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle değerler üzerine etkisi oldukça fazla olduğu düşünüldüğünde dizi ve filmlerin değerlerle ilişkilendirildiği çalışmaların faydalı olacağı düşünülmektedir.

Gerek STÖ yönteminin gerek eğitimde dizi ve filmlerin kullanımının çeşitli açılardan faydaları alanyazın incelemesi ile ortaya konulmuştur. Bunun yanında dijital/medya okuryazarlığı becerisi ile sorumluluk ve özgürlük değerlerinin önemi açıktır. Alanyazında bu konular ile ilgili ayrı ayrı pek çok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada STÖ yöntemi ile dizi ve filmlerin kullanımından yararlanılarak çalışma grubu ile bir senaryo yazılıp bu senaryo üzerinden bir film çekilmiştir. Bu yöntemle öğrencilere sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisi kazandırılmaya çalışılmıştır. Kullanılacak olan yöntem ile medya okuryazarlığının değerler ile bir araya getirerek üzerine çalışılması literatürde bir ilk durumundadır ve faydalı olacağına inanılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırmada yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması örnek olay yöntemi olarak da anılmaktadır. Yin'e (1984, s. 23) göre durum çalışması; güncel bir olguyu kendi yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir (Akt., Yıldırım & Şimşek, 2018). McMillan'a göre ise durum çalışması bir ya da birden fazla olayın, ortamın, sosyal grupların veya sistemlerin derinlemesine incelendiği metottur (Akt., Büyüköztürk vd. 2020). Tarihsel, deneysel ya da betimsel araştırmalar gibi geleneksel yöntemlerin aksine, güncel ve karmaşık olay veya olguları içinde bulunduğu gerçek ortamında, bağlamsal unsurlarla ilişkili bir şekilde, bütüncül ve derinlemesine inceleme ve keşfetme fırsatı sunması, durum çalışması araştırma yönteminin popülerliğini artırmaktadır (Uçan, 2021, s. 227). Creswell vd.ne (2011) göre durum çalışmasındaki temel amaç bir ilkeyi veya olguyu doğal derinlemesine, detaylı ve doğal bağlamında keşfetmektir.

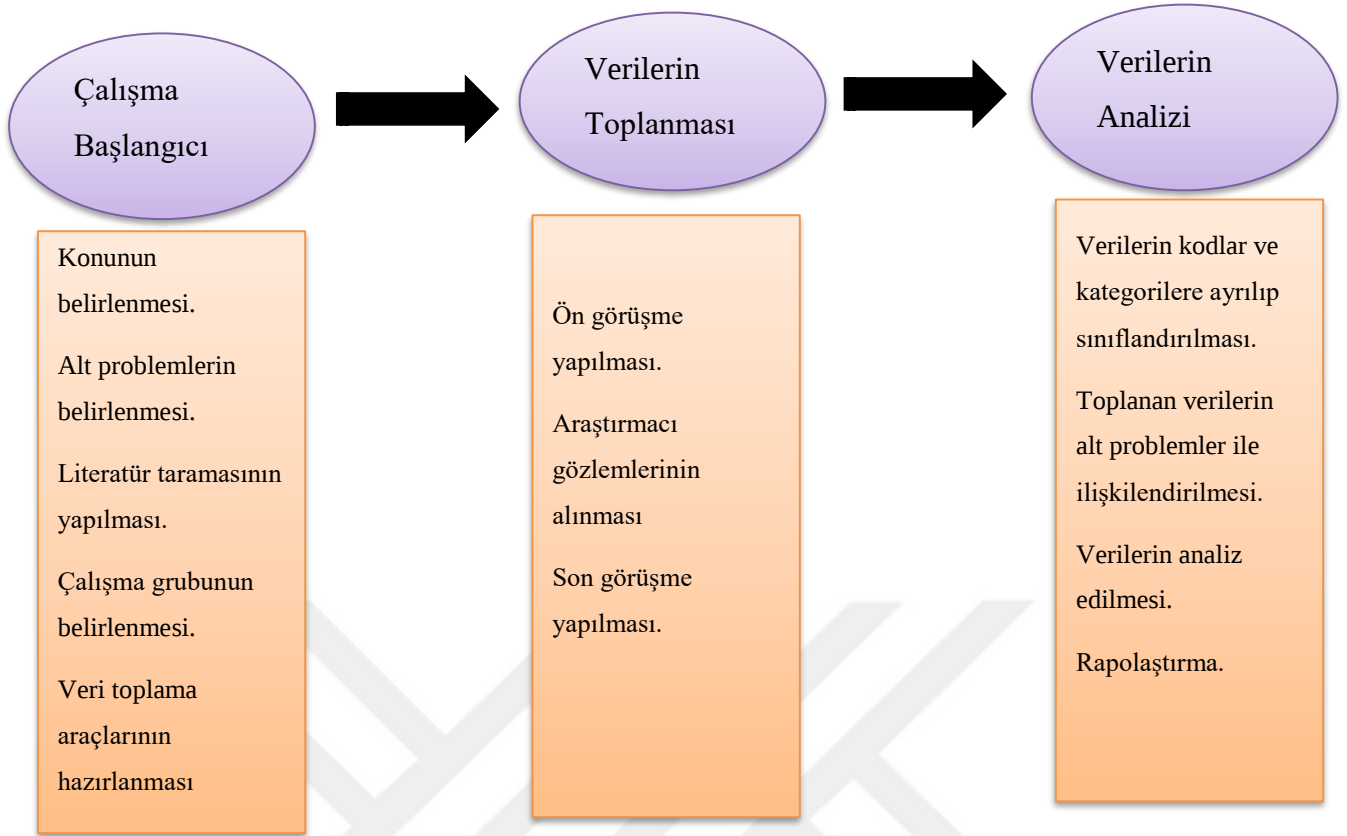
Durum çalışmasının aşamaları şunlardır (Yıldırım & Şimşek, 2018):

- Araştırma sorularını geliştirme: Durum çalışmalarında gerekli olan sorular “nasıl”, “niçin” ve “ne” sorularıdır. İncelenen durum bu sorular doğrultusunda detaylı betimlenir. Araştırmancının bu aşamasında senaryo yazma ve canlandırma etkinliğinin sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisi kazandırmada nasıl bir etki edeceği sorusu odağa konularak araştırma konusu belirlenmiştir.
- Araştırmanın alt problemlerinin belirlenmesi: Belirlenen ana konunun içerisinde özel olarak odaklanılacak ve verilerin toplanacağı konuların belirlenmesidir.
- Analiz biriminin saptanması: Bu aşama “durum”un ne olduğunu tanımlamaya ilişkin bir boyuttur.
- Çalışılacak durumun belirlenmesi: Araştırmacının çalışacağı durumu ve çalışacağı ortamı belirlediği aşamadır. Durumun ve ortamın çalışılabilirliğinin değerlendirilmesi gerekirse konu uzmanlarına veya çalışılacak kurum ve

kuruluşlara başvurulmalıdır. Araştırmanın bu aşamasında çalışılacak ortam olarak bir devlet okulu seçilmiştir. Okul seçiminin ardından ilgili resmî kurumlardan gerekli izinler alınmıştır.

- Araştırmaya katılacak bireylerin seçimi: Çalışacağı durum veya durumları belirleyen araştırmacının çalışacağı bireyleri de belirlemesi gerekmektedir. Araştırma grubunu belirledikten sonra bu gruptan veri toplama araçlarını ve zamanını da belirlemelidir. Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Örneklem belirlenirken araştırma konusunu barındıran öğrenme alanlarının yer aldığı 7. sınıf düzeyi öğrenciler tercih edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin velilerinden gerekli izinler alınmıştır.
- Verilerin toplanması ve toplanan verilerin alt problemlerle ilişkilendirilmesi: Araştırmacı araştırma başında belirlediği alt problemlere göre veri toplama araçlarını geliştirmelidir. Toplanan verilerin birbiri ile nasıl ilişkilendirildiği açık ve kanıtlı bir şekilde ortaya konulmalıdır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yapılandırılmamış gözlem teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen gözlem verilerinin yanı sıra ön ve son görüşme verileri karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.
- Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması: Veriler araştırma başında belirlenen alt problemler temel alınarak analiz edilir ve yorumlanır. Bu araştırmada da elde edilen gözlem ve görüşme verileri sunularak alt problemler kapsamında yorumları yapılmıştır.
- Durum çalışmasının raporlaştırılması: Araştırma başında belirlenen alt problemlere göre doğru bir betimleme ve analiz yapılmalıdır, bu yapılırken gereksiz bilgi ve betimlemelerden uzak durulmalıdır. Durum çalışmasının bu basamağına uygun olarak elde edilen veriler ve alt problemlere göre gerekli yorumlamalar yapılmış ve bu yorumların sonucunda tartışma ve sonuç bölümünde araştırmada ulaşılan sonuç literatür ile desteklenerek verilerek araştırmaya son hâli verilip raporlaştırılmıştır.

Şekil 5. Araştırmanın Süreci

Durum çalışması desenleri Yin'e (1984) göre şu şekildedir (Akt., Yıldırım & Şimşek, 2018):

- Bütüncül Durum Deseni: Tek bir analiz birimi vardır. Üç tür durumda kullanılabilir: iyi formüle edilmiş bir kuramın kanıtlanması veya geliştirilmesi durumunda; genele uymayan, farklı ve kendine has durumların çalışılmasında ve hiç kimsenin çalışmadığı veya ulaşamadığı durumlarda.
- İç İç Geçmiş Tek Durum Deseni: Bir durum içerisinde var olan alt tabakaları da işin içerisine katarak tek bir analiz birimi değil birden fazla analiz birimi ile çalışılacak durumlarda kullanılır.
- Bütüncül Çoklu Durum Deseni: Kendi başına bütüncül olarak algılanabilecek birden fazla durum söz konusudur. Her durum bütüncül olarak ele alınır ve ardından hepsi birbiri ile ilişkilendirilir.
- İç İç Geçmiş Çoklu Durum Deseni: Bir önceki desen gibi birden fazla durum söz konusudur ancak bu desende her durum kendi içerisinde alt tabakaları ile de incelenebilir.

Bu araştırma durum çalışması desenlerinden “bütüncül durum deseni” ile gerçekleştirilmiştir. Bu desenin seçilmesinin gerekçesi desenin yukarıda belirtildiği gibi daha önce çalışılmamış, farklı ve kendine has bir durumun incelenmesidir. Durum çalışması deseninin gerektirdiği süreçler araştırmada sağlanmıştır, bu kısma süreç bölümünde değinilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmada örneklem seçimi yapılırken kolay ulaşılabilir (uygun) örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem bilimsel araştırmalarda en sık kullanılan yöntemlerden birisidir. Örneklem yönteminin en büyük avantajı araştırmacı için en yakın, kolay ulaşılabilir ve uygun olan örneklem grubunun araştırma için seçilmesidir. Araştırmacı bu örneklem yönteminde evreni değil çalışma grubunu yani örnekleme hedefler (Büyüköztürk vd., 2020; Çobanoğlu, 2020; Yıldırım, 2021). Bu örneklem türü durum çalışmalarında kullanılmaya uygun bir yöntemdir (Cohen vd., 1978/2021). Bu araştırmada da durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmacının ulaşabileceği çalışma grubu imkânları da kısıtlı bulunduğundan uygun durumda olan öğrenciler tercih edilmiştir. Araştırmada çalışma grubu olarak 2022-2023 eğitim öğretim yılında Erzurum ilinin Uzundere ilçesinde bir devlet okulunda eğitim görmekte olan 11 7. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun 7. sınıflardan seçilmiş olmasının sebebi araştırma konusunun ilgili olduğu kazanım ve konuların 7. sınıf birey ve toplum öğrenme alanı ile ilişkili olmasıdır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamı taşınmalı sistem ile eğitim görmektedirler. Öğrencilerin okul dışında bir araya gelme imkânları yoktur. Bazı öğrencilerin iletişim ve altyapı konusunda sorunları vardır. Çalışma grubunun geneli sosyo-ekonomik açıdan orta ve alt seviyededirler. Öğrencilerin çoğunun akademik başarısı düşüktür. Akademik başarının düşük olmasının yanı sıra özellikle bazı öğrencilerde ciddi davranış problemleri mevcuttur. Bu durum okul idaresi ve diğer öğretmenler tarafından da belirtilmiştir. Öğrenciler yazılı veya sözlü olarak düşüncelerini ifade etmekte zorlanmaktadırlar.

Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırma kapsamında örneklemden verileri toplamak amacıyla nitel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Bu görüşme türü nitel araştırmaların önemli veri toplama usullerinden birisidir. Bu tür görüşmelerde araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlamıştır ancak görüşme esnasında da yeni sorular ekleyebilir, çıkarabilir veya soruların sırasını değiştirebilir. Görüşmeci bu tür görüşmelerde sorulara cevap verebilir ya da sorulara yönelik açıklamalarda bulunabilir. (Berg & Lune, 1989/2015; Güçlü, 2021). Yarı yapılandırılmış görüşmeler esnek yapılara sahiptirler. Görüşmeci görüşme

esnasında uygun gördüğü noktalarda sondaj yapabilir, yani belirsiz cevapları daha anlaşılabilir kılmak için yönlendirmelerde bulunabilir (Neuman, 2006/2009). Yarı yapılandırılmış görüşmelerin bir diğer özelliği ise hemen her katılımcıdan kendine özgü cevaplar alınabilmesidir (Merriam, 2009/2013). Yarı yapılandırılmış görüşmeler cevapların niceliğini artırmak ve analiz etmek açısından elverişlidir (Tekindal, 2021).

Bu araştırmanın çalışma grubu içerisinde yer alan öğrencilerin akademik başarıları düşük seviye olarak nitelendirilebilir. Öğrenciler normal okul hayatları içerisinde dahi kendilerini ifade etmekte zorlanmaktadırlar. Öğrenciler daha önce bu şekilde bir görüşme yapmamışlardır. Bu çalışmayı gerçekleştiren araştırmacı aynı zamanda öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğretmenidir ve birkaç yıldır çalışma grubundaki öğrencilere eğitim vermektedir. Bu nedenle araştırmacı çalışma grubunun özelliklerini oldukça iyi bilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmenin tercih edilme sebebi kendilerini ifade etmekte zorlanan öğrencilerin daha esnek bir ortam içerisinde araştırmacının da araştırma sonucuna etki etmeyecek şekilde yapacağı müdahalelerle öğrencilerin verecekleri cevapları zenginleştirmek ve analiz edilebilir hâle getirmektir.

Araştırmada ayrıca nitel veri toplama yöntemlerinden bir diğeri olan yapılandırılmamış gözlem tekniği kullanılmıştır. Gözlem tekniği nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Gözlemin en önemli özelliklerinden birisi katılımcılar için sıradan olarak görülen bazı durumların gözlemcinin incelemesi ile araştırmaya hizmet etmesi ve diğer verileri desteklemesidir (Merriam, 2009/2013; Yıldırım & Şimşek, 2013). Daha önce de belirtildiği gibi araştırmacı katılımcıların aynı zamanda öğretmeni olduğu için sadece uygulama sırasında değil uygulama sonrasında da detaylı gözlemlerini yapabilmektedir. Gözlem tekniği ile araştırma için destekleyici veriler elde edilmiştir.

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve kullanılan forma Ek 2.'de yer verilmiştir. İki araştırmacı, bir uzman ve bir sosyal bilgiler öğretmeni tarafından hazırlanan görüşme formunda dokuz açık uçlu soru yer almaktadır. Görüşme formu hazırlandıktan sonra aynı sınıf düzeyinde yer alan iki öğrenci ile pilot uygulama yapılmıştır. Aynı zamanda form için iki ayrı uzmanın görüşü alınmıştır. Pilot uygulama ve uzman görüşünün alınmasının ardından formda düzenlemeler yapılarak bir soru çıkarılmıştır ve diğer sorularda öğrenciler tarafından anlaşılmayan kelimelerde düzenlemeler yapılmıştır. Son hâli ile birlikte öğrencilerle uygulama öncesi ve uygulama sonrası görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde veri kaybı yaşanmaması adına görüşmelerin hepsi öğrencilerin de bilgisi dâhilinde ses kaydına alınmıştır. Araştırmacı uygulama boyunca edindiği

gözlemleri yazılı olarak not almıştır. Gözlem verileri her dersin sonunda kayda geçirilmiştir. Ardından bu veriler haftalara göre sınıflandırılarak raporlaştırılmıştır.

Uygulama Süreci

Uygulama süreci yedi Hafta (21 ders saati) sürmüştür. İlk üç hafta öğrencilere medya okuryazarlığın çeşitli alanları ile ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır. Tablo 9’da her hafta gerçekleştirilen derslerin konusu ve yapılan uygulamalar verilmiştir. Gerçekleştirilen derslerde uyulan planlara Ek 3., Ek 4. ve Ek 5.’de yer verilmiştir.

Tablo 9. *Uygulama Süreci*

Hafta	Ders Konusu	Uygulama
1. Hafta	Bilgi Edinme	Ön görüşmeler gerçekleştirildi. Öğrencilere araştırma ile ilgili ön bilgilendirme yapıldı. Tartışma Soru-cevap Drama
2. Hafta	Medya ve Medya Araçları	Tartışma Soru-cevap
3. Hafta	Sosyal Medya	Tartışma Soru-cevap Kulaktan kulağa oyunu
4.-5. Hafta0	Senaryo Çalışmaları	Öğrencilerin senaryo yazım çalışmaları gerçekleştirilmiştir.
6. Hafta	Senaryo Çalışmaları Film Çekimleri	Araştırmacı öğrencilerin yazdıkları senaryolar üzerinden düzenli bir senaryo metni ortaya çıkarmıştır. Öğrenciler hazırlanan senaryo ile film çekimleri için hazırlık yapmışlardır. Film çekimleri gerçekleştirilmiştir.
7. Hafta	Film Çekimleri	Film çekimleri gerçekleştirilmiştir. Çekilen film öğrenciler ile birlikte izlenilmiştir. Öğrenciler ile son görüşmeler yapılmıştır.

Film çekimi araştırmacıya ait cep telefonu ile gerçekleştirilmiştir. Telefonun konu ile ilgili donanımsal özelliklerine bakmak gerekirse 12 mp çift kameralıdır. Saniyede 60 kare ve 4K video çekebilmektedir. Aynı zamanda video kaydı sırasında çevredeki sesleri gölgeleyen kameranın odaklandığı noktadaki sesleri algılayan AudioZoom teknolojisi mevcuttur (Pattanayak vd., 2021).

Filmin montaj ve düzenleme işlemleri araştırmacı tarafından yapılmıştır. Filmin düzenlenme işlemleri sırasında Camtasia Studio 2019 video düzenleme programı kullanılmıştır. Camtasia Studio programında görüntülerin art arda eklenmesi, çıkarılması; sahnelerden istenmeyen kısımların kesilmesi, görüntüler üzerine ses efektleri ve geçişlerin eklenmesi vb. işlemler yapılmıştır. Ayrıca Filmin bir sahnesinde öğrenciler ile amatör düzeyde bir green screen (yeşil perde) uygulaması yapılmıştır. Bu uygulama profesyonel bir uygulama değildir sadece öğrencilerin bu tür sahnelerin nasıl çekildiklerini görmeleri amaçlanmıştır. Filmde kullanılan ses ve müziklerin telif haklarına zen gösterilmiştir bu nedenle ses ve müzikler Camtasia Studio programı içerisinde yer alan ve genele mal olmuş ürünlerden seçilmiştir. Esasında filmin herhangi bir platform üzerinde yayınlanmayacak olması telif hakları konusunda bir sorun yaratmayacaktır ancak bu hassas konunun öğrenciler tarafından iyice anlaşılması için uygulama sürecinde özellikle vurgulanmıştır.

Film çekimleri bittikten sonra öğrenciler ile birlikte senaryosunun bütün katılımcılarla birlikte yazıldığı film izlenmiştir. Daha sonra öğrenciler ile son görüşmeler yapılmıştır ve gözlem verileri ile birlikte toplanan veriler raporlaştırılmıştır.

Veri Analizi

Nitel veri analizinde tümevarım yaklaşımı ile hareket edilir. Ham verilerden temalar ve önemli noktaların belirlenmesi ve tekrarlayan bir döngü ile bunların değerlendirilmesi ile bir sonuca ulaşılır (Güçlü, 2019)

Bu araştırmada nitel veri analizi türlerinden olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi belirli ve amaçlı sözcüklerle oluşturulan kodlar aracılığı ile bir metnin özetlendiği ve derinlemesine incelendi sistematik ve tekrarlanabilir bir analiz yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2020). İçerik analizi görüşmeler üzerinde kullanılabilecek bir türdür ve bireylerin ya da kitlelerin düşünce veya tutumlarını ortaya koyabilir (Stemler, 2000). İçerik analizinin basamakları ise şu şekilde sıralanabilir (Yıldırım & şimşek, 2018):

- Verilerin Kodlanması: İçerik analizinin ilk aşamasıdır. Araştırmanın verilerinin analizinde bu aşamada verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama

gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler detaylıca incelenmiş ve araştırma için önemli olan noktalar kodlanmıştır.

- Temaların Belirlenmesi: Toplanan verilere göre ortak temaların oluşturulduğu aşamadır. Benzer kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulur.
- Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması: Bu aşamada kodlama ve temaların oluşturulmasından sonra elde edilen veriler, araştırmacı tarafından araştırmanın amacına uygun şekilde düzenlenebilir ve yorumlanabilir hâle getirilir. Araştırmacı elde ettiği verileri okuyucuya yorum yapmadan sunar. Bu araştırmada da elde edilen bulgular öncelikle kodlar ve temalara göre ortaya konulmuştur.
- Bulguların Yorumlanması: İçerik analizinin son aşamasıdır. Araştırmacı bu aşamada elde ettiği ve yorumlamaya hazırladığı verilen yorumunu paylaşır. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken husus yapılan yorumlar ile verilen uyuşmasıdır. Bu araştırmada da sunulan bulguların yorumları yapılmış ve bu yorumlar verilere dayandırılmıştır. Özellikle görüşme esnasında görüşmecilerin söyledikleri verilere doğrudan paylaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen görüşme veriler Maxqda2020® programına aktarılmıştır. Bu program üzerinde tek vaka modeli kullanılarak kategori ve kodlar oluşturulup yorumlaması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacının Rolü

Bu araştırmayı gerçekleştiren araştırmacı aynı zamanda çalışma grubunun öğretmenidir. Çalışmada araştırmacı hem uygulama sürecinde bir rehber konumundadır hem de öğretmenlik görevinden dolayı sürecin içerisinde yer almıştır. Uygulama sırasında çekilen filmin kameramanlığını ve düzenleme işlemleri araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Güvenirlilik ve Geçerlik

Yapılan görüşmelerden daha doğru ve güvenilir bilgiler elde etmek için görüşme ortamı öğrencilerin yaşına da uygun olacak şekilde önceden rahat ve güvenli bir ortam olarak ayarlanmıştır. Öğrenciler görüşmeler yapılmadan önce bu uygulamanın sadece araştırmanın amacına yönelik kullanılacağı ve not, puan vb. hiçbir şekilde başka bir sonucunun olmayacağı konusunda bilgilendirilmişlerdir. Görüşmeler esnasında izinsiz bir şekilde ve araştırma amacı dışında hiçbir yerde kullanılmayacağı öğrencilere bildirilerek ses kaydı alınmıştır. Buradaki amaç veri kaybını önlemektir.

Araştırmacı uygulama süreci boyunca gözlemler yapmıştır, bu gözlemleri yazılı olarak kayıt altına alırken aynı zamanda ses kayıtlarıyla da veri kaybını önlemeye çalışmıştır.

Tablo 10. *Araştırmada Gerçekleştirilen Güvenirlik ve Geçerlik Uygulamaları*

Geçerlilik/Güvenirlik Türü	Kullanılan Yöntemler
Geçerlik	Her aşamada uzman görüşüne başvurulmuştur. Uygulama ve veri toplama sürecini aynı araştırmacı yürütmüştür. Öğrencilerle uzun süreli etkileşim sağlanmıştır. Çalışma grubu araştırmanın amacına uygun seçilmiştir. Araştırmada kullanılan yöntem ayrıntılı şekilde anlatılmıştır. Veri toplama araçları ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Uygulama süreci ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Elde edilen verilerin analizleri açıkça ifade edilmiştir ve bulgulara dayandırılmıştır.
Güvenirlik	Veri toplama süreci ve araçları hazırlanırken uzman görüşü alınmıştır. Ses kayıtları alınarak bu kayıtlar transkript edilmiştir ve veri kaybı önlenmiştir. Öğrencilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırmada elde edilen tüm veriler araştırmacı tarafından saklanmıştır. Elde edilen sonuçlar literatür ile karşılaştırılmıştır.

Yukarıda verilen uygulamalar gerçekleştirilerek araştırmanın güvenirliliği ve geçerliliği artırılmaya çalışılmıştır. Guba'ya (1981) göre bilimsel araştırmalarda uzun süreli gözlem ve etkileşim geçerliliği artırmaktadır. Aynı zamanda nitel araştırmalarda uygulama sürecinin açık ve geniş bir şekilde anlatılması, veri toplama araçlarının çeşitlendirilmesi ve uzman görüşlerinin alınması araştırmada geçerliliği artırmaktadır (Tutar, 2022). Araştırmada bu yönde çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşünün alınması aynı zamanda araştırmaların güvenirliliğini de artırmaktadır (Barbour, 2001). Araştırmalarda elde edilen bulguların ve sonuçların alanyazında yer alan araştırmalar ile desteklenmesi de araştırmanın güvenirliliğini artırmaktadır (Merriam, 2009/2013). Çalışma gerçekleştirilirken araştırmanın tüm süreçlerinin açık bir şekilde ortaya konulmasına, gerekli uzman görüşlerinin alınmasına ve sonuçların literatüre dayandırılmasına önem verilerek güvenirlilik ve geçerlilik seviyelerinin artırılmasına çalışılmıştır.

Çalışmada kullanılan senaryonun güvenirlilik ve geçerliliğini sağlayabilmek için senaryo iki araştırmacı ve bir uzmanın görüşleri doğrultusunda son hâli verilerek uygulamada kullanılmıştır.

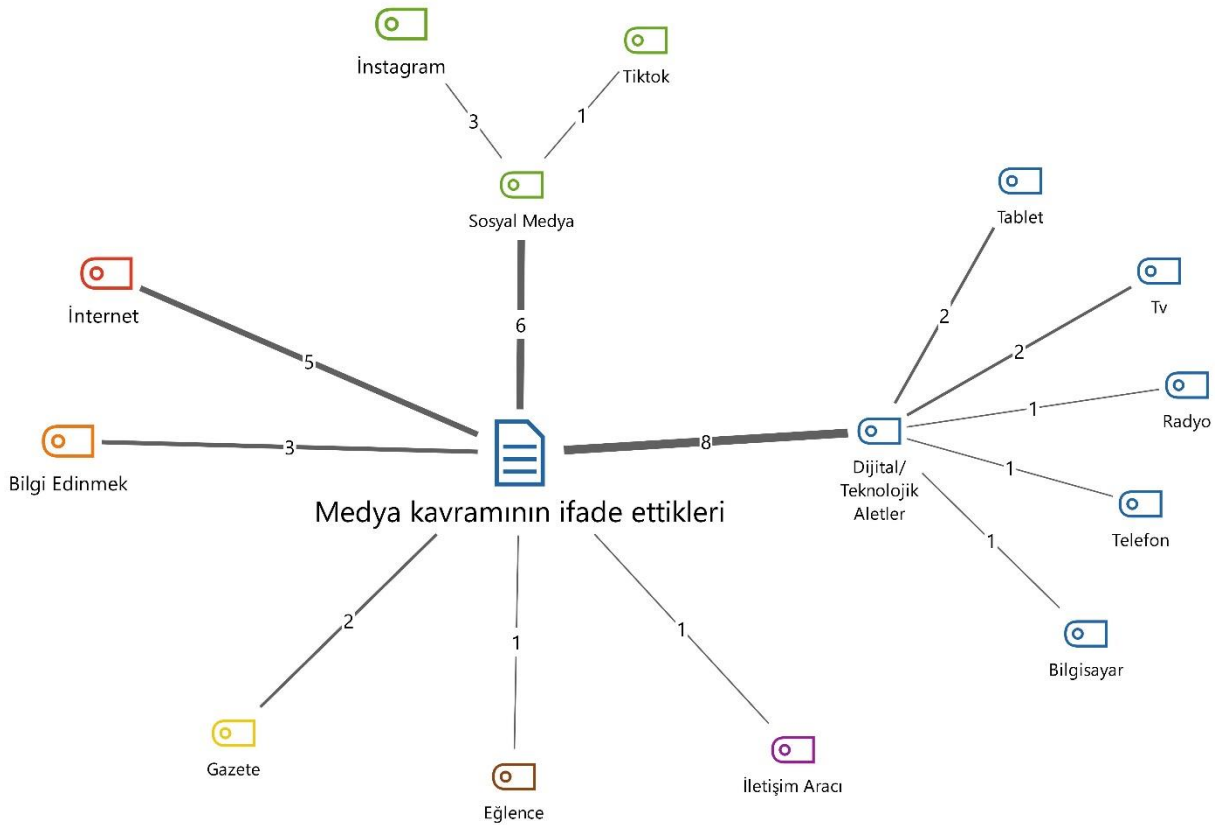
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışma grubu ile gerçekleştirilen ön görüşme ve son görüşme bulguları her bir görüşme sorusu için ayrı ayrı ve art arda verilerek karşılaştırılması yapılmıştır. Bunun yanında öğrencilerle yapılan son görüşmede ön görüşme formunda yer almayan bazı sorular sorulup cevapları alınmıştır. Bunlara da bu bölümde yer verilmiştir.

Görüşme Sonucunda Elde Edilen Bulgular

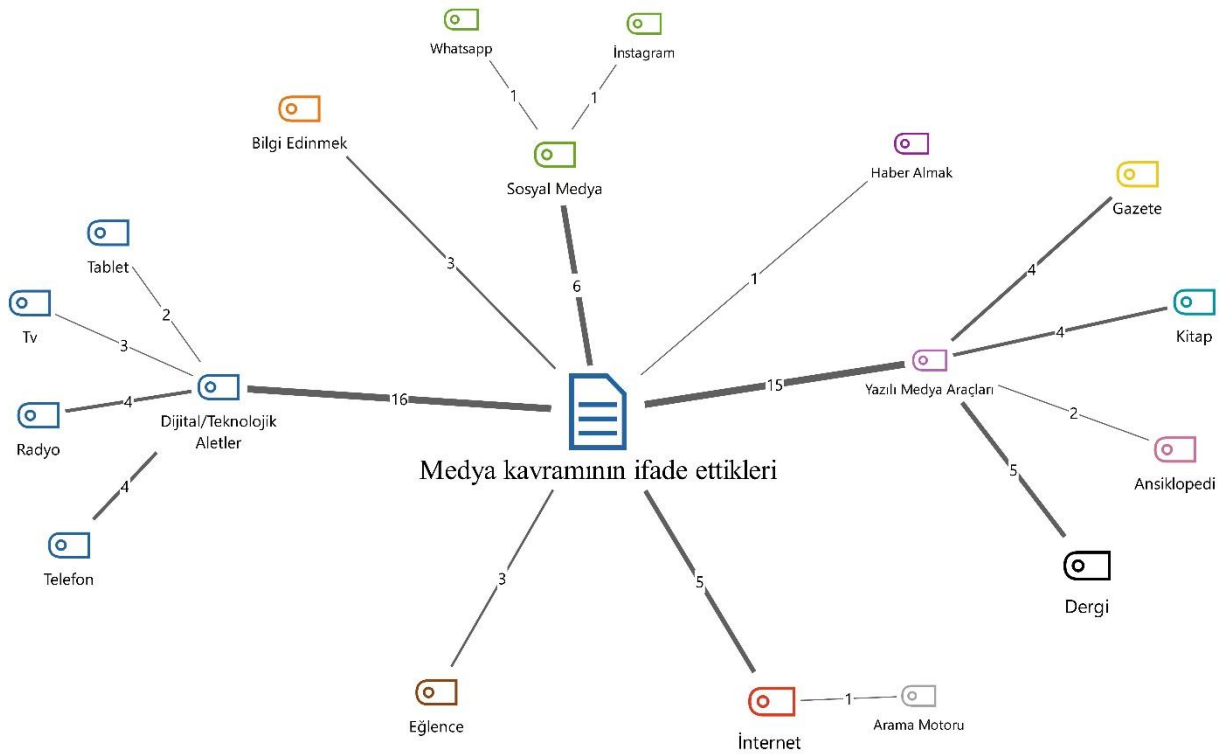
Şekil 6. Medya Kavramının İfade Ettiklerine Dair Ön Görüşme Verileri

Yapılan ön görüşmede “Medya nedir? Medya kavramı sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verilen cevaplar kategori ve kodlara ayrılmıştır. Sekiz öğrenci “Dijital ve Teknolojik Aletler” kategorisine yönelik cevap vermiştir; bunlardan ikisi “tablet”, ikisi “TV”, birer öğrenci de “radyo”, “telefon”, “bilgisayar” koduna yönelik cevap vermiştir, bir

öğrenci ise doğrudan “dijital ve teknolojik aletler” cevabını vermiştir. “Sosyal Medya” en yüksek frekansa sahip kategorilerden birisi olmuştur. Altı öğrenci sosyal medya kategorisine yönelik cevap verirken bunların içerisinde üçü “instagram” birisi ise “tiktok” cevabını vermiştir bu durumun sebebi cevap veren öğrencilerin ve akranlarının en fazla kullandıkları sosyal medya platformlarının bunlar olması olabilir. Beş öğrenci soruya “İnternet” cevabını vermiştir. Üç öğrencinin soruya cevabı ise “Bilgi Edinmek” olmuştur. İki öğrenci medyayı “gazete” ile ilişkilendirmiş, birer öğrenci ise medyayı “eğlence” ve “iletişim” aracı olarak ifade etmiştir.

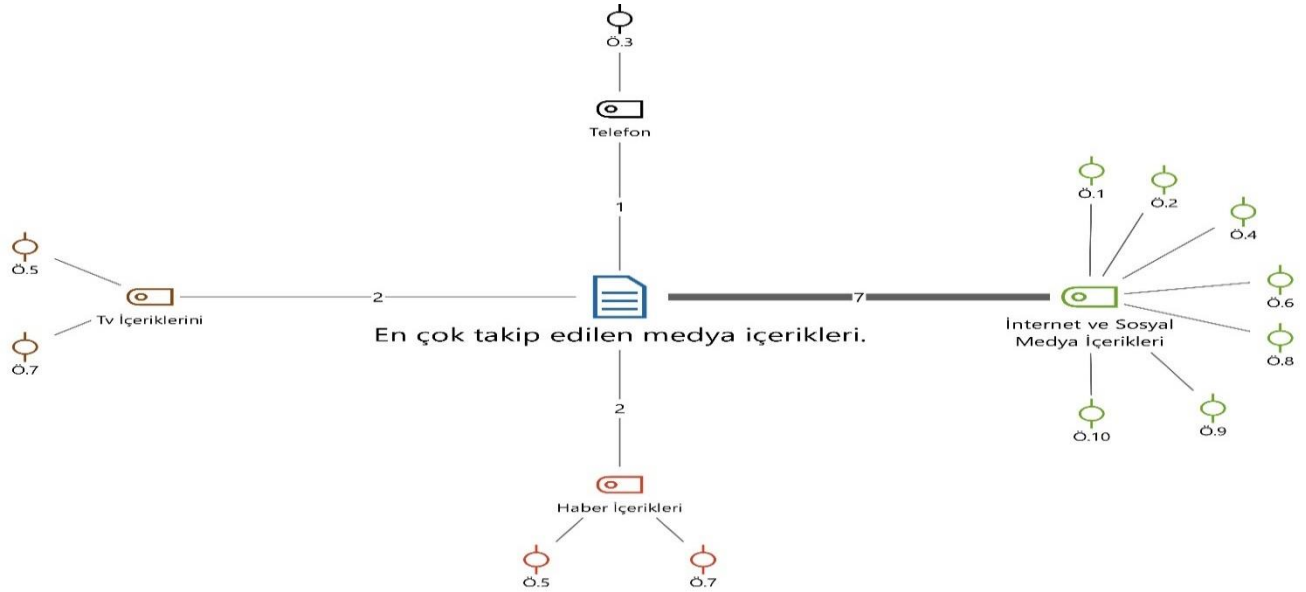
Şekil 7. Medya Kavramının İfade Ettiklerine Dair Son Görüşme Verileri

Uygulama sonunda yapılan son görüşme sonrasında alınan cevaplara bakıldığında öğrencilerin verdikleri cevapların yelpazesi genişlemiştir. Ön görüşmede yazılı medya araçlarına yönelik sadece bir cevap verilmişken son görüşmede yazılı medya araçları kategorisinin frekansı on beş olarak görülmektedir ve ön görüşmede verilmeyen “dergi”, “kitap” ve “ansiklopedi” cevapları son görüşmede alınmıştır. Bu durum uygulamanın öğrencilerin medyanın ne olduğu ile ilgili fikirlerini geliştirdiğine kanıt olabilir. “Eğlence” kategorisine yönelik verilen cevaplarda da artış görülmüştür bu durumun sebebi; uygulama sonrasında öğrencilerin medyanın bilgi edinme fonksiyonunun yanında eğlence fonksiyonunun da olduğu veya eğlenmek için kullandıkları araçların da medya içerisinde olduğunu fark etmeleri olabilir. Uygulama sonrasında, günümüzde özellikle uygulamanın yapıldığı yaş

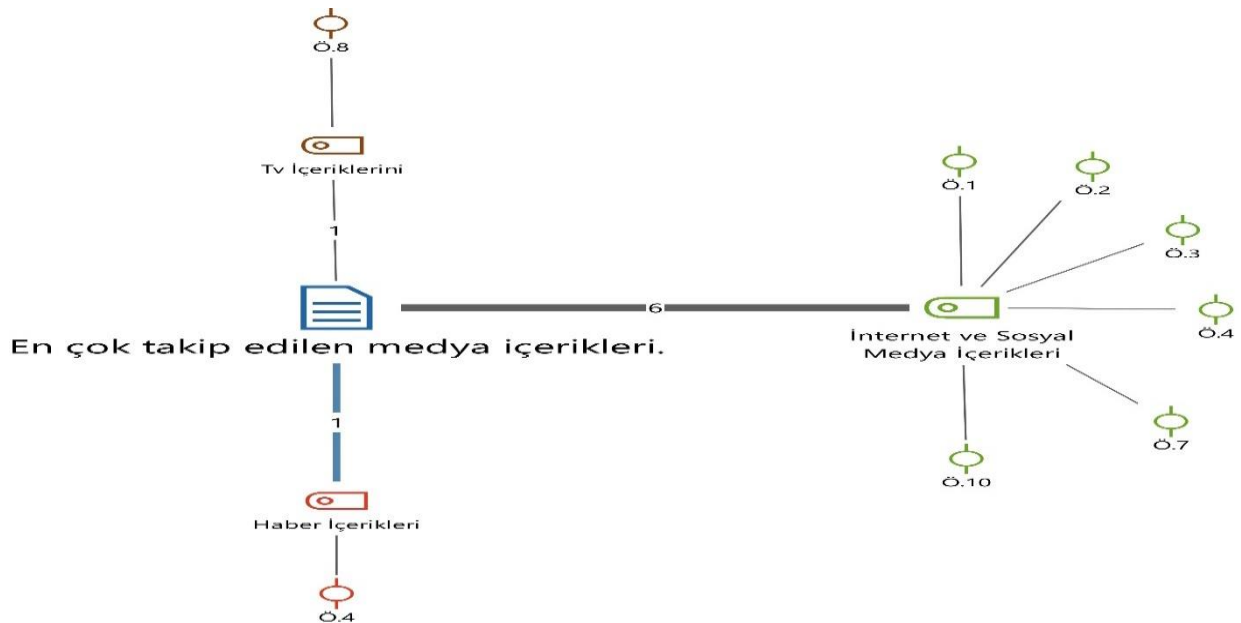
grubunun pek kullanmadıkları “radyo” koduna yönelik verilen cevaplarda artış olduğu görülmektedir.

Şekil 8. Çalışma Grubunun En Çok Takip Ettikleri Medya İçeriklerine Dair Ön Görüşme Verileri

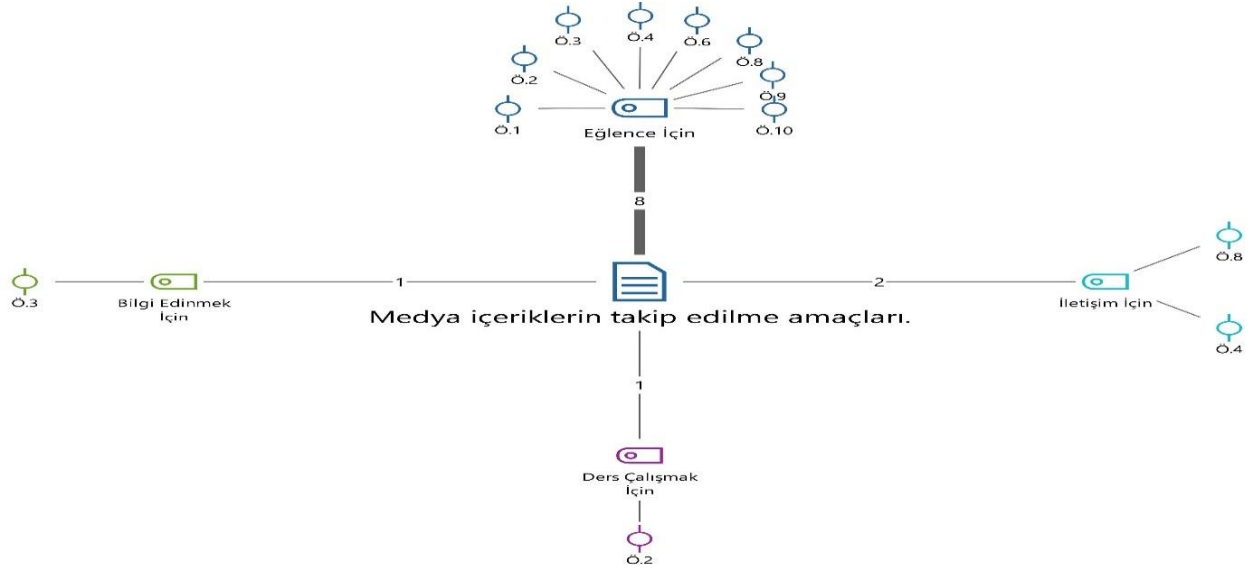
Ön görüşmede medyayı eğlence amacı ile kullandıklarını belirten öğrencilerden birisi hariç hepsi “internet ve sosyal medya içerikleri”ni takip ettiklerini belirtmişlerdir. Diğer öğrenci ise “telefon” içeriklerini takip ettiğini belirtmiştir. Bu öğrencinin kastettiği de aslında akıllı telefonlar üzerinden bağlanılan sosyal medya içerikleridir. Yani ön görüşmede öğrencilerin neredeyse tamamı medyayı; sosyal medya ve internet üzerinden eğlence amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında iki öğrenci “TV içerikleri”ni iki öğrenci de haber içeriklerini takip ettiklerini söylemişlerdir.

Şekil 9. Çalışma Grubunun En Çok Takip Ettikleri Medya İçeriklerine Dair Son Görüşme Verileri

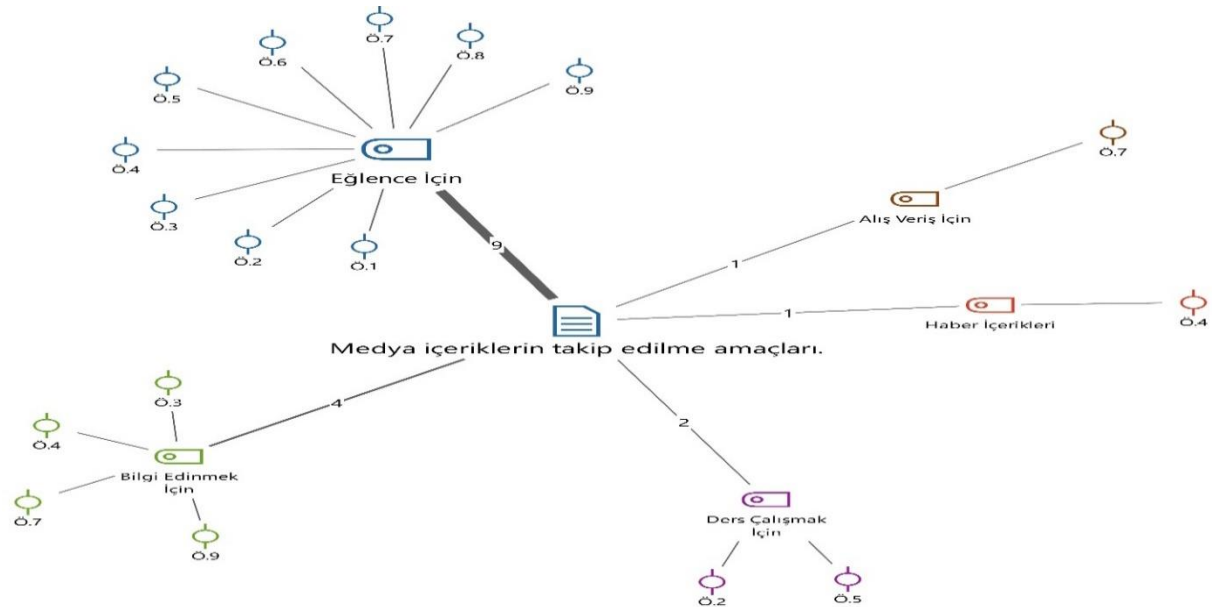
Uygulama sonrası yapılan görüşmede öğrencilerin hangi medya içeriklerini takip ettikleri ile ilgili alınan bilgiler incelendiğinde uygulamanın bu konuda öğrencilere etki etmediği, öğrencilerin takip ettikleri içeriklerde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 10. Medya İçeriklerinin Takip Edilme Amaçlarına Dair Ön Görüşme Verileri

Uygulama öncesi yapılan görüşmede öğrencilerin tümü medyayı eğlence amacı ile takip ettiklerini belirtmişlerdir. İki öğrenci eğlence amacı yanında iletişim için medyayı takip ettiklerini, birer öğrenci de bilgi edinmek ve ders çalışmak için takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Şekil 11. Medya İçeriklerinin Takip Edilme Amaçlarına Dair Son Görüşme Verileri

Uygulama sonrası yapılan görüşmede öğrencilerin yine büyük çoğunluğu medyayı eğlence amacı ile kullandıklarını belirtmişlerdir. Ancak bunun yanında en fazla kullanım amacı olarak “Bilgi Edinme” cevabı verilmiştir. Uygulama sonrasında öğrenciler medyayı hem bir eğlence hem de bilgi edinme aracı olarak görmeye başlamışlardır. Bu durumun sebebi

öğrencilerin uygulama sonrasında medyayı kullanma konusunda bilinç sahibi olarak medyayı yalnız eğlence değil bilgi edinme aracı olarak görmeleri olabilir. Bir diğer sebebi de öğrencilerin hâlihazırda kullandıkları bilgi edinme araçlarının medyanın içerisinde yer aldığını bilmemeleri, uygulama sonrasında bu durumun farkına varmaları olabilir. Öğrencilerin verdiği bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö.3: “İnternet, bazen bilgi bazense eğlenmek için.”

Ö.4: “Bilgi edinmek için. Instagramı takip ediyorum. Instagram ve televizyondan gündemi takip ediyorum. Eğlence amacı da var.”

Ö.5: En çok oyun oynuyorum. Eğlence amacıyla. Ödevlerimi yapmak için de kullanıyorum.

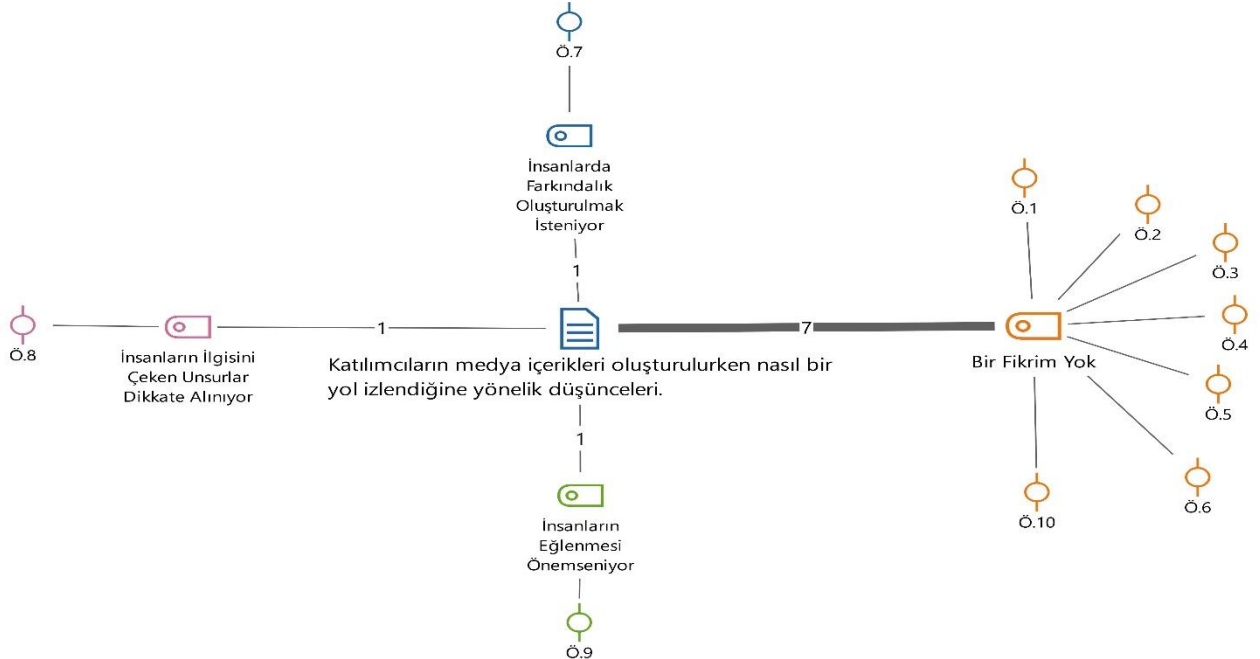
Uygulama sonrası iki öğrenci ders çalışmak için medyayı takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bir öğrenci haber almak için takip ettiğini söylemiştir. Bir öğrenci ise uygulama sonrasında medyayı alışveriş yapmak için takip ettiğini belirtmiştir.

Ö.7: Bazı sitelerde alışveriş yapmak için. Sosyal medyayı. Hem eğlence amaçlı hem de bilgi edinme amaçlı.

Bu öğrencinin uygulamada çekilen filmdeki rolünün güvenli olmayan internet adresleri üzerinden alışveriş yapıp dolandırılan bir karakter olması dikkat çekicidir.

Şekil 12. Katılımcıların Medya İçerikleri Oluşturulurken Nasıl Bir Yol İzlediğine Yönelik Ön Görüşme Düşünceleri

Uygulama öncesi yapılan görüşmede öğrencilerin büyük bir çoğunluğu medya

içeriklerinin hazırlanma aşaması ile ilgili bir fikirlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda fikir belirten öğrencilerin son görüşme esnasında söyledikleri ise şu şekildedir:

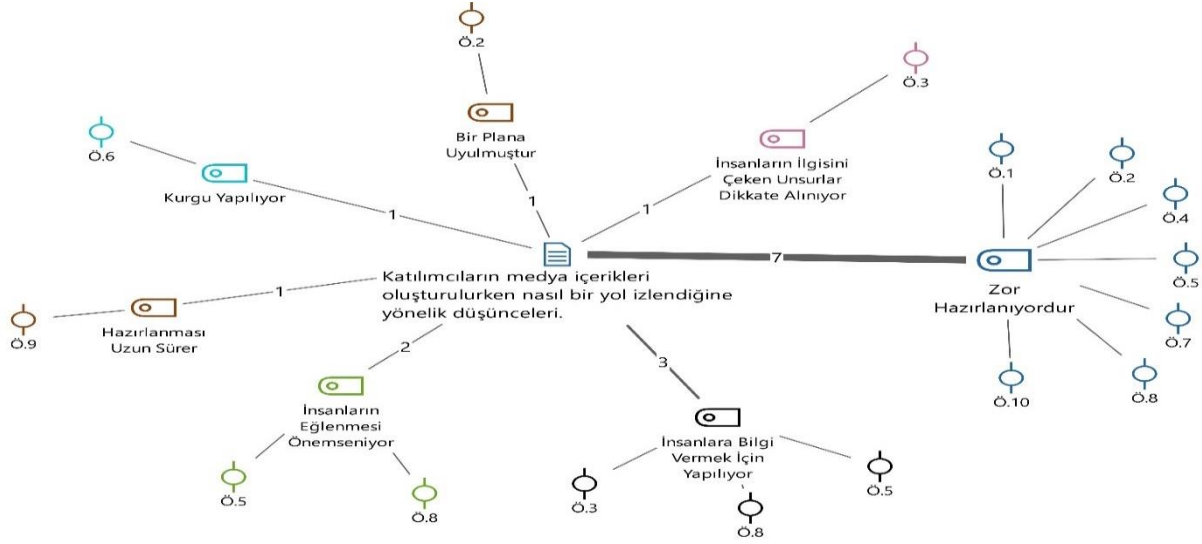
Ö.7: Bazı programlar insanlara farkındalık yaratmak için yapıyor. Senaryo yazıyorlar.

Ö.8: İnsanların en çok neyi sevdiğini en çok ilgisini çeken şeyi düşünerek yapıyorlar bence.

Ö.9: İnsanların eğlenmesi için yapıyorlar.

Öğrenciler uygulama sonrasında medya içeriklerinin belirli bir amaç doğrultusunda yapıldığını fark etmişlerdir.

Şekil 13. Katılımcıların Medya İçerikleri Oluşturulurken Nasıl Bir Yol İzlediğine Yönelik Son Görüşme Düşünceleri

Uygulama sonrasında katılımcılar medya içeriklerinin hazırlanırken zor bir süreçten geçtiklerini düşündüklerini ağırlıklı olarak ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Ö.1: Dizi ve filmleri çekenler zorlanmışlardır, bir şeyi defalarca farklı yerlerden çekmişlerdir

Ö.4: Bizim yaptıklarımızdan onlar da yapmışlardır. Biz biraz zorlandık onlar da zorlanmışlardır.

Ö.7: Zor hazırlanıyor. Bizim uygulamamızdan sonra bunu gördüm.

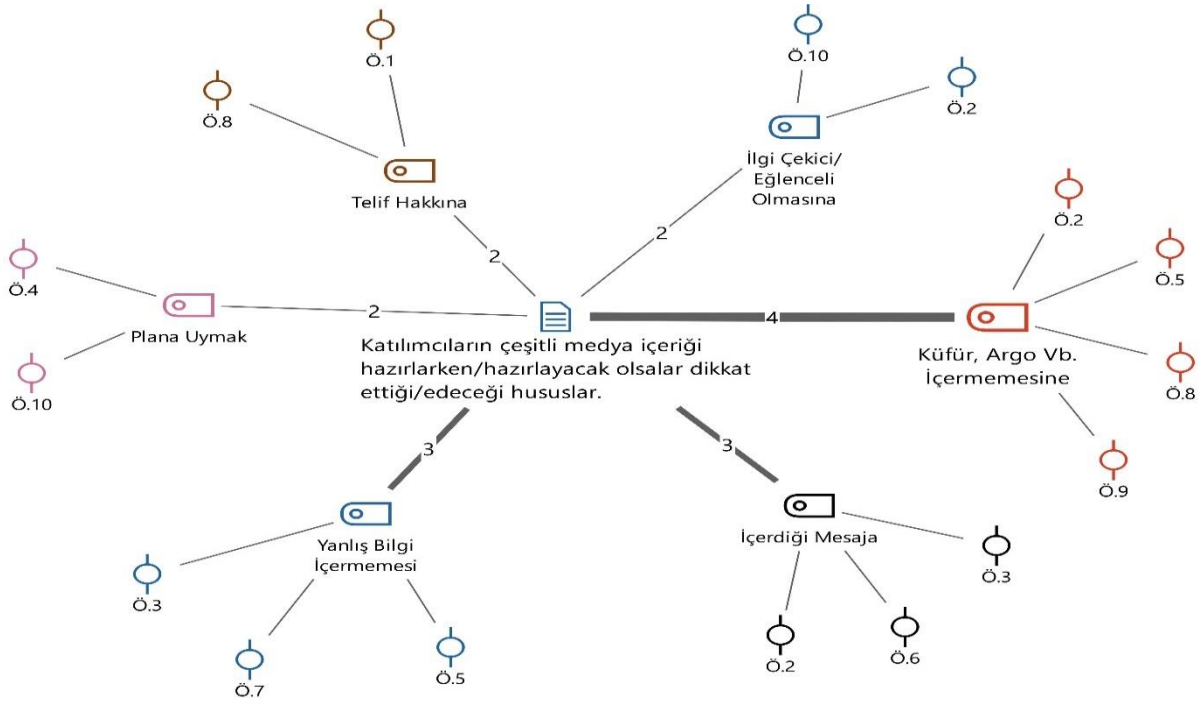
Katılımcılar uygulama esnasında daha kaliteli bir ürün ortaya koyabilmek için gerçek film ve dizi çekimlerinde olduğu gibi bir sahnenin farklı açılarından çekmişlerdir, çekimler esnasında replikler unutulduğu için bazı sahnelerde oldukça uğraş verilmiştir. Bu da katılımcılar cevaplarına yansımıştır.

Bu soruya cevap veren diğer katılımcılardan bazılarının cevapları şu şekildedir:

Ö.2: Bizim yaptığımız gibi. Biz de bir medya içeriği oluşturduk. Bir plan yapıp bunu uyguluyorlardır. Bizim yaptığımızı düşünürsek arka planda çok zor oluyordur.

Şekil 15. Katılımcıların Çeşitli Medya İçeriği Hazırlarken/Hazırlayacak Olsalar Dikkat Ettiği/Edeceği Hususlara Dair Son Görüşme Verileri

Katılımcılar içeriğin yanlış bilgi vermemesine ve ilgi çekici olmasına hem uygulama öncesinde hem de uygulama sonrasında dikkat edeceklerini vurgulamışlardır. Uygulama sonrasında dikkat çekici noktalardan birisi katılımcıların bazılarının telif hakları konusuna değinmeleri olmuştur.

Ö.1: Müzikleri seçerken telif hakkına dikkat edilmesi.

Ö.8: Kötü kelimelerin olmamasına dikkat ederim. Telif haklarına dikkat ederim.

Uygulama öncesinde dikkate alınmayan telif hakkının uygulama sonrasında öğrenciler tarafından dile getirilmesi uygulamanın bu konu ile ilgili öğrencilerin bazılarını bilinçlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Uygulama öncesinde değinilmeyen ancak uygulama sonrasında öğrencilerin dikkat ettikleri bir diğer husus küfür, argo vb. kullanımı konusudur.

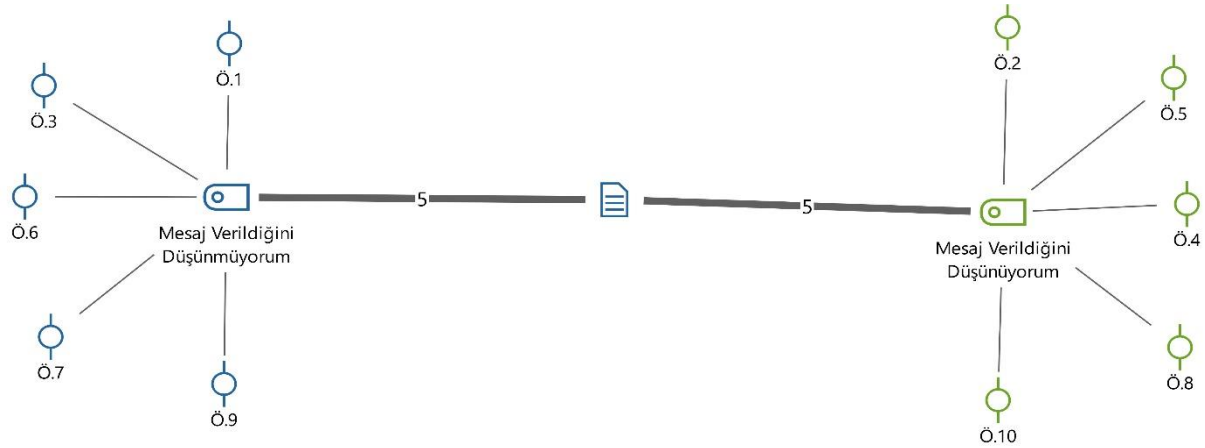
Ö.5: Sorumluluklarımıza dikkat ederim. Fazla küfür içermemesine dikkat ederim. Yanlış bilgi vermemeye dikkat ederdim.

Ö.9: Yanlış kelimeler söylememeye yanlış hareketler yapmamaya dikkat ederim.

Uygulama sonrasında öğrencilerin bu konu ile ilgili de farkındalık edindikleri görülmektedir.

Bunun yanı sıra öğrencilerin üzerinde durdukları diğer bir konu içeriğin doğru bilgi vermesi ve içeriğin bir mesaj içermesidir. Uygulama esnasında çekilen filmde de pek çok mesajın olması öğrencileri bu konuda daha bilinçli hâle getirmiştir. Diğer bir önemli husus da içeriğin eğlenceli olmasına da önem gösterilmiştir. Buradan görülebilmektedir ki öğrenciler bir medya içeriğinin hem eğlenceli ilgi çekici olmasına hem de bir mesaj içermesi gerektiğine dikkat etmektedirler.

Şekil 16. Takip Edilen İçeriklerin İçerdikleri Mesaja Dair Katılımcılara Ait Ön Görüşme Verileri

Uygulama öncesi yapılan görüşmede öğrencilerin yarısı takip ettikleri içeriklerde bir mesaj olmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin görüşmede verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Ö.1: Videolara iyi veya kötü olmuş diye yorumlar yapılıyor. Takip ettiğim içeriklerin bir mesajı yok.

Ö.3: Bana mesaj verildiğini düşünmüyorum.

Ö.6: Mesaj verildiğini düşünmüyorum.

Ö.7: Verilmiyor, verildiğini düşünmüyorum.

Ö.9: Bir mesaj verildiğini düşünmüyorum.

Öğrencilerin kalan yarısı ise takip ettikleri içeriklerin kendilerine bir mesaj verdiğini ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin görüşme esnasında verdikleri cevaplar ise şu şekildedir:

Ö.4: Evet mesaj verdiğini düşünüyorum. O kadar yazı atıyorlar şey atıyorlar bir amacı var ki atıyorlar.

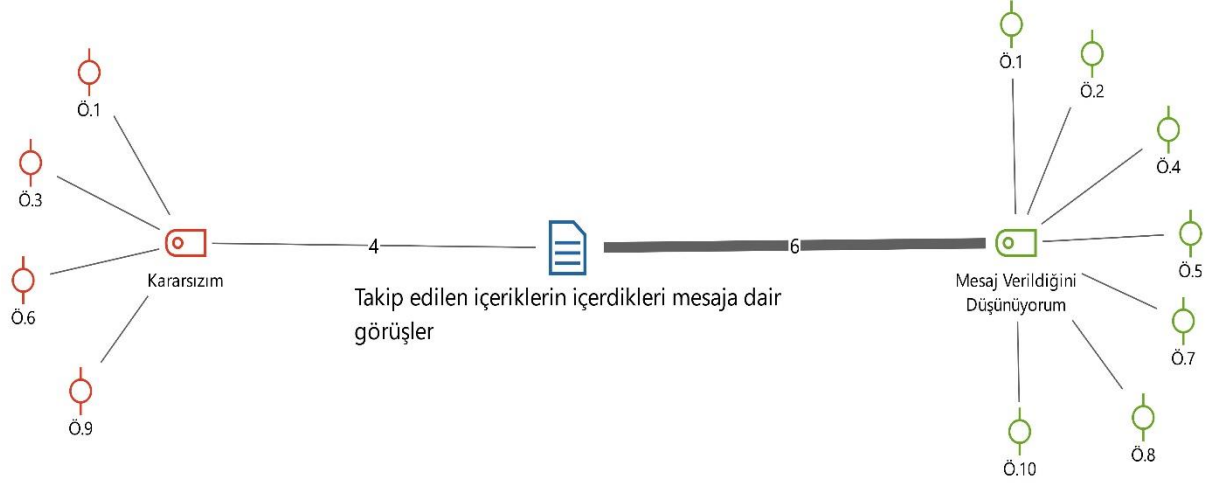
Ö.5: İllaki mesaj veriliyordur her içerikte. Mesela dilenciler oluyor, onlara para verin yardım edin gibi.

Ö.8: Dini bilgi verildiğini düşünüyorum.

Ö.10: Evet düşünüyorum. Mesela hayvanlara iyi davranmakla ilgili videolar var çeşitli.

Katılımcıların cevapları incelendiğinde uygulama öncesinde takip ettikleri içeriklerin bir mesaj içerdiği konusunda yarısının doğrudan fikrinin olmadığı, kalan yarısının ise bu konuda kafalarının karışık olduğu görülmektedir.

Şekil 17. Takip Edilen İçeriklerin İçerdikleri Mesaja Dair Katılımcılara Ait Son Görüşme Verileri

Uygulama sonrasında katılımcıların aynı soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlasının artık takip ettikleri içeriklerin bir mesaj içerdiğini düşündüğünü görüyoruz. Dört katılımcı ise bu konuda kararsız durumda kalmışlardır. Öğrencilerin verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Ö.1: Verilmiyor, veriliyor, kararsız kaldım. Verilmiyor. Evet, içeriyor, mesela interneti güzel kullanmak.

Ö.2: Bilgiler veriyor, öğretiyor genelde. Eğlence içerikleri de mesaj veriyor. Hem eğlenme hem öğrenme için. Bizim yaptığımız hem eğlenceliydi hem öğreticiydi. Çok eğlendim ben.

Ö.3: Mesaj veriliyor olabilir belki de ben fark etmedim. Bizim ürettiğimiz içeriğin sorumluluk ve özgürlüğe vurgu yapıyordu.

Ö.4: Mesaj verildiğini düşünüyorum. Orada karakterler bir şeyler diyor. Mesela ben söylemişim bir sürü mesaj.

“Ö.4” uygulamada çekilen filmde yanlışlar yapan diğer karakterlere öğütler vererek yanlışlarını düzeltmeye çalışan bir karakteri canlandırmıştır. Ön görüşmede konuyla ilgili fikirleri belirsiz olmasına rağmen son görüşmede net bir düşünce ortaya koymuştur. Bu değişimde filmde canlandırdığı karakterin ve uygulamanın etkisi olduğu açıktır.

Ö.5: Bizim hazırladığımız video mesaj içeriyordu. Benim takip ettiklerim de böyle mesajlar içeriyor.

Ö.6: Mesaj verebilir ama ben takip ettiklerimde görmedim.

Ö.7: Bazıları veriyor. Haberler mesaj veriyor. Bazı filmlerde mesela yardımseverlikle ilgili mesajlar oluyor.

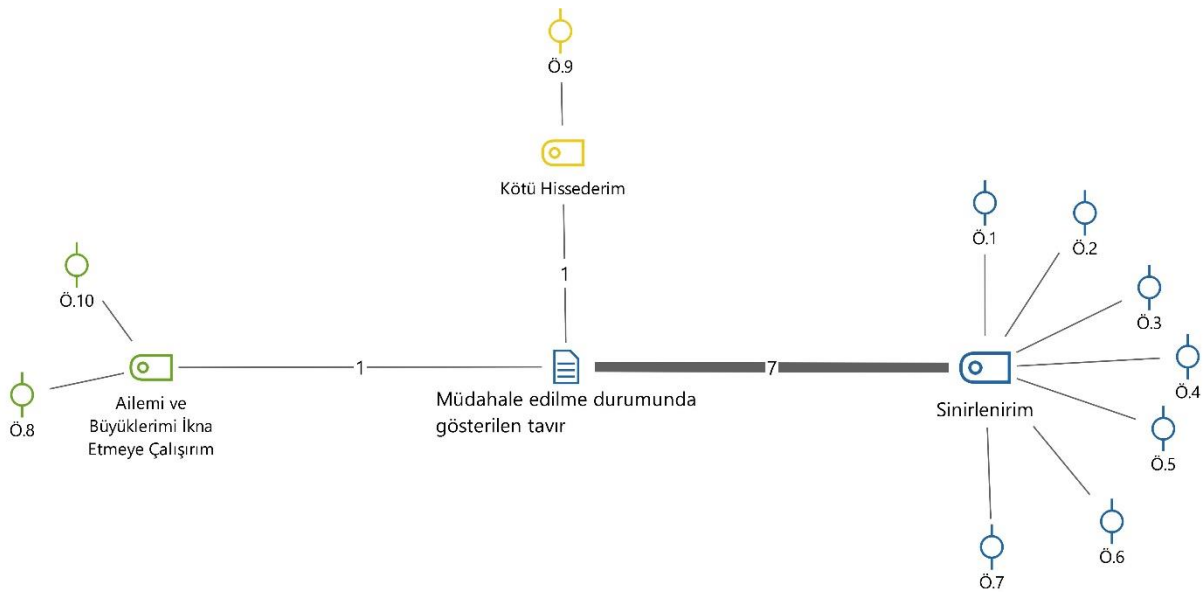
Ö.8: Evet veriliyor. Mesela birinin başında bir olay geçiyor oradan mesajlar veriliyor.

Ö.9: Mesaj içeren içerikler olabilir ancak benim takip ettiklerimde yok.

Ö.10: Evet veriliyor. Mesela izlediğim dizide aldatmamak gerektiğiyle ilgili mesaj var.

Uygulama öncesinde öğrencilerin soruya verdikleri cevaplar ile uygulama sonrasındaki cevaplar arasında farklılık mevcuttur. Katılımcıların yarısı uygulama öncesinde takip ettikleri içeriklerin bir mesaj içermediğini düşünmelerine karşın uygulama sonrasında mesaj içermediğini düşünen katılımcı kalmamıştır. Yine uygulama öncesinde mesaj içerdiğini düşündüğünü ifade eden katılımcıların bazılarında bile net bir fikir olmadığı görülüyor. Örneğin katılımcı “Ö.4” ün görüşleri uygulama öncesi ve sonrasına göre farklılaşmıştır ve son görüşmede daha net ifadelerde bulunmuştur. Uygulama sonrasında karasız olduklarını belirten öğrencilerden çoğu da medya içeriklerinin bir mesaj içerdiğini ancak kendi takip ettikleri içeriklerde mesajları bulamadıklarını belirtmişlerdir. Yani öğrencilerin tamamı medya içeriklerinin bir mesaj içerdiğinin uygulama sonrasında farkına varmış durumdadırlar ancak bazıları bu mesajları net olarak algılayamayabiliyor.

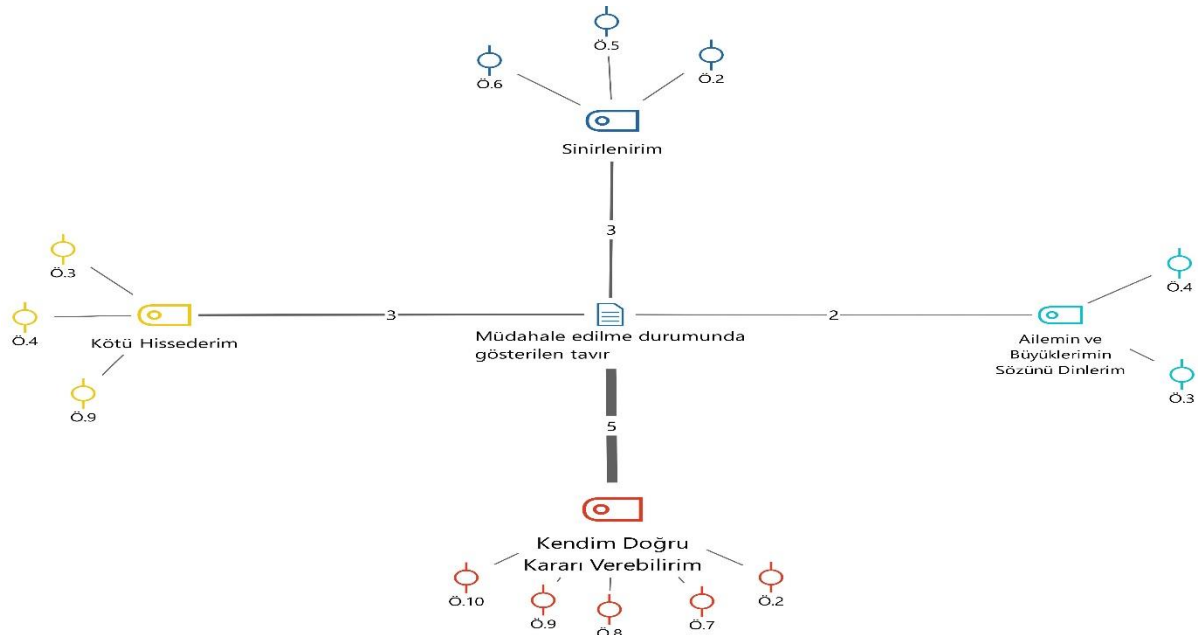
Şekil 18. Müdahale Edilme Durumunda Gösterilen Tavra Dair Ön Görüşme Verileri

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu bu soruya sinirlenirim cevabını vermiştir. Bu durumun sebebi katılımcıların özgürlük alanlarına müdahale edilmesi olabilir. Yine

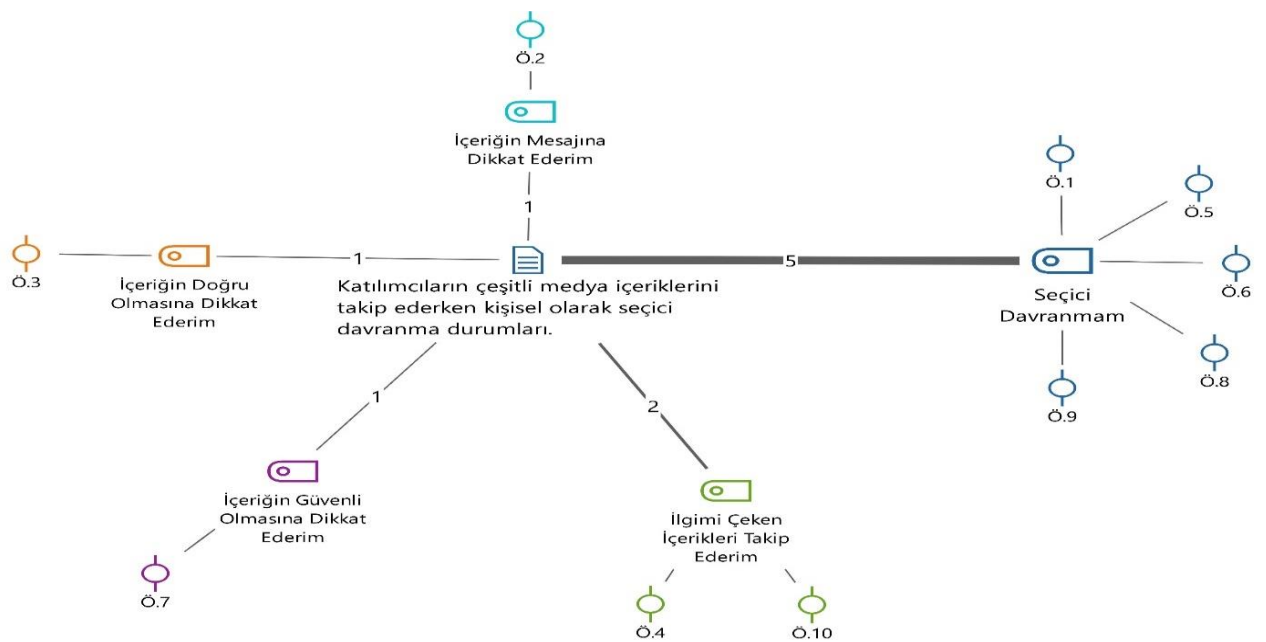
katılımcılardan ikisi aile ve büyüklerin müdahale etmesi durumunda onları ikna etmeye çalışacaklarını ikna edemezlerse de medya içeriğini takip etmeyi bırakacaklarını söylemişlerdir.

Şekil 19. Müdahale Edilme Durumunda Gösterilen Tavra Dair Son Görüşme Verileri

Uygulama sonrasında yapılan görüşmede ise üçer öğrenci yine sinirleneceğini ve kötü hissedeceğini belirtmişlerdir. Beş öğrenci ise böyle bir durumda doğru kararı kendilerinin verebileceğini söylemişlerdir. İki öğrenci de ailelerinin ve büyüklerinin sözünü dinleyeceklerini söylemişlerdir. Bu cevaplar dikkate alındığında uygulamanın öğrencilere bu konuda bir bilinç ve öz güven kazandığı söylenebilir.

Şekil 20. Katılımcıların Çeşitli Medya İçeriklerini Takip Ederken Kişisel Olarak Seçici Davranma Durumlarına Dair Ön Görüşme Verileri

Uygulama öncesi yapılan görüşmede katılımcılardan beşi medya içeriklerini takip ederken seçici davranmadıklarını belirtmişlerdir.

Ö.5: Hayır davranmıyorum. Önüme geleni izliyorum.

Ö.1, Ö.6, Ö.8, Ö.9: Davranmıyorum.

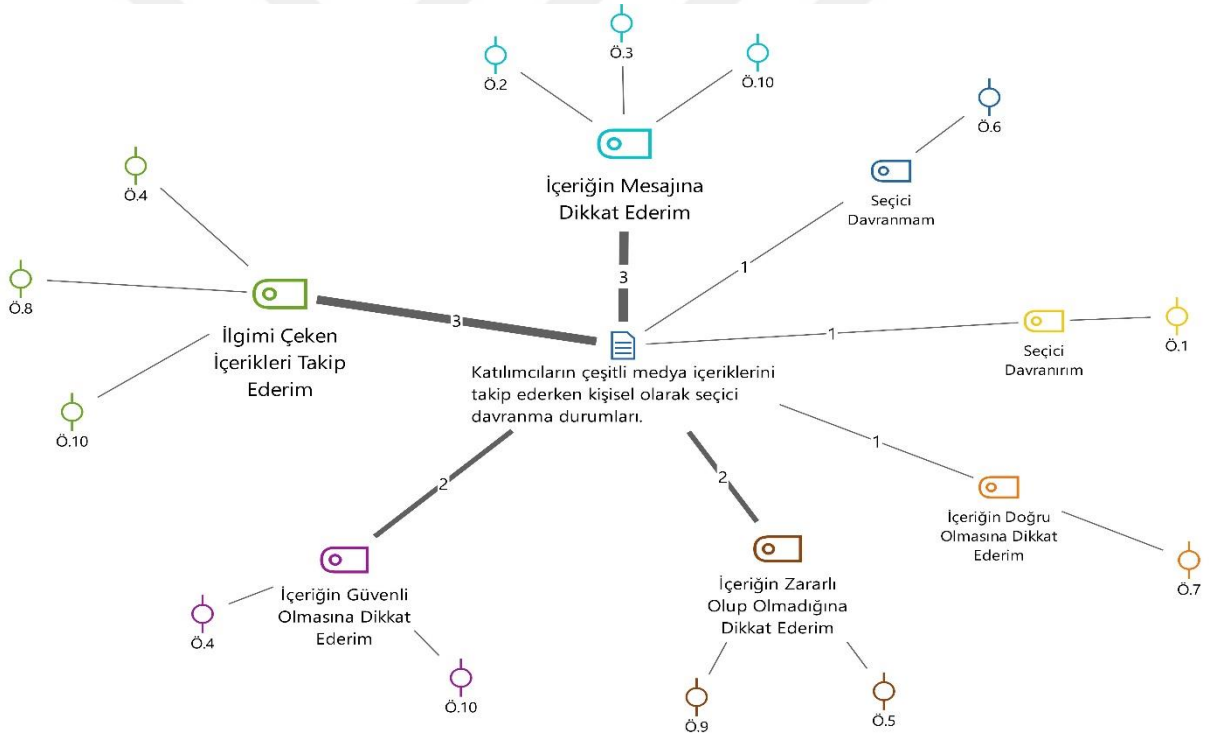
Bunun dışında bir öğrenci içeriğin mesajına, bir öğrenci içeriğin doğru olmasına, bir öğrenci içeriğin güvenli olmasına dikkat ettiğini; iki öğrenci ise ilgilerini çeken içeriği takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Ö.2: Kötü bir şey olmamasına dikkat ediyorum, kötü bir mesaj vermemesine.

Ö.3: Evet. Genellikle çok fazla medya aracı kullanmıyorum ama içeriklerinin doğru olmasına dikkat ediyorum.

Ö.7: Bazen kötü hesaplar oluyor mesela onları takip etmiyorum. Güvenli mi değil mi buna bakıyorum.

Şekil 21. Katılımcıların Çeşitli Medya İçeriklerini Takip Ederken Kişisel Olarak Seçici Davranma Durumlarına Dair Son Görüşme Verileri

Uygulama sonrası yapılan görüşmeden alınan verilere bakıldığında medya içeriklerini takip ederken seçici davranmadığını söyleyen katılımcı sayısı 1'e düşmüştür. Katılımcıların medya içeriklerinde seçici davranma durumlarının çeşitliliğinde de bir artış gözlenmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

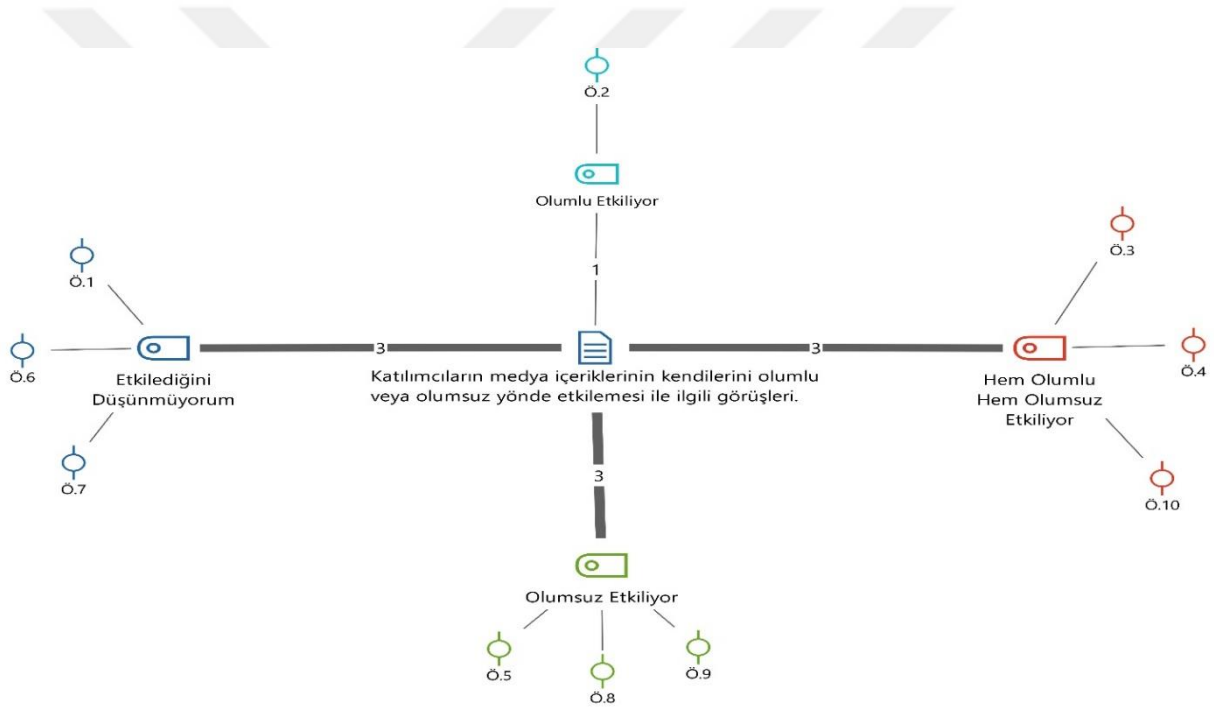
Ö.1: Bu uygulamadan sonra önüme gelen her şeyi takip etmiyorum. Video sadece bana değil sınıftaki herkese etki etti.

Ö.3: Evet seçici davranırım. İzlediğim içeriklerin benim için kötü örnek olmamasına dikkat ediyorum. Altındaki mesajı anlayabildiğim kadar kötüyse hiç bakmıyorum.

Ö.10: Tabi ki de seçici davranırım. İçeriğine dikkat ederim. Hesap çalma gibi güvenliğe dikkat ederim. Güzel olacak ilgimi çekecek beni bağlayacak şeyleri takip ederim.

Son görüşme verilerine bakarak katılımcıların medya içerikleri konusunda daha seçici hâle geldikleri söylenebilir. Öğrenci ifadelerinden de anlaşılacağı gibi uygulama öğrencilere etki etmiştir. Öğrenciler seçici davranırken beğeni unsurunu göz ardı etmemişlerdir. Medya içeriklerin altında bir mesaj olduğunu anladıkları ve bu mesajın onlar için önemli hâle geldiğini anlayabiliriz.

Şekil 22. Katılımcıların Medya İçeriklerinin Kendilerini Olumlu Veya Olumsuz Yönde Etkilemesi İle İlgili Ön Görüşme Verileri

Yapılan ön görüşmede öğrencilerin bir kısmı medya içeriklerinin insanları etkilemediğini düşündükleri görülmüştür. Üç öğrenci medya içeriklerinin insanları olumsuz etkilediğini, bir öğrenci olumlu etkilediğini, üç öğrenci ise hem olumlu hem de olumsuz etkilediğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir:

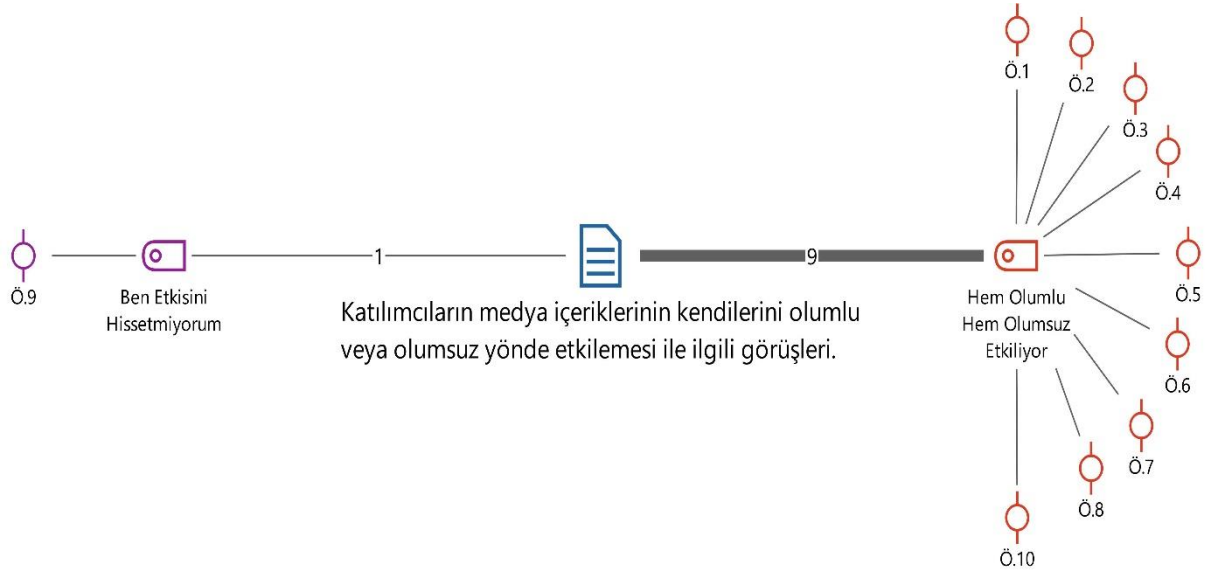
Ö.2: Olumlu yönde bazen cesaretlendiriyorlar. Olumsuz yön ben pek görmedim.

Ö.3: Bazılarının olumlu etkilediğini düşünüyorum. Bilgi verirken bazılarının doğru olduğuna inanıyorum. Bazen de doğru olmayabilir bu da olumsuzdur.

Ö.4: *Düşünüyorum. Mesela tiktok gibi uygulamalar çocukları olumsuz etkiliyor. Sürekli izlerseler bağımlı olurlar ve derslere kendilerini veremezler. Olumlu etkisi de vardır ama örnek veremem.*

Görüldüğü gibi bazı katılımcılar medya içeriklerinin hem olumlu hem de olumsuz etki edebileceğini düşünmektedirler ama bazılarına açıklama getirememektedirler.

Şekil 23. Katılımcıların Medya İçeriklerinin Kendilerini Olumlu Veya Olumsuz Yönde Etkilemesi İle İlgili Son Görüşme Verileri

Uygulama sonrası yapılan son görüşmede bir katılımcı haricinde diğer tüm katılımcılar medya içeriklerinin hem olumlu hem de olumsuz yanlarının olduğunu belirtmişlerdir.

Ö.1: *Olumlu da etkiliyor olumsuz da. Kandırılmak(dolandırılmak) olumsuz bir örnek mesela.*

Ö.2: *Düşünüyorum. Olumlu yönde de etkiliyor, ders çalışmamı teşvik ediyor. Olumsuz da genel de eğlence için olabilir. Kötü örnek oluyorlardır belki. Bizim yaptığımız uygulamada da “Ö.8”(Dizilerden etkilenen karakter) dizilerin etkisinde kalıyordu, “Ö.5”(Teknoloji bağımlısı karakter)’in karakterinin durumu da kötüydü.*

Ö.5: *Evet düşünüyorum. Bizim videomuzda mesela dilimiz etkilenmişti. Normal düşüncemizden daha başka bir düşünceye yönlendirmişti.*

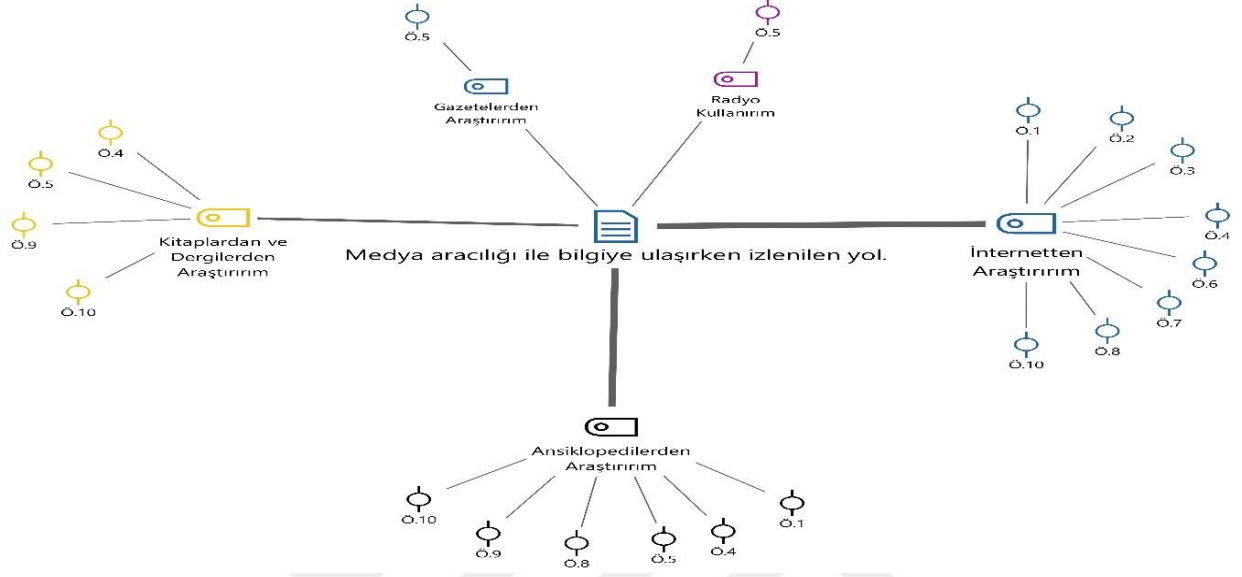
Ö.6: *Düşünüyorum. Edu, org gibi onlar olumlu, .com falan onlar olumsuz.*

Ö.9: *Etkileyebilir. Filmlerin etkisinde kalabiliriz. Ben olumlu ya da olumsuz etkisini hissetmiyorum.*

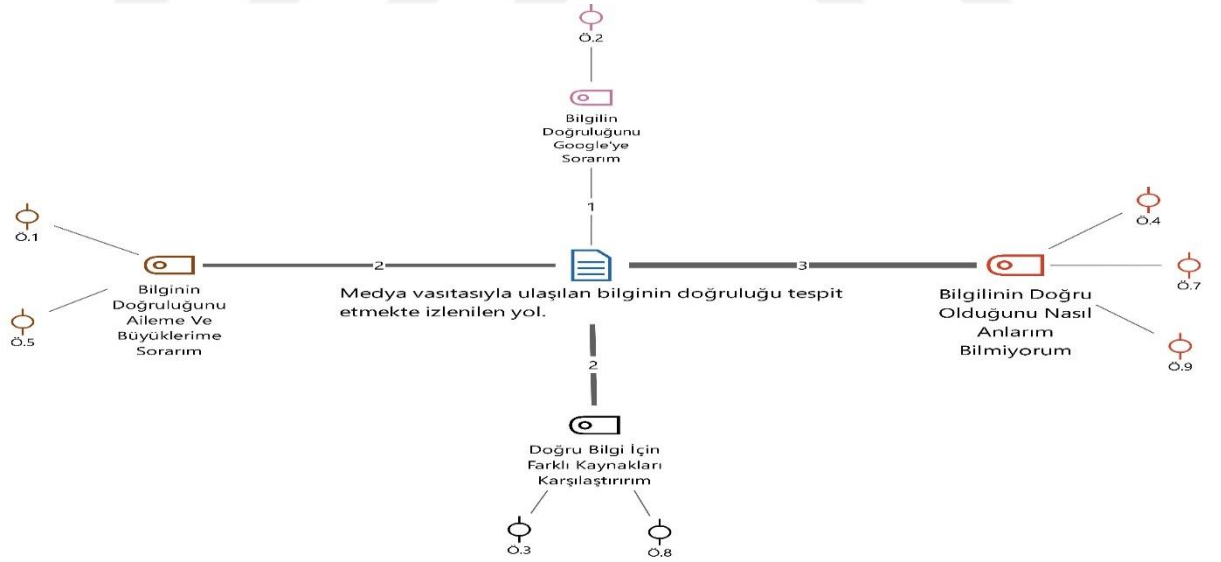
Katılımcıların cevaplarından da görüleceği gibi uygulama katılımcılar üzerinde etkili olmuştur. Katılımcılar medyanın olumlu ve olumsuz yanları ile ilgili daha bilinçli hâle

gelmişlerdir. Özellikle uygulamada çekilen filmde yer alan ve izlediği dizi ve filmlerden çok etkililen karikatüristik bir karakter olan “Ö.8”in rolün katılımcıların dikkatini çektiği ve o karakterin yaşadığı sorunu katılımcıların dile getirdiği görülmektedir.

Şekil 24. Katılımcıların Medya Aracılığı İle Bilgiye Ulaşırken İzledikleri Yola Dair Ön Görüşme Verileri

Şekil 25. Katılımcıların Medya Aracılığı İle Bilgiye Ulaşırken İzledikleri Yola Dair Son Görüşme Verileri

Uygulama öncesi yapılan görüşmede katılımcıların büyük bir çoğunluğu bilgiye internet üzerinden ulaşabileceklerini belirtmişlerdir. Sadece bir katılımcı kitap ve dergileri bir diğeri ise gazeteleri söylemiştir. Ulaştıkları bilgilerin doğruluğundan nasıl emin olacakları sorulduğunda ise üç katılımcı bilginin doğruluğundan nasıl emin olacaklarını bilmediklerini belirtmiştir. İki katılımcı ailelerine ve büyüklere başvurabileceklerini, bir katılımcı ise bilginin doğruluğunu

Google'a soracağını söylemiştir. İki katılımcı ise bilginin doğruluğunu tespit etmek için farklı kaynaklara bakmak gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların verdikleri bazı cevaplar aşağıdadır:

Ö.1: Google'dan ararım. Başka bir yerden aramam. İnternette gördüğüm her bilgiyi almam. Kendimin inandığı şeyleri alırım. Büyük ablam var ona sorarım doğruluğunu.

Ö.2: İlk önce okurum ne olduğunu anlamaya çalışırım. Google'dan araştırabilirim, kitaplardan, dergilerden araştırırım. Bilginin doğruluğuna genelde Google'dan bakarım.

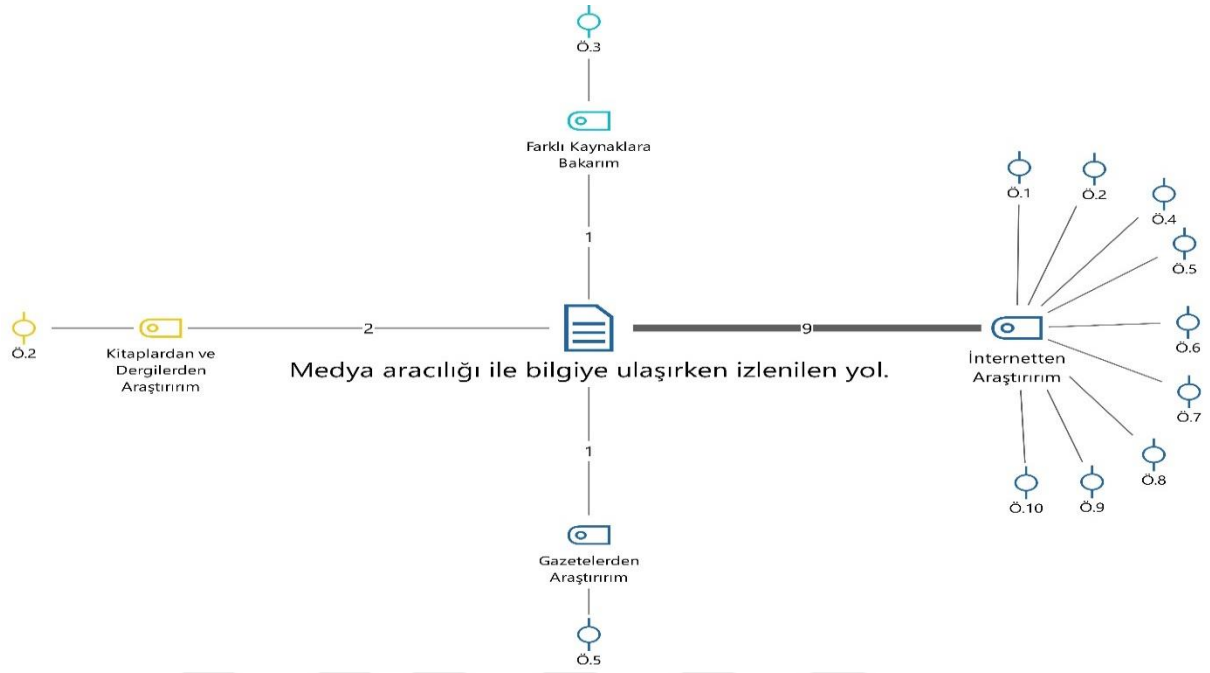
Ö.3: Öncelikle bütün kaynaklara girerim, hangisinde ne var bakarım, sonra kararımı veririm. Kaynaklardan bakarım en olumlusu hangisiyse ona bakarım.

Ö.5: Çeşitli yerlere yazarak bilgi alacağım. Google gibi. Evde gazete falan varsa onları kullanırım. Aileme de soruyorum doğru mudur sizce diye.

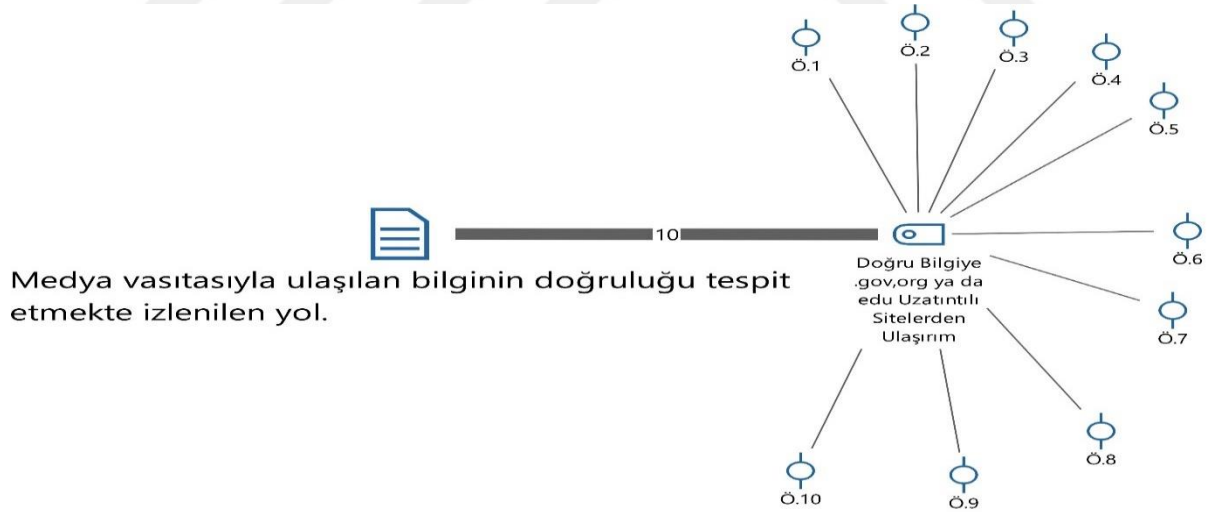
Görüldüğü gibi katılımcıların çoğu bilginin kaynağını internet ve arama motoru olan Google olarak görmektedirler. Ancak verilen cevaplardan da anlaşılacağı gibi katılımcılar internet üzerinden bilgiye nasıl ulaşacaklarını ve ulaştıkları bilginin doğruluğunu ve güvenilirliğini nasıl anlayacaklarını tam olarak bilmemektedirler.

Uygulama sonrası yapılan görüşmede katılımcıların çoğu ön görüşmede olduğu gibi bilgiye internette ulaşacaklarını belirtmişlerdir. Çağımız şartlarında bilgiye en kolay uğraşma yolu olan internetin katılımcıların aklına ilk olarak gelmesi sürpriz değildir. Ancak uygulama sonrasında katılımcılar internetin yanına ansiklopedileri de koymuşlardır. Uygulama esnasında ansiklopedi, dergi vb. gibi öğrencilerin pek fazla görmedikleri araçlar öğrencilere gösterilmiş ve tanıtılmıştır. Bu işlemin başarılı olması sonucunda öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını çeşitlendirdikleri söylenebilir. Aynı zamanda katılımcılar daha önce radyodan bilgi edinebileceklerini belirtmemişlerdir ancak uygulama sonrası bir öğrencinin bunu söylediğini görmekteyiz.

Şekil 26. Katılımcıların Medya Aracılığı İle Ulaşılan Bilginin Doğruluğunu Tespit Etmekte İzledikleri Yola Dair Ön Görüşme Verileri

Şekil 27. Katılımcıların Medya Aracılığı İle Ulaşılan Bilginin Doğruluğunu Tespit Etmekte İzledikleri Yola Dair Son Görüşme Verileri

Uygulama sonrası yapılan görüşmede katılımcıların tamamı doğru bilgiye ulaşma yolu olarak gov, org ve edu uzantılı genel ağ adreslerini göstermişlerdir. Uygulama öncesinde çoğunluk bilgiye ulaşma yolu olarak genel ağı göstermişti ancak genel ağda ulaşılan bilgilerin doğruluğunun anlaşılması konusunda katılımcıların fikri yoktu. Uygulama sonrasında ise tüm katılımcılar genel ağdan nasıl doğru bilgiye ulaşabileceklerini söyleyebilmişlerdir.

Katılımcıların bazılarının verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Ö.2: Genelde ben “.com” uzantılı sitelerden bakıyordum ama ona daha az güvenmemiz gerekiyor. Daha çok “.edu” ve bir tane daha vardı onlardan bakmamız gerekiyor.

Ö.3: Öncelikle güvenli site olmasına dikkat ederim. Edu, gov, org uzantılı sitelere bakarım. Herkesin bir şeyler yazabildiği bir site olmamasına dikkat ederim.

Ö.8: Eğer güncel bilgiler lazımsa internetten bakarım ama diğer bilgilere ansiklopedi gibi kaynaklardan da bakarım. –edu, gov uzantılı sitelere bakarım.

Öğrencilerin tamamının aynı cevabı vermesinin sebebi uygulamada bu konuya değinilmesi olabilir. Özellikle senaryo yazımı ve film çekim aşamasında bu konuya değinilmiştir ve filmde öğretmen karakteri direkt olarak doğru bilgiye ulaşma yolları ile ilgili öğütler vermiştir. Bu durumun öğrencilere olumlu etki ettiği görülmektedir.

Uygulama sonrası yapılan görüşmede öğrencilerin tamamı uygulamayı çok sevdikleri ve bu uygulamanın tekrar yapılması ve farklı derslerde de olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğrenciler büyük çoğunluğu uygulama esnasında en çok zorlandıkları noktanın çekim aşaması ve bu esnada replikleri söylemek olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma sonucunda öğrencilerin tamamının bir ürün ortaya koyduklarından dolayı mutlu oldukları görülmüştür.

Araştırmacı Gözlemi

1. Hafta

Öğrencilere uygulama öncesinde bir senaryo yazıp film çekecekleri söylenmiştir ve öğrencilerin hepsi bunu heyecanla karşılamışlardır. Öğrencilere bilgiye nereden ulaştıkları sorulmuştur. Bunun üzerine öğrencilerden gelen ilk cevap hep bir ağızdan “internet” olmuştur. “Gazete”, “dergi”, “kitap” cevapları gelmiştir. İnternette bilgiye nasıl ulaştıkları sorulduğunda arama motoruna yazdıklarını ve ilk gelen sitelerden bilgiye ulaştıklarını söylemişlerdir. Öğrencilere şu an kullanmadıkları ancak eskiden çok kullanılan bilgi kaynağı olarak ansiklopedi tanıtılmıştır. Öğrenciler ansiklopediyi daha önce görmediklerini söylemişlerdir. Öğrencilere kulaktan kulağa oynayacağız denildiğinde heyecanlanıp mutlu oldukları görülmüştür. “İnternette gördüğümüz bilgileri teyit etmeliyiz” cümlesi oyun sonunda “İnternette bilgi.” olarak çıkmıştır. Bunun üzerine Ö.8 “hocam yalanlaştı bilgi” demiştir. Bu oyundaki duruma benzer bir şekilde internetteki bilgilere de dikkat etmemiz gerektiği öğrencilere söylenmiş ve nasıl dikkat edilebileceği sorulmuştur:

Ö.3: Bilmiyorum

Ö.8: Yorumlara bakarız. Çoğunluğun söylediği doğrudur.

Bir twitter hesabının paylaşımının doğrulu öğrenciler ile birlikte araştırılarak test edilmiştir ve bilginin yanlış olduğu kolayca tespit edilmiştir bu durum karşısında öğrenciler oldukça şaşırmışlardır.

Öğrencilere internette paylaşılan çileklerin içerisindeki böceklerle ilgili sahte bir video izletilmiştir. İzletilen sahte videonun sahibinin özür videosu da öğrencilere izletilmiş ve yalan ve sahte bilgilerin nasıl hızla yayılabileceği öğrencilere gösterilmiştir. Öğrencilerden bazıları bu videoyu daha önce izlediklerini ve bunun yüzünden uzun süre ilek yemediklerini söylemişlerdir.

Genel olarak öğrencilerin medya aracılığı ile doğru bilgiye ulaşma ve ulaştıkları bilgilerin doğruluğunu teyit etme konusunda yetersiz oldukları gözlemlenmiştir.

Öğrencilere dersi iyi takip etmeleri, bu öğrendikleri ile senaryo yazacakları hatırlatılmış ve bunun öğrencileri hem mutlu ettiği hem de derse karşı dikkatlerinin arttığı görülmüştür. Bir an önce senaryo yazım aşamasına geçmek istedikleri öğrencilerin söylemlerinden gözlemlenmiştir.

Öğrencilere internette paylaşım yapmakta zgr olup olmadıkları sorulmuştur ve hepsi “evet zgrz” şeklinde cevap vermişlerdir. zgrlklerle beraber sorumluluklarınız da var mıdır diye sorulduğunda ona da evet cevabını vermişlerdir.

Ö.8: Başkalarının videolarını falan almamalıyız.

Ö.2: Olumsuz içerikleri paylaşmamalıyız.

Ö.5: Argo kullanmamalıyız.

Öğrencilerin birkaçı haricinde dikkat edilmesi gereken sorumluluklara örnek verememiştir. Öğrencilerin sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı farkındalıklarının düşük olduğu gözlemlenmiştir.

2.Hafta

Öğrencilere medyanın ne olduğu sorulduğunda başta bilmediklerini söylemişlerdir. Daha sonra medya araçları nedir diye sorulduğunda “gazete, dergi, internet, poster, afiş, sözlük” gibi cevaplar gelmiştir.

Öğrencilere takip ettikleri medya araçları sorulduğunda “TV ve internet” cevapları alınmıştır.

Öğrencilere izledikleri programlarda gördükleri ilginç olaylar sorulduğunda

Ö.8: Birçok kişinin bir dolandırıcı tarafından dolandırıldığını izledim.

İzledikleri programlarda kurgu olup olmadığı sorulduğunda öğrencilerin hepsi evet kurgu var demişlerdir.

Ö.4: O programlardaki insanlar bile gerçek olmayabilir.

Ö.9: Ailelerimiz programı izleyince bizim de başımıza kötü şeyler geleceğini düşünüyorlar.

Öğrencilere izledikleri programların onları olumlu veya etkileyip etkilemediği sorulduğunda

Ö.8: Evet etkiliyor. Bir dizide bir çocuk fakir iken birden zengin oluyor bu beni etkiliyor.

Ö.1: Hayır etkilemiyor.

Ö. : Ders çalışma konusunda olumlu etkiliyor.

Öğrencilerin medya içeriklerinin kurgu olması konusunda genel olarak bilinçli oldukları ancak buna rağmen bu programları takip ettikleri görülmüştür. Aynı zamanda kurgu olduğunun farkında olan öğrenciler programların olumlu ya da olumsuz etkileri konusunda bilinçsiz gözükmemektedirler.

Öğrencilere, yayınlandığı dönemde Türkiye’de oldukça popüler olan bir dizide yer alan karakterlerden birinin dizide öldürülmesi sonucunda gerçek hayatta dizi karakteri için cenaze töreni düzenlenmesi ve her yıl aynı gün karakterin anılması ile ilgili haberler gösterilmiştir. Öğrencilerin bu durumu anlamada güçlük çektikleri görülmüştür.

Ö.2: E hani ölmüştü adam yeni video çekmiş.

Ö.7: O adam gerçekten ölmedi ki niye anıyorlar.

Ö.3: Gerçekte öldü mü ki? Şu an başka dizide oynuyor sanki.

Öğrencilerin bir TV dizisinin ne kadar etkili olabileceğine yönelik farkındalıklarının oldukça az olduğu gözlemlenmiştir.

Eski tarihlerde gazetelerde yayınlanan bir yalan haberin – bu haberin yalan olduğu sınıfa açıklanmadan- sınıf içerisinde canlandırılmasının yapılacağı öğrencilere söylendiğinde öğrencilerden bazılarının bu duruma sevindiği ve hevesli olduğu bazılarının ise durumdan pek mutlu olmadıkları görülmüştür. Canlandırmada yer alan sakallı bebek karakterini başlarda kimse oynamak istememiştir. Bir süre sonra bazı öğrencilerin bu rol için birbirleri ile rekabete girdikleri görülmüştür.

Öğrenciler canlandırma yaptıkları senaryolarda haberin yalan olabileceğine değinmemişlerdir. Canlandırmaların hepsi olayın gerçek olduğu var sayılarak

gerçekleştirilmiştir. Haberin gerçek dışı bir haber olduğu öğrencilere söylendiğinde ise bu duruma şaşırmışlardır ve gazetede yazdığı için bunu doğru kabul ettiklerini söylemişlerdir.

Öğrencilerin medyada yer alabilecek gerçek dışı haberlere karşı farkındalıklarının az olduğu gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin medya içeriklerinin hangi amaçlarla yapıldığı ve içerik üreticilerin bu içeriklerden nasıl kazanç elde ettikleri konusunda yeterince bilinçli olmadıkları gözlemlenmiştir.

Öğrencilere reklamlarda kullanılan bazı hilelerin olduğu bir video izletilmiştir. Öğrencilerin bu videolardaki hilelere oldukça şaşırdıkları gözlemlenmiştir.

3. Hafta

Öğrencilerden bazılarının önceki derslerin tekrarlanmasından sıkıldıklarını belirttiler.

Öğrencilerin önceki derslere göre daha fazla katılım gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Önceki derslerin öğrenciler tarafından genel olarak hatırlandığı tespit edilmiştir.

Sınıfça bir TV programı canlandırılmıştır. Öğrenciler bu canlandırmada en fazla programlarda yer alan tartışmalara odaklanmışlardır. Programda istemli bir şekilde tartışma çıkarıldığını düşündükleri için bu yönde canlandırma gerçekleştirmişlerdir.

Trol kelimesi üzerine tartışılmıştır. Öğrencilerin trol kelimesi ile ilgili bilgilerinin sosyal medyada trol hesap olarak adlandırılan hesaplardan farklı olduğu görülmüştür ve buna yönelik açıklamalarda bulunulmuştur.

Öğrencilerin genel olarak kişisel fotoğraf, video vb. verilerini sanal ortama yüklerken özellikle dikkatli oldukları gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin süreç ilerledikçe senaryo yazım aşamasına ve film çekimlerine geçmek için sabırsızlandıkları gözlemlenmiştir.

Öğrenciler ile sosyal medya kullanım konusu hakkında konuşulmuştur. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran daha az sosyal medya kullandıkları görülmüştür. Öğrencilerin genelinin ise sosyal medyayı az kullandığı, genellikle ebeveynlerinin hesapları ile sosyal medya kullandıkları gözlemlenmiştir.

Sosyal medyada kullanımında sorumluluk ve özgürlük konuları üzerine konuşulduğunda öğrencilerin genel olarak “linç” kelimesi üzerinde durdukları görülmüştür. Sosyal medyada paylaşım yaparken en çok linç yememeye dikkat edildiğini düşündüklerini söylemişlerdir.

Öğrenciler ile önceki derslerin son bir tekrarı yapıldıktan sonra öğrencilere gelecek derste senaryo yazım çalışmalarına başlanılacağı söylenmiştir. Öğrencilerin hepsinin bunu sevinçle karşıladığı gözlemlenmiştir.

4. Hafta

Senaryo yazımına başlanılacağı öğrencilere söylendiğinde hepsinin sevinçle karşıladığı görülmüştür.

Öğrenciler başlarda bireysel senaryo yazmak istememişlerdir. Sınıfça veya gruplar hâlinde senaryolar oluşturmak istemişlerdir. Öğrencilerin daha önce böyle bir deneyimleri olmadığı için fikir oluşturması açısından sınıfça senaryo tartışması yapıp daha sonra bireysel senaryo yazımına geçilmiştir.

Sınıfça yapılan tartışmalarda öğrencilerin derslerde değinilen konular üzerinden fikirler ürettikleri görülmüştür.

Ö.5: Mesela bir bilgiyi birisi ansiklopediden, birisi internetten araştırsın farklı sonuçlar bulsunlar.

Ö.8: Sosyal medyada sorumluluğunu yerine getirmeyen birisi olsun polis onu tutuklasın.

Ö.6: Teknoloji bağımlısı birisi olsun.

Ö.4: Öğüt veren bir dede olsun.

Ö.10: Yalan haber yayan bir karakter olsun.

Ö.1: Dolandırılan birisi olsun.

Ö.2: Dizilerden çok etkilenen bir karakter olsun.

Öğrencilerin verdikleri fikirler senaryoya yansıtılmıştır ve bu karakterlerin hepsi senaryoda yer almıştır. Fikirleri beğenilen öğrencilerin mutlu oldukları ve bunu arkadaşlarına göstermek istedikleri gözlemlenmiştir. Öğrenciler aynı zamanda karakterlerin özelliklerine yönelik de fikirlerini ortaya koymuşlardır:

Ö.4: Dizilerden etkilenen çocuk bir gün kılıçla bir gün padişah kıyafetiyle gelsin.

Ö.8: Ö.11(Diş tedavisi nedeniyle konuşamayan öğrenci) konuşamadığı için trol hesabın sahibi olsun.

Ö.5: Teknoloji bağımlısı çocuk çantasında bir sürü dijital ürünle gelsin. Çok fazla ekran karşısında kaldığı için gözlük takmak zorunda kalsın.

Ö.6: Reklamdan etkilenen öğrenci şampuanla kafasını yıkayıp kendisini Ronaldo sansın.

Karakterlere yönelik bu fikirler de senaryoda yer almıştır.

Öğrencilerin bazıları rol almak istememişler ve bu konuda çekingen davranmışlardır. Araştırmacı kendisinin rol aldığı bir kısa filmi öğrencilere izletmiştir. Burada amaç öğrencilere bir örnek göstermek ve motive olmalarını sağlamaktır. Öğrencilerin bu videoyu eğlenceli buldukları, ilgilerini çektiği ve bu videodan sonra uygulamada daha fazla rol almak istedikleri gözlemlenmiştir.

Öğrenciler filmi çektikten sonra filmi kendilerine bir şekilde verilmesini ve ailelerine izletmeyi yoğun bir şekilde istemişlerdir.

Senaryonun genel hatları ve karakterler sınıfça belirlendikten sonra öğrencilerin her birinden bu çerçeveye uygun bireysel senaryolar istenmiştir. Öğrencilerin yazılı ifade yeteneklerinin düşük olduğu, bir metin yazma konusunda zorlandıklarını ve senaryo yazma konusunda tecrübeleri bulunmadığından zorlandıkları görülmüştür. Çoğu öğrenci senaryoyu hikâye tarzında yazmışlardır. Bu konuda öğrencilere dönütler yapılmıştır ve senaryolarını düzeltmeleri istenmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğu senaryolarında teknoloji bağımlısı karaktere yer vermişlerdir ve senaryolarında medya okuryazarlığının tek boyutuna yöneldikleri görülmüştür. Öğrenciler bu konuda uyarılmıştır ve senaryolarını düzenlemeleri için dönüt yapılmıştır.

Öğrencilerin senaryo çalışmaları uzadıkça sıkıldıkları ve bir an önce film çekimlerine geçmek istedikleri gözlemlenmiştir.

5. Hafta

Araştırmacı öğrencilerin yazdıkları bireysel senaryolar doğrultusunda bir senaryo metni hazırlamıştır. Öğrencilere bu metnin birer kopyası dağıtılmıştır ve okumaları istenmiştir. Metni okuyan öğrencilerin kendi fikirlerini ve senaryolarında yer alan cümleleri senaryoda gördüklerinde mutlu oldukları ve bunları arkadaşlarına da gösterip adeta gururlandıkları gözlemlenmiştir.

Senaryoda yer alan rollerin dağıtımına sıra geldiğinde bazı roller için özellikle ısrar eden öğrencilerin olduğu görülmüştür:

Ö.8: Ben dizilerden etkilenen karakter olmak istiyorum çünkü polis üniforması giymek istiyorum.

Ö. 5: Ben teknoloji bağımlısı öğrenci olabilir miyim lütfen?

Bazı öğrencilerin ise hiç rol almak istemedikleri ve çekindikleri görülmüştür. Rol dağıtımında istekli olan öğrencilere öncelikli olarak istedikleri roller dağıtılmıştır. Rol almak istemeyen öğrencilere daha az repliği bulunan roller dağıtılmıştır.

6-7. Hafta

Roller dağıtıldıktan sonra çekim aşamasına geçilmiştir. Çekimler esnasında senaryoya ve rollerine iyi çalışmadıkları için öğrencilerin zorlandıkları görülmüştür. Aynı zamanda öğrencilerin daha önce böyle bir deneyimleri olmadığı için başlardaki çekimler bir nevi deneme çekimi edasında geçmiştir.

Çekimler ve alışmalar ilerledikçe öğrenciler durumu daha ciddiye almaya ve görevlerini daha istekli yerine getirmeye başlamışlardır. Daha önce rol almak istemeyen ve daha küçük rolleri alan öğrencilerin çekimler esnasında arkadaşları gibi oldukça eğlendikleri ve kendi rollerinin az olduğundan şikâyet ettikleri ve daha fazla görev almak istedikleri gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin çekim esnasında en fazla replikleri ezberleyip söyleme konusunda zorlandıkları ve aynı sahnelerin tekrar çekilmesinden sıkıldıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin çekim esnasında ve çekimlerden sonrasında da en çok kamera arkası görüntülerin filmin sonunda yer almasını istedikleri gözlemlenmiştir.

Çekimi yapılan ilk sahneler ve daha sonraki sahnelerin araştırmacı tarafından düzenlenmiş hâlini izleyen öğrencilerin ilk sahnelerin tekrar çekilmesini istedikleri görülmüştür.

Ö.10: Hocam ben başta hiç yapamamışım orayı bir daha çekelim ne olur.

Ö.3: Başlardakiler hiç iyi değil bir daha çeksek.

Aynı öğrencilerin başlardaki sahnelerin çekiminde sıkıldıklarını yapmak istemediklerini söylemeleri dikkat çekicidir.

Filmin tamamının düzenlenmesinin araştırmacı tarafından yapıldıktan sonra film sınıfça birlikte izlenilmiştir. Öğrencilerin oldukça mutlu oldukları gözlemlenmiştir. Filmi izledikten sonra diğer sınıflara ve öğretmenlerine de filmlerini izletmek istediklerini söylemişlerdir.

Filmi izleyen diğer öğretmenler de filmi çok beğendiklerini, beklediklerinden daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin de diğer öğretmenlerinden ve öğrenci arkadaşlarından olumlu dönüt almalarından dolayı oldukça mutlu ve gururlu oldukları gözlemlenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada elde edilen sonuçlar verilmiştir. Verilen sonuçlar ilgili literatürde yer alan benzer sonuçlar ile desteklenmiştir. Benzer sonuçların yanı sıra literatürde yer alan ve araştırma sonucu ile paralellik göstermeyen araştırmalara da yer verilip tartışma ve sonuç kısmı verildikten sonra öneriler sunulmuştur.

Uygulama öncesinde çalışma grubuna “*medya nedir?*” sorusu yöneltildiğinde alınan cevaplar ağırlıklı olarak “*dijital ve teknolojik*” araçlar kategorisine yönelik olmuştur. Uygulama öncesinde sadece bir öğrenci basılı medya araçlarından olan “*gazete*” cevabını vermiştir. Uygulama sonrasında ise öğrencilerin günümüzde özellikle kendi yaş gruplarındakilerin nadiren kullandıkları radyo, ansiklopedi de dâhil olmak üzere medyaya yönelik yeni bilgiler edindiği görülmüştür. Görmez (2014) de yaptığı araştırmada medya okuryazarlığı dersi alan öğrencilerin almayanlara göre medya okuryazarlığına yönelik iletişim, iletişim araçları vb. kavramları ile ilgili daha fazla bilgiye sahip olduklarını tespit etmiştir. Bu sonuç araştırmanın sonucu ile benzerdir. Öğrenciler uygulama öncesinde medya kavramı ile ilgili daha kısıtlı bilgiye sahipken uygulama sonrasında medya kavramına yönelik daha geniş bilgiler edindikleri belirlenmiştir. Tanrıku (2014) tarafından yapılan araştırmada da çocuk dergileri ile zenginleştirilen bir dersin mevcut müfredat ile işlenen bir derse göre öğrencilere medya ile ilgili daha fazla bilgi edindirdiği görülmüştür. Bu sonuç araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin ön görüşmede en çok takip ettikleri medya içeriklerinin internet ve sosyal medya içerikleri olduğu ve medyayı en fazla takip etme amaçlarının eğlence amacı olduğu tespit edilmiştir. Son görüşmede bu durumda çok fazla değişiklik olmamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun yine en çok internet ve sosyal medya içeriklerini takip ettikleri ve amaçlarının da ağırlıklı olarak eğlence olduğu görülmüştür. Son görüşmede bilgi edinmek için takip ettiğini söyleyen öğrenci sayısında az da olsa artış görülmüştür. Bu durum uygulamanın, öğrencilerin medya takip alışkanlıklarında anlamlı bir değişim yaratmadığını göstermektedir. Bu durumun sebebi öğrencilerin yaşları itibari ile kullandıkları medya araçlarının yoğunlukla internet ve sosyal medya olması ve bireylerin alışkanlıklarında değişim gerçekleştirmenin uzun bir süre gerektirmesi olabilir. Yılmaz

(2022) ise öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada etkinlik temelli uygulamaların medya okuryazarlığına yönelik etkilerini incelemiştir. Bu araştırmanın sonuçlarından birisi etkinlik temelli uygulamaların öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerini etkilemediği ve medya kullanımlarında herhangi bir değişim yaratmadığı yönündedir. Bu durum araştırmanın sonucu ile paraleldir.

Ön görüşmede medya içeriklerinin üretim süreci ile ilgili öğrencilere yöneltilen soruya öğrencilerin büyük çoğunluğu “*bir fikrim yok*” yanıtını vermişlerdir. Elde edilen verilere göre öğrenciler ağırlıklı olarak medya içeriklerinin hazırlanması konusunda uygulama öncesinde herhangi bir bilgiye sahip değildirler. Uygulama sonrasında aynı soruya “*bir fikrim yok*” yanıtı veren öğrenci kalmamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu uygulama sonrasında “*zor hazırlanıyordur*” yönünde fikir belirtmişlerdir. “*İnsanların bilgi alması önemseniyor*”, “*bir plana uyuluyor*” gibi ön görüşmede olmayan yeni cevaplar ortaya çıkmıştır. Bu durumun sebebi öğrencilerin uygulamanın bazı noktalarında zorlanmaları, bir senaryo çerçevesinde film çekimlerinin yapılması yani bir plana uyulması olabilir. Bu durum uygulama sürecinde öğrencilerin bir medya içeriği hazırlamasının kendilerini medya içeriği hazırlama süreci ile ilgili daha bilinçli hâle getirdiğinin bir göstergesidir. Sadru (2009) yaptığı araştırmada medya okuryazarlığı dersinin ilköğretim öğrencilerinin medyaya karşı eleştirel bakış açısı kazandırdığını ve medyaya yönelik bilincinin arttığını tespit etmiştir. Bu sonuçlar çalışmanın sonucu ile benzerdir. Bu durum araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Çalışma grubunun uygulama sonrasında, medya içeriği hazırladıkları takdirde telif haklarına dikkat edeceklerini; küfür, argo vb. kullanmayacaklarını belirtmişlerdir. Küfür, argo vb. kullanmamak medya kullanırken dikkat edilmesi gereken sorumluluklardandır. Telif hakkı kavramı ise eser sahiplerinin haklarına saygı göstermek açısından sorumluluklar ile medya kullanırken bireylere bir sınır çizmesi açısından ise özgürlük kavramı ile ilişkilidir. Buna göre öğrencilerin medya kullanımında sorumluluk ve özgürlük değerleri üzerinde olumlu etki yaptığı görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin dikkat edeceklerini söyledikleri önemli hususlardan birisi de “*yanlış bilgi içermemesi*” olmuştur. Öğrenciler medya kullanırken sorumlulukla doğrudan ilgili olarak içeriklerin doğru bilgi vermesi gerektiğini kavramıştır ve bu konuya dikkat edeceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler ön görüşmede medya kullanırken kendilerine müdahale edildiğinde ağırlıklı olarak sinirleneceklerini belirtirken son görüşmede daha fazla sorumluluk değerine dayanan bir anlayışla kendilerini kısıtlamasına rağmen aile büyüklerini, öğretmenlerini dinleyecekleri yönünde yanıtlar vermişlerdir. Daha önce yapılan araştırmalarda da kullanılan etkinliklerin çalışma grupları üzerinde bu konuda olumlu etkileri olduğu ve bu sonuçla paralellik gösterdiği görülmektedir. Onay (2020)

gerçekleştirdiği araştırmada farklı sorumluluk etkinliklerinin 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluk düzeyine etkisini incelemiştir ve araştırma sonucuna göre on hafta boyunca uygulanan çeşitli sorumluluk etkinliklerinin öğrencilerin sorumluluk seviyesinde olumlu etki yaptığı tespit edilmiştir. 4. sınıf öğrencileri üzerine gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ise yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin sorumluluk düzeylerinde olum etki yaptığı tespit edilmiştir (Karataş, 2019). Küçük-Turgut (2018) iş birlikli öğrenme yöntemleri ile öğrencilere sorumluluk, yardımseverlik, hak ve özgürlüklere saygı değerlerini kazandırmayı amaçladığı araştırmasında jigsaw tekniğinin öğrencilerin sorumluluk değeri kazanmasında etkili olduğunu tespit etmiştir. Yalçın (2021) ise 5. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmada farklı etkinliklerin öğrencilerin sorumluluk seviyelerine olumlu etki yaptığını tespit etmiştir. Eliasa (2014) tarafından yapılan araştırmada oyunların öğrencilerin sorumluluk düzeylerine etkisi incelenmiştir ve araştırma sonucunda oyunların öğrencilerin sorumluluk düzeyini artırdığı ortaya konulmuştur. Değerler üzerine gerçekleştirilen söz konusu araştırmaların sonuçları bu araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Uygulama öncesinde öğrenciler medya içeriklerinin içerdiği mesajlara yönelik farkındalıklarının düşük olduğu ve medyanın kendilerine olan etkileri konusunda yeterince farkındalık sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Uygulama sonrasında ise öğrencilerin büyük çoğunluğunun medya içeriklerinin mesaj içerdiği ve bu içeriklerin kendilerini olumlu veya olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Kartal (2007) da gerçekleştirdiği araştırmada uygulanan çeşitli medya okuryazarlığı etkinliklerinin çalışma grubunun medya içeriklerinin mesajlarını ve etkisini algılamada olumlu etki yaptığını ortaya koymuştur. Aynı zamanda bu sonuç Yazar (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ortaya konulan kitle iletişim araçlarının toplumu olumlu ve olumsuz yönde etkilediği sonucu ile de benzerlik göstermektedir.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin çoğunluğu uygulama öncesinde medya içeriklerini takip ederken seçici davranmadıklarını belirtmişlerdir. Seçici davrandığını söyleyen öğrencilerin çoğunluğunun da *“ilgimi çeken içerikleri takip ederim”* cevabını verdikleri görülmüştür. Uygulama sonrasında ise öğrencilerin hiçbiri medya içeriklerini takip ederken seçici davranmam dememiştir. *“İçeriğin doğru bilgi içermesine dikkat ederim”* diyen öğrencilerin sayısında artış olmuştur. Ayrıca öğrenciler sorumluluk olgusuyla da ilişkili olacak şekilde uygulama sonrasında medya içeriklerini takip ederken *“içeriğin zararlı olmamasına”* ve *“içeriğin güvenli olmasına”* dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum uygulamanın çalışma grubu üzerinde sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisi açısından olumlu etki ettiğini göstermektedir. Öğrenciler aynı zamanda uygulama öncesinde medya

içeriklerinin “*içerdiği mesaja dikkat ederim*” cevabına yönelmemişlerdir ancak uygulama sonrasında bu cevabı veren öğrencilerin sayısında artış olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin yarısından fazlası uygulama öncesinde medya içeriklerinin bir mesaj içermediğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Uygulama sonrasında ise durum tam tersi yöne dönmüş ve öğrencilerin yarısından fazlası medya içeriklerinin mesaj içerdiğini düşüklerini, bu öğrenciler haricindekiler ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum; öğrencilerin uygulama sonucunda medya okuryazarlık becerilerinde artış olduğunu ve bu sayede içeriklerin alt metnlerinin olduğunu ve içeriklerin barındığı mesajlara daha dikkatli yaklaştıklarının bir göstergesidir. İlhan vd. (2014) yaptıkları araştırmada medya okuryazarlığı dersi alan öğrencilerin medya içeriklerine karşı daha eleştirel bir bakış açısı kazandıkları ve içeriklerde yer alan mesajları daha fazla fark ettikleri sonucu ortaya konulmuştur. Bu sonuç araştırmanın sonucu ile paraleldir.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin çoğunun uygulama öncesinde “medya aracılığı ile bilgiye ulaşma” konusunda “internetten araştırırım” kategorisine yönelik cevap verdiği ve ulaşılan bilginin doğruluğu konusunda ise çoğunluğun net bir yanıt veremediği tespit edilmiştir. Uygulama sonrasında ise öğrencilerin bilgiye ulaşma aracı olarak “ansiklopedi”, “kitap”, “dergi” ve “gazete” gibi daha önce belirtmedikleri araçları belirttikleri ve bilginin doğruluğu konusunda tüm öğrencilerin uygulama sürecinde özellikle değinilen yöntemlere değindikleri görülmüştür. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin tamamının medya araçları ile doğru bilgiye ulaşma konusunda uygulama öncesine göre daha bilinçli hâle geldikleri, özellikle internet aracılığı ile bilgiye ulaşırken hangi adreslerden doğru bilgi edinebilecekleri konusunda uygulama sayesinde etkili bir öğrenme sağladıkları görülmüştür. Literatürde farklı yöntemlerin uygulandığı araştırmaların sonuçları da incelendiğinde bu sonuçla paralel şekilde etkili öğrenmelerin sağlandığı görülmektedir. Efe’nin (2010) gerçekleştirdiği yüksek lisans çalışmasında, 6. Sınıf “sosyal bilgiler öğreniyorum” ünitesinde filmlerin kullanımının anlatım, soru-cevap ve tartışma yönteminin kullanıldığı gruba göre başarıyı ve öğrenmelerin daha etkili olduğu görülmektedir. Kemiksiz (2016) yaptığı çalışmada, Fen Bilgisi dersinde deney grubunda dersleri STÖ yöntemi ile kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle işlemiştir. Araştırma sonucuna göre STÖ yöntemi deney grubunda öğrenmelerinde kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde olumlu etki etmiştir. Yıldız ve Ürey (2014) ise yaptıkları araştırmada matematik dersinde filmlerin kullanımının etkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucuna göre filmlerin kullanımı matematik dersinde öğrenmeleri olumlu etkilemektedir. Dönmez (2019) yaptığı çalışmada STÖ yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde özellikle tarihi konuların öğretiminde etkili olabileceğini ve derste öğrenilen bilgilerin kalıcılığının arttığını tespit etmiştir. Yalvaç’ın (2021) yaptığı araştırmaya göre de STÖ yöntemi 4. Sınıf öğrencilerinin

Sosyal Bilgiler dersinde başarılarını ve öğrendiklerinin kalıcılığını olumlu yönde etkilemiştir. Özkurt-Öztürk (2019) STÖ yönteminin 5. sınıf öğrencilerinin Fen Bilgisi dersindeki öğrenmelerinin kalıcılığını artırdığı tespit etmiştir. Ateş (2019) yaptığı çalışmada Fen Bilgisi dersinde çizgi filmlerin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre çizgi filmler Fen Bilgisi dersinde kalıcılığı olumlu yönde etkilemiştir. Mikkelsen vd.'nin (2008) yaptıkları araştırmada öğrencilere STÖ yöntemi ile verilen eğitimin öğrencilerin öğrenmelerinin kalıcılığını artırdığı tespit edilmiştir. Muhamad vd. (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada STÖ yöntemi sanal laboratuvar tekniği ile birleştirilmiştir, bu durum öğretimin daha etkili olmasını sağlamıştır aynı zamanda, zamandan ve mekândan tasarrufu sağlamıştır. Demir (2021) ise yaptığı çalışmada filmler ve dizilerin 7. sınıf öğrencilerinin tarihsel konuları anlamada ve öğrenmelerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Tüm bu sonuçlar araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Sonuçlara bakıldığında uygulamanın öğrencilerin medya farkındalıklarına olumlu etki yaptığı, öğrencilerin öğrenmelerini olumlu yönde etkilediği, uygulama öncesine göre öğrencilerin medya ile bilgiye ulaşma konusunda ve bilgilerin doğruluğunu tespit etme konusunda daha bilinçli oldukları görülmüştür. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin medya içeriklerinin hazırlanma sürecine yönelik ve medya ürünlerinin içerdikleri mesaja yönelik farkındalıklarında artış olduğu görülmüştür. Öğrencilerin medya kullanırken sorumluluk ve özgürlük alanlarına dikkat etmeye başladıkları tespit edilmiştir.

Uygulama öncesinde çalışma grubunda yer alan öğrencilere gerçekleştirilecek olan çalışmaya dair bilgi verildiğinde bu durumu heyecanla karşıladıkları ve sevindikleri gözlemlenmiştir. Aykaç ve Adıgüzel (2011) tarafından yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi uygulanmıştır ve bu uygulama sürecinde öğrencilerde en fazla heyecan, mutluluk ve merak duygularının gözlemlendiği görülmüştür. Bu sonuç araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Bir diğer gözlem verisine göre öğrenciler uygulama başlangıcında derslere, senaryo yazım çalışmalarına ve film çekim çalışmalarına katılmak konusunda çekingen davranmışlardır ve fazla sorumluluk almak istememişlerdir. Birkaç öğrenci çekilen filmde özellikle daha az repliği bulunan küçük rolleri tercih etmişlerdir. Daha sonrasında öğrenciler uygulamanın içerisinde daha fazla rol aldıkça ve etkin katılım sergiledikçe daha fazla sorumluluk üstlenmek istemeye başlamışlardır ve uygulamaya katılım artmıştır. Öğrencilerin bizzat katılımı ve yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesi ile hareket edildiği uygulama sayesinde de öğrenciler hedeflenen kazanımı daha etkili bir şekilde elde etmişlerdir. Thornberg ve Oğuz (2013) İsveç ve Türkiye’de gerçekleştirdikleri çalışmada bu iki ülkedeki öğretmenler değer eğitimi sürecinde sıklıkla öğrencilerin aktif olarak katılım sağlayacakları ders içi

etkinliklere yer vermişlerdir. Araştırma sonucunda, söz konusu etkinliklerin zamanla öğrencilerin derse katılımını artırdığı ve bu durumun da değer eğitim sürecinin etkinliğini artırdığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, araştırmanın öğrencilerin uygulama sürecine katılımının zamanla artması ve bu katılım ile hedeflenen kazanımların edinilmesine olumlu etki yapması sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmacının gözlemlerine ve öğrenciler ile yapılan son görüşme verilerine göre yapılan uygulama ile birlikte ders daha eğlenceli bir hâle gelmiştir. Öğrencilerin süreç boyunca zaman zaman zorlanmalarına rağmen oldukça eğlendikleri, uygulama boyunca oldukça hevesli oldukları görülmüştür. Alanyazında yer alan araştırmalar da bu sonuç ile paralellik taşıyan sonuçlar göstermektedir. Kaya ve Çengelci (2011) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinde filmlerin kullanımına yönelik görüşlerini almışlardır ve araştırma sonucuna göre öğretmen adayları bu uygulamanın Sosyal bilgiler dersini daha eğlenceli hâle getireceğini düşünmektedirler. Benzer konuda yapılan bir diğer araştırmada ise T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde filmlerin kullanımına yönelik öğrenci görüşleri alınmıştır ve hem öğrenci görüşlerine göre hem de araştırmacıların gözlemlerine göre filmler dersi daha eğlenceli hâle getirmiştir (Savaş & Arslan, 2014). Yıldız ve Ürey (2014) ise yaptıkları araştırmada matematik dersinde film ve dizi kullanımının etkilerini incelemişlerdir ve bu araştırmanın sonucuna göre de bu yöntem ile ders daha eğlenceli hâle gelmiştir. Proje tabanlı öğretim yöntemi ile sorumluluk değeri kazandırmayı amaçlayan çalışmalarında Özerbaş ve Gündüz (2014) bu yöntem ile dersin daha eğlenceli hâle geldiği ve öğrencilerin ders esnasında zevk alıp eğlenirken bir yandan da bilgilerinin kalıcılığının arttığı tespit edilmiştir. Jordan ve Sanchez (1994) ise yaptıkları araştırmada deney grubunda videolar ile ders işleyip kontrol gurubunda geleneksel yöntemlerle ders işlemişlerdir. Araştırmanın sonucunda ise bu araştırma sonucunun aksine deney grubundaki öğrencilerin dersi eğlenceli bulmadıklarına ulaşılmıştır. Bu durum araştırmanın sonucu ile çelişmektedir. Ancak bu durumun sebebi söz konusu araştırmada da belirtildiği gibi kullanılan videoların etkili bir şekilde seçilmemiş olması olabilir.

Öğrencilerin tamamı medya okuryazarlığına yönelik bu uygulamanın tekrar yapılması ve farklı derslerde de olması gerektiğini belirtmişlerdir. Alanyazında yer alan diğer araştırmalarda da bu konuda daha fazla etkinlik yapılması gerektiğine yönelik sonuçlar bulunmuştur. Çınkır vd. (2009) yaptıkları çalışmada Türkiye’de beş farklı ilde medya okuryazarlığı dersi alan öğrencilerin görüşlerini almışlardır. Araştırma sonucuna göre öğrenciler sınıf içinde medya okuryazarlığına yönelik daha fazla etkinlik yapılması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuç araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Deveci ve Çengelci (2008) ise gerçekleştirdikleri çalışmada öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik düşünceleri alınmıştır. Araştırmaya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adayları medya okuryazarlığı ile ilgili daha fazla çalışma yapılması gerektiğini ve bu dersin kendi bölümleri için oldukça önemli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Bir diğer araştırmada ise değer eğitim sürecinde dizi ve filmlerden yararlanılmıştır ve öğrenciler bu araştırmada kullanılan yöntemin tekrar kullanılması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir (Arslan, 2019)

Öğrencilerin derslere oldukça heyecanlı geldikleri ve özellikle film çekimine yönelik oldukça istekli oldukları gözlemlenmiştir. Gerçekleştirilen uygulamanın öğrencilerde derse karşı olumlu tutum oluşturduğu tespit edilmiştir. Karasu-Avcı ve Faiz (2021) yaptıkları çalışmada dizi ve filmleri kullanarak öğretmen yetiştirme sürecine etkilerini incelemişlerdir ve bu durumla ilgili öğretmen adaylarının görüşlerini almışlardır. Araştırma sonucuna göre dizi ve filmlerin kullanılması öğretmen adaylarında olumlu tutum gelişmesini sağlamıştır. Arslan'ın (2019) değerler eğitiminde dizi ve filmlerin kullanılmasına yönelik yaptığı çalışmada öğrencilerinin derse karşı tutumlarının olumlu yönde arttığı tespit edilmiştir. Ceylan (2016) tarafından yapılan araştırmada ise STÖ yöntemi Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretiminde kullanılmıştır ve araştırma sonucuna göre öğrenciler derse karşı olumlu tutum geliştirmişlerdir. Çakır (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da STÖ yönteminin 6. Sınıfta eğitim gören öğrencilerde olumlu tutum geliştirdiği tespit edilmiştir. Karasu (2019) ise STÖ yöntemini İngilizce dersinde kullanmıştır ve yaptığı araştırmanın sonucuna göre STÖ yöntemi 7. Sınıf öğrencilerinin derse karşı ilgi ve merakını artırmıştır. STÖ yönteminin Fen Bilgisi dersinde kullanıldığı bir diğer araştırmanın sonucuna göre de STÖ yöntemi 5. Sınıf öğrencilerinin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamıştır (Yeniceli, 2016). Tambunan, Dalimunte ve Silitonga (2017) çalışmalarında STÖ yöntemini elektronik ortamda elektrik mühendislerinin eğitiminde kullanmışlardır ve bu araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin derse karşı motivasyonu artmıştır. Bu çalışmaların sonuçları araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Öğrenciler süreç boyunca en fazla zorlandıkları noktanın film çekimleri esnasında repliklerini söylerken ve sahnelerin tekrar tekrar çekilmesi olduğunu belirtmişlerdir. Ancak aynı zamanda öğrencilerin film çektikleri için mutlu oldukları ve bir ürün ortaya koymanın hazzını yaşadıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin senaryo yazım aşamasında sıkıldıkları ve bu aşamanın bir an önce bitmesini istedikleri gözlemlenmiştir. Barcın (2020) da Kırgız Türklerine Türkçe öğretmede STÖ yöntemini kullanmıştır ve öğrencilerin internet çağında

hazıra alıştıkları için üretim aşamasında zorlandıklarını ve sıkıldıklarını tespit etmiştir. Bu durum araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Genel olarak öğrencilerin uygulama sürecini eğlenceli buldukları, uygulamanın derse karşı ilgiyi ve isteği artırdığı görülmüştür. Uygulamaya katılım sağlayan öğrencilerin hepsinin ortaya koydukları ürün için mutlu ve gururlu oldukları görülmüştür. Öğrenciler uygulama boyunca çeşitli noktalarda zorluk çekseler dahi uygulamadan keyif almışlardır ve uygulamanın tekrarlanmasını istemişlerdir.

Öneriler

Bu araştırmanın çalışma grubu 11 kişiden oluşmaktadır. İleride bu konu üzerinde yapılabilecek araştırmalarda çalışma grubunun genişletilmesi farklı sonuçların ortaya çıkmasını ve alanyazının zenginleşmesini sağlayabilir. Çalışma grubunda yer alan öğrenci sayısının az olması araştırmaya nicel boyutta bir kısıtlama getirmiştir. Bu nedenle daha geniş gruplar ile yapılacak olan çalışmalarda nicel boyutta da incelemeler yapılarak nitel veriler desteklenebilir.

Bu araştırmanın konusu ile ilgili yapılacak olan yeni araştırmalarda veri toplama araçları farklılaştırılıp zenginleştirilebilir. Özellikle sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisine yönelik oluşturulabilecek bir ölçeğin gelecek araştırmalar adına oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir.

Mevcut eğitim-öğretim sistemi içerisinde Sosyal Bilgiler dersinin süresi itibari ile uygulama kısıtlı bir sürede gerçekleştirilmek zorunda kalmıştır. Aynı uygulama daha geniş sürelerde gerçekleştirilebilir. Daha geniş sürelerde gerçekleştirilecek olan araştırmalarda uygulamanın etkisi artabilir. Mevcut durumda seçmeli ders konumunda olan Medya Okuryazarlığı dersinin her kademe daha etkili hâle getirilmesinin de önemi günümüzde oldukça artan bu becerinin kazandırılmasında olumlu etki yaratacağı düşünülmektedir.

Yapılan uygulama yalnızca bu araştırmanın konusu ile sınırlı kalmayıp farklı konular ve farklı derslerde uygulanabilir. Araştırma bulguları göstermektedir ki öğrenciler bu tür uygulamaların daha fazla yapılmasını istemektedir ve uygulama öğrencilere çeşitli yönleri ile fayda sağlamıştır. Literatürde yer alan çalışmalar da bu durumu desteklemektedir. Sosyal Bilgiler dersinde bu araştırmaya konu olan sınıf ve öğrenme alanları dışında diğer kademe ve öğrenme alanlarında uygulanabilecek olan bu yöntemin faydalı olabileceği düşünülmektedir. Eğitimin her kademesinde ve her derste uygulamanın etkisi ölçülebilir. Yapılacak olan yeni çalışmalar literatüre katkı sağlayacaktır.

Sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı beceresi günümüz ve gelecek adına oldukça önemli görülmektedir. Bu konuda yapılacak farklı araştırmaların bilimsel açıdan önemli ve faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AASL (American Association of School Librarians). (2009). Standards for the 21st-century learner in action. <https://www.epsnj.org/site/handlers/filedownload.ashx?moduleinstanceid=7770&dataid=32216&FileName=AASL%2021ST%20C%20learner.pdf> erişim tarihi: 05/08/2023
- Açıkgöz, K. (2003). *Aktif öğrenme*. Eğitim Dünyası.
- Açıkgöz, S. N. (2021). *Fen bilimleri dersi odaklı öğrenci sorumluluk ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin sorumluluk düzeylerinin belirlenmesi* (Tez No. 661127) [Yüksek lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi-Kırşehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Adams, D., & Hamm, M. (2001). *Literacy in a multimedia age*. Christopher-Gordon.
- Ağalday, M. M. (2022). *Trt çocuk yapımlarında medya okuryazarlığı: Dijital tayfa ve siberay örneği* (Tez No. 778355) [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aizenshtadt, S. (2020). South korean tv series in the service of music education. *The Art and Science of Television*, 16(3), 133-156.
- Akarsu, B. (1975). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akarsu, B., & Akarsu, B. (2019). *Bilimsel araştırma tasarımı: nicel, nitel ve karma yaklaşımları*. Cinius.
- Akins, M. & Crichton, S. (2003, May 1-3). Scenario based learning: Geography in the field using GIS / GPS for curriculum integration. Workshop session presented at the Alberta Teachers' Association Computer Conference, Jasper, Alberta. [Online]: Retrieved on 2-February-2008, at http://www.members.shaw.ca/bonefro/gps/akins_melina_gps.pdf
- Aksoy, N. C., Aksoy, E., & Karabay, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk İletişim*, 14(2), 859-894.
- Aktekin Z., Çoban, S. (2011). Tarih derslerinde tarihi film ve dizilerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri: trabzon örneği. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 13(13), 141-160.
- Aktı, S. (2011). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin medya okuryazarlığı ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi* (Tez No. 285891) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi-Elâzığ] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aküzüm, C. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan materyaller. *Sosyal bilgiler öğretimi*, içinde (ss. 275-306). Nobel Akademisi.
- Aladağ, E., & Karaman, B. (2018). Değer eğitiminde kısa filmlerden yararlanma: örnek bir uygulama. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 360-377.
- Alkış, E. (2022). *Türkçe öğretmenlerinin dijital okuryazarlık yeterlik algılarının değerlendirilmesi* (Tez No. 777181) [Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi-Kütahya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Altınköprü, T. (1999). *Çocuğun başarısı nasıl sağlanır?*. Hayat.
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Anı.
- Altun, A. (2008). Türkiye’de medya okuryazarlığı. *İlköğretim Eğitimci Dergisi*, 16, 30-34.

- Anderson, J.(1983). Television literacy and critical viewer. In Braynt, J. ve Anderson, D. (Ed.) *Children's understanding of television: Research on attention and comprehension* (ss. 297-327). Academic.
- Apak, Ö. (2008). *Türkiye, Finlandiya ve İrlanda ilköğretim programlarının medya okuryazarlığı eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No. 229386) [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi-Kocaeli]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Arslan, F. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde doğrudan verilecek değerlerin kazandırılmasında sinema filmlerinin etkililiğinin araştırılması* (Tez No. 547103) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ashley, S., Craft, S., & Maksl, A. (2015). Haber medyası okuryazarlığının ölçülmesi. *Medya Okuryazarlığı Eğitimi Dergisi* , 6(3), 29-45.
- Atalay, N., Anagün, Ş. S., & Kumtepe, E. G. (2016). Fen öğretiminde teknoloji entegrasyonunun 21. yüzyıl beceri boyutunda değerlendirilmesi:yavaş geçişli animasyon uygulaması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 405-424.
- Ateş, E. (2019). *Çizgi filmlerle fen eğitimine bir aksiyon örneği* (Tez No. 546264) [Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi-Erzincan]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aufderheide, P. (1993). *Media Literacy. A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*. ERIC.
- Aydemir, A., & Ulu-Kalın Ö. (2018). 8. Sınıf öğrencilerinin bağımsızlık, özgürlük, özgüven ve çağdaşlaşma değerlerine yönelik görüşlerinin ve algısal değişimlerinin incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(40), 87-100.
- Aydemir, S.(2019).*Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı medya okuryazarlığı eğitiminin öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarına etkisi* (Tez No. 608790 [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, Ö. (2008). *Sorumluluk ve yardımseverlik odaklı karakter eğitimi programının 7.sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyine etkisi* (Tez No. 226248) [Yüksek lisans tezi, Yedi Tepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydoğdu, Ö. U. (2022) *Ortaokul öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 739097) [Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi-Kastamonu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aykaç, M., & Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramının yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 297-314.
- Bakaç, E. (2014). Senaryo tabanlı öğretim yönteminin matematik dersindeki öğrenci başarısına etkisi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 9, 3-17.
- Balçın, M. D., & Çavuş, R. (2020). Çevre sorunlarına ilişkin proje ödevlerinin ortaokul öğrencilerinin çevre ve medya okuryazarlık düzeylerine etkisi. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 7(3), 303-318.
- Barbour, R. S.(2001). Checklists for improving rigor in qualitative research: A case of the tail wagging the dog? *British Medical Journal* 322(1), 115-117. <https://doi.org/10.1136/bmj.322.7294.1115>
- Barcın, S (2020, Haziran, 19-20). *Kirgizlara türkçe öğretiminde senaryo temelli öğrenme modelinin dilek kipi öğretimi üzerine etkisi* [Sözlü sunum]. 3. Uluslararası Bilim, Teknoloji Ve Sosyal Bilimlerde Güncel Gelişmeler Sempozyumu, Adana, Türkiye.

- Bardach, L., Klassen, R. M., Durksen, T. L., Rushby, J. V., Bostwick, K. C., & Sheridan, L. (2021). The power of feedback and reflection: Testing an online scenario-based learning intervention for student teachers. *Computers & Education*, 169, 104-194.
- Başıbüyük, A., & Pala, Ş. M. (2020). Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(3), 897-921.
- Battelle for Kids (2019). Framework for 21st century learning definitions. <http://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources> erişim tarihi: 05/08/2023
- Bayrak, E. B. (2010). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının senaryo temelli öğrenmeye ilişkin görüşlerinin incelenmesi: bir eylem araştırması* (Tez No. 271496) [Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi-Burdur]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bell, S., & Page, R. (2003). Paper to program: Developing a computer-based learning. In E. Errington (Ed.), *Developing scenario-based learning: Practical insights for tertiary educators research perspectives* (ss. 50-61). Dunmore.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (H. Aydın, Çev.). Eğitim. (Çalışmanın orijinali 1989'da yayımlanmıştır).
- Berlin, İ. (2007). İki özgürlük kavramı . *Liberal Düşünce Dergisi*, 12(46) , 59-72 .
- Bilgili, A. S.(Ed.) (2015). *Sosyal bilgilerin temelleri*. Pegem Akademi.
- Bilgin, H. (2015). *Senaryo temelli öğretimle birlikte uygulanan yaratıcı drama yönteminin öğretmen adaylarının öz yeterlilik algılarına, öz-düzenleyici öğrenme becerilerine, akademik başarılarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi* (Tez No. 412191) [Yüksek lisans tezi, Sıtkı Koçman Üniversitesi-Muğla]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Birkök, M. C. (2008). Bir toplumsallaştırma aracı olarak eğitimde alternatif medya kullanımı: sinema filmleri. *Journal of Human Sciences*, 5(2). 1-12.
- Bonsignori, V. (2018). Using films and TV series for ESP teaching: A multimodal perspective. *System*, 77, 58-69.
- Brunner, C., & Talley, W. (1999). *The new media literacy handbook: An educator's guide to bringing new media into the classroom*. Anchor.
- Burton, C. E. (1988). Sociology and the Feature Film. *Teaching Sociology*, 3(16), 263- 271. <https://doi.org/10.2307/1317528>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Ceylan, T. (2016). *Hayat bilgisi dersinde senaryo tabanlı öğrenme yöntemi ile kavram öğretiminin öğrencilerin başarı, tutum ve öğrenme kalıcılığına etkisi* (Tez No. 446368) [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi-Rize]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2021). *Eğitimde araştırma yöntemleri* (Dinç, E. & Kiroğlu, K., Çev.). Pegem Akademi. (Çalışmanın orijinali 1978'de yayımlanmıştır).
- Cooper, D. (2014). *Character education: a study of an elementary school leadership academy* (Tez No. 3620805) [Doctoral dissertation, Wilmington University-Wilmington]. Proquest.
- Creswell, K., Crowe, S., Robertson, A., Huby, G., Avery, A., & Sheikh, A. (2011). The case study approach. *BMC medical research methodology*, 11(1), 1-9.

- Çağlar, A. (2005). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi: Gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. Morpa Kültür.
- Çakır, U. (2017). *Senaryo tabanlı eğitimin ortaokul öğrencilerinin afetlere ilişkin bilgi ve tutum düzeylerine etkisi* (Tez No. 461452) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, T. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çok kültürlü bakış açısı geliştirmelerinde medya okuryazarlığı dersinin rolüne ilişkin bir çalışma* (Tez No. 296401) [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi-Denizli]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetinbaş, E. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik yeterliliklerinin incelenmesi* (Tez No. 421508) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi-Antalya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çinkır, Ş., Elma, C., Kesten, A., Uzun, E. M., & Palavan, Ö. (2009). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin medya ve medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 27, 93-113.
- Çobanoğlu, E.O. (2020). Araştırma örnekleminin belirlenmesi. E. Oğuz (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (ss. 119-140). Eğiten Kitap.
- Çubukçu, Z. (2011). Senaryo temelli öğrenme. B. Oral (Ed.), *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları içinde* (ss. 551-556). Pegem Akademi.
- Davis, J. F. (1992). Media literacy: From activism to exploration: Background paper for the National Leadership Conference on Media Literacy. http://www.mediaandvalues.com/reading_room/pdf/357_AspenBkgnd_Davis.pdf
- Dedeoğlu, S. G. (2014). Özgürlük, mahremiyet, demokrasinin değeri ve bilişim toplumunda maruz kaldığı tehditler. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 9(34), 5887-5897.
- Değirmenci, Y. (2018). Coğrafya dersi öğretim programında değerler, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 7(1), 429-450. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1311>
- Demir, S. B., & Gezici, M. (2018). Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine yansımaları. *Turkish History Education Journal*, 7(2), 392-413.
- Demir, S.M. (2021). *Tarih eğitiminde tarihsel film ve dizilerin kullanımına yönelik 7. sınıf öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi* (Tez No. 698836) [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirbaş, Y. E. (2023). *Karakter eğitiminde sinema filmleri: Aamir Khan örneği* (Tez No. 802052) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demircioğlu, İ. H. (2007), Tarih öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Hoca Ahmed Yesevi Üniversitesi Bilig Dergisi*, 42, 77-93.
- Demirel, Ö., & Kaya, Z. (2015). Eğitimle ilgili temel kavramlar. Ö. Demirel ve Z. Kaya (Ed.) *Eğitim bilimine giriş içinde* (ss. 1-22). Pegem Akademi.
- Deveci, H., & Çengelci, A. G. T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 25-43.
- Doğanay, A. Değerler eğitimi.(2009). C. Öztürk (Ed.) *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi içinde* (ss. 226-156). Pegem Akademi.

- Doğan-Şen, M. (2019). *Eğitim içerikli filmlerin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi* (Tez No. 601745) [Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi- Aydın]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dönmez, P. (2019) *Sosyal bilgiler 6. sınıf tarih konularının öğretilmesinde senaryo tabanlı öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarısına etkisi* (Tez No. 595189) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- D'sa, B. (2005). Social studies in the dark: Using docudramas to teach history. *The Social Studies*, 96(1), 9-13.
- Efe, Ü. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde filmlerin kullanımı* (Tez No. 262025) [Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ekinci, H. (2018). *Okulda ve ailede değerler eğitimi*. Kayıhan.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 79-96.
- Eliasa, E. I. (2014). Increasing values of teamwork and responsibility of the students through games: Integrating education character in lectures. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 123, 196-203.
- Ercan, S., & Patan, Ö. (2022). Ortaokul matematik öğretmen adaylarının senaryo temelli öğrenme hakkındaki görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 1961-1982.
- Erdemir, F. B. (2014). *Amerikan tv dizileri izlemenin yükseköğrenim düzeyinde yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerin kalıp ifadeleri kullanmasına etkileri* (Tez No. 363119) [Yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erjem, Y., & Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve gençlik: Yerli dizilerin gençlerin model alma davranışı üzerindeki etkisi. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 15-30.
- Erkılıç, T. A. (2019) Değişim ve değerler eğitiminin gerçekleri. A. F. Ersoy ve P. Özdemir (Ed.) *Karakter ve değerler eğitimi içinde* (ss.1-30). Anı.
- Errington, E. (2011). As close as it gets: developing professional identity through the potential of scenario-based learning. *Surrey Centre for Excellence in Professional Training and Education*. <https://researchonline.jcu.edu.au/15344/1/CHAPTER%2BC3.pdf>.
- Filiz, Y., & Fisun, A. (2012). Social studies teacher candidates' perceptions about media literacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 4897-4901.
- Gammer, S. (2003). *Development of scenario based learning*. Dunmore.
- Gökalt, Z. (1992). *Terbiyenin sosyal ve kültürel temelleri*. Milli Eğitim Basımevi.
- Görmez, E. (2014). Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 137-157.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Communication and Technology Journal*, 29(2), 75-91.
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal bilimlerde nicel veri analizi*. Gazi.
- Güçlü, İ. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri: teknik, yaklaşım, uygulama*. Nika.
- Gümüş, İ. (2016). Bir türkünün bağlama dayalı göstergesel dönüşümü: mamış örneği. *Electronic Turkish Studies*, 11(21). 167-176.
- Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. Ötüken.

- Halstead, J.M., & Taylor, M.J. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-203.
- Hassan, A. K., Hammadi, S. S., & Majeed, B. H. (2023). The impact of a scenario-based learning model in mathematics achievement and mental motivation for high school students. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (Online)*, 18(7), 103-115.
- Hayta-Önal, Ş. (2005). *Bir sorumluluk eğitim programının lise dokuzuncu sınıf öğrencilerinin sorumluluk düzeylerine etkisi* (Tez No. 188277) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi-Bursa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Hobbs, R. (2007). Approaches to instruction and teacher education in media literacy. *Higher Education Research & Evaluation*, 58-64.
- Hobbs, R., & Jensen, A. (2009). The past, present, and future of media literacy education. *Journal of media literacy education*, 1(1), 1-11.
- Hobbs, R., & Frost, R. (1998). Instructional practices in media literacy education and their impact on students' learning. *Atlantic Journal of Communication*, 6(2), 123-148.
- Hürsen, C., & Faslı, F. G. (2017). Investigating the efficiency of scenario based learning and reflective learning approaches in teacher education. *European Journal of Contemporary Education*, 6(2), 264-279.
- İlhan, E., Aydoğdu, E., & Görgülü-Aydoğdu, A. (2014). Medya okuryazarlığı dersi ve televizyon algısına etkisi: Ankara örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 21, 42-58.
- İşcan, A. (2011). Yabancı dil olarak türkçe öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Turkish Studies*, 6(3), 939-948.
- Jordan, D. L., & Sanchez, P.M. (1994). Traditional versus Technology Aided Instruction: The effects of visual stimulus in the classroom. *PS. Political Science and Politics*, 27, 1,64-67. <https://doi.org/10.2307/420461>
- Kahramanoğlu, R. (2019). Türk kültür tarihinde ve Türkiye’de değerler eğitimi. B. Özer (Ed.), *Karakter ve değerler eğitimi içinde* (ss. 96-115). Pegem Akademi.
- Kan, Ç. (2010). Abd ve Türkiye’de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.
- Karagöz, Y. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği: spss ve amos uygulamalı nicel-nitel-karma*. Nobel Akademi.
- Karakuş, C., Kartal, A., & Çağlayan, K. T. (2016). İlkokul öğrencilerine göre sorumluluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 49(1), 1-19.
- Karaman, M. K. (2010). Öğretmen adaylarının tv ve internet teknolojilerini kullanma amaç ve beklentilerinin medya okuryazarlığı bağlamında değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-62.
- Karaoğlu, B. (2019). *3. sınıf hayat bilgisi dersinde senaryo temelli öğrenme yönteminin öğrencilerin başarılarına etkisi* (Tez No. 592266) [Yüksek lisans tezi, İbrahim Çeçen Üniversitesi-Ağrı]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karasu, A. (2019). *Senaryo temelli öğrenme-öğretme yaklaşımının 7. sınıf öğrencilerin ingilizce dersine yönelik tutumu ile İngilizce öğrenmeye yönelik görüş ve kaygılarına etkisi* (Tez No. 580448) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi-Balıkesir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Karasu-Avcı, E., & Faiz, M. (2021). Öğretmen eğitiminde eğitici filmlerin kullanılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 390-416.
- Karataş, G. (2019). *Sorumluluk değerinin yaratıcı yazma teknikleri ile oluşturulan etkinliklerle kazandırılmasının öğrencilerin sorumluluk düzeyine etkisi* (Tez No. 586698) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Katılmış, A., & Kafadar, T. (2022) Sosyal bilgilerde değerler eğitim. C. Öztürk & T. Kafadar (Ed.) *Sosyal bilgiler öğretimi: etlili vatandaşlık eğitimi el kitabı* içinde (ss. 147-164). Nobel.
- Kaya, E., & Çengelci, T. (2011). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitiminde filmlerden yararlanılmasına ilişkin görüşleri. *Journal of social studies education research*, 2(1), 116-135.
- Keleşoğlu, S., & Akbaba, B. (2020). Kullansam mı kullanmasam mı? sosyal bilgiler öğretiminde sinema ve dizi filmlerin kullanımına yönelik öğretmen deneyimleri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 182-197.
- Kemiksiz, C. (2016). *6. sınıf fen bilimleri dersinde senaryo temelli öğrenme yönteminin akademik başarı tutum ve kalıcılığa etkisi* (Tez No. 429924) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Keskin, Y. (2016) Değerlere genel bir bakış: tanımı, özellikleri, işlevi ve sınıflandırması. M. Köylü (Ed.). *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* içinde. (ss. 19-50). Nobel.
- Kesten, A. (2012). Difficulties of teaching media literacy course for a social studies teacher: A case study. *Energy Education Science and Technology Part B-Social and Educational Studies*, 4(2), 1131-1142.
- Korhan, E. A., Yilmaz, D. U., Ceylan, B., Akbiyik, A., & Tokem, Y. (2018). Hemşirelikte psikomotor becerilerin öğretiminde senaryo temelli öğrenme: Bir deneyim paylaşımı. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(3), 11-16.
- Kuçuradi, İ. (2003). *İnsan ve değerleri*. Türkiye Felsefe Kurumu.
- Küçük-Turgut, B. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk, yardımseverlik, hak ve özgürlüklere saygı değerlerinin kazanımında işbirlikli öğrenme modelinin etkisi* (Tez No. 531067) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Lovat, T. (2011). Values education and holistic learning: Updated research perspectives. *International Journal of Educational Research*, 50(3), 148-152.
- Luiz Alvarez, J., Miller, P., Levy, J., & Svejenova, S. (2004). Journeys to the self: using movie directors in the classroom. *Journal of Management Education*, 28(3), 335.
- Mariappan, J. , Shih, A. , Schrader, P. G., & Elmore, R. (2004). *Scenario-based learning and multimedia in improving engineering education*. International Design Engineering Technical Conferences and Computers and Information in Engineering Conference, 46970, 521-525.
- Martin A. (2008). Digital literacy and the “digital society. *Digital Literacies Concepts Policies Practices*, 30, 151–176
- Mason, L., & Metzger, S. A. (2012). Reconceptualizing Media Literacy in the Social Studies: A Pragmatist Critique of the NCSS Position Statement on Media Literacy [Article]. *Theory and Research in Social Education*, 40(4), 436-455. <https://doi.org/10.1080/00933104.2012.724630>

- MEB (2005). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı.
- MEB. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı.
- Meldrum, K. (2011). Preparing pre-service physical education teachers for uncertain future: A scenario-based learning case study from Australia. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 16(2), 133-144.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma* (S.Turan, Çev.). Nobel. (Çalışmanın orijinali 2009'da yayımlanmıştır).
- Mikkelsen, J., Reime, M. H., & Harris, A. K. (2008). Nursing student' learning of managing cross-infections – scenario-based simulation training versus study groups. *Nurse Education Today*, 28(6). 664–671
- Muhamad, M., Zaman, H. B., & Ahmad, A. (2012). Virtual biology laboratory (VLab-Bio): Scenario-based learning approach. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 69, 162-168.
- Mutlu, E. (1999). *Televizyon ve toplum*. TRT Yayınları.
- Naza, C. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları* (Tez No. 412184) [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-Muğla]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Neuman, W. L. (2009). *Toplumsal araştırma yöntemleri nicel ve nitel yaklaşımlar* (S. Özge, Çev.). Yayın Odası. (Çalışmanın orijinali 2006'da yayımlanmıştır).
- Ocak, G., & Selimoğlu, S. (2015). Tarih öğretiminde tarih dizilerinin kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri-nitel bir analiz. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(1), 431-452.
- Onay, İ. (2020). *Sorumluluk değeri etkinliklerinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluk kazanım düzeylerine etkisi* [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Samsun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Otuz, B., Kayabaşı, G. B., & Ekici, G. (2018). 2017 Sosyal bilgiler dersi öğretim programının beceri ve değerlerinin anahtar yetkinlikler açısından analizi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(4), 944-972.
- Özen, Y. (2015). *Sorumluluk eğitimi*. Vize.
- Özerbaş, M. A., & Gündüz, M. (2014). Sorumluluk değerinin proje tabanlı öğrenmeyle öğretiminin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin tutumlarına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(32). 520-532.
- Özerbaş, M. A., & Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25. <https://doi.org/10.21666/muefd.314761>
- Özkurt-Öztürk, B. (2019). *Fen eğitiminde senaryo temelli öğrenmenin öğrencilerin akademik başarı tutum ve kalıcılığına etkisi: insan ve çevre ünitesi örneği* (Tez No. 588691) [Yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özmen, C., Er, H., & Ünal, F. (2014). Televizyon dizilerinin tarih bilinci üzerine etkisi:muhteşem yüzyıl dizisi örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 409-426.
- Özsevgeç, L. C., & Kocadağ, Y. (2013). Senaryo tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin kalıtım konusundaki yanlışlarının giderilmesi üzerindeki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 83-96.

- Öztaşkın, Ö. B. (2013). Sosyal bilgiler derslerinde belgesel film kullanımının akademik başarıya ve bilinçli farkındalık düzeylerine etkisi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 147-162.
- Palmberg, I.E. & Kuru, J. (2010). Outdoor activities as a basis for environmental responsibility. *The Journal of Environmental Education* 31(4), 32-36.
- Pattanayak, S., Malik, F., & Verma, M. (2021, March 17-18). *Viability of Mobile phone cameras in professional broadcasting: a case study of camera efficiency of apple iphone 11*. In 2021 International Conference on Computational Intelligence and Knowledge Economy(Conference). Dubai, United Arab Emirates
- Potter, W. J. (2004). Argument for the need for a cognitive theory of media literacy. *American Behavioral Scientist*, 48(2), 266- 272.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş: nicel ve nitel yaklaşımlar* (D. Bayrak, H. Arslan, Z. Akyüz, Çev.). Siyasal. (Çalışmanın orijinali 2005’de yayımlanmıştır).
- RTÜK. (2013). <https://www.rtuk.gov.tr/turkiyede-cocuklarin-medya-kullanma-aliskanliklari-arastirmasi>
sonuclandi/2515#:~:text=S%C4%B1n%C4%B1flarda%20okuyan%204.306%20%C3%B6%C4%9Frenciye%20y%C3%BCz%20y%C3%BCze%20g%C3%B6r%C3%BCl%C5%9Fme%20y%C3%B6ntemiyle%20uyguland%C4%B1.&text=Ara%C5%9Ftırma%20bulgular%C4%B1na%20g%C3%B6re%20%C3%B6%C4%9Frencilerin%20y%C3%BCzde,%20C3%BCnde%20radyo%20bulunuyor.
- Ruth, W. (1994). Goal setting, responsibility training. *Psychology in The Schools*, 3(12), 146-155.
- Sadıroğlu, S. (2009). *Seçmeli medya okuryazarlığı dersi alan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin ders sonu çıktılarına yönelik bir pilot araştırma* (Tez No. 262804) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sapsağlam, Ö. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: sorumluluk değeri örneği. *Eğitim ve Bilim Dergisi* 42(189), 287-303.
- Savaş, B., & Aslan, Ö. (2014). Tc inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde filmlerin kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(8), 129-148.
- Scheibe, C., & Rogow, F. (2004). *12 basic principles for incorporating media literacy and critical thinking into any curriculum*. Project Look Sharp.
- Schwartz, S.H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of Social Issues* 50(4). 19-45.
- Selçuk, Z., & Güner, N. (2004). *Sınıf içi rehberlik uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Sever, R., & Koçoğlu, E. (2021). *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem Akademi.
- Sezer, A., Çoban, O., & Akşit, İ. (2017). Öğretmenlerin sorumluluk değeri algılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 122-144.
- Sezer, A., & Çoban, O. (2016). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 22-39.
- Sezer, T. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri* (Tez No. 218929) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-

- Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sholle, D., & Denski, S. (1995). *Critical media literacy: reading, remapping, rewriting. rethinking media literacy: A critical pedagogy of representation*. Peter Lang.
- Silverblatt, A., & Eliceiri, E. M. E. (1997). *Dictionary of media literacy*. Green-wood.
- Sorin, R. (2013). (2023, August 22) Scenario-based learning: Transforming tertiary teaching and learning. Proceedings of the 8th QS-APPLE Conference; James Cook University. Douglas, Avustralya.
- Sönmez, V. (2003). *Sevgi eğitimi*. Anı.
- Stein, L., & Prewett, A. (2009). Media literacy education in the social studies Teacher perceptions and curricular challenges. *Teacher Education Quarterly*, 36(1), 131-148.
- Stemler, S. (2000). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 7(7), 1-6.
- Stevenson, H. W. (1991). Japanese elementary school education. *The Elementary School Journal*, 92(1), 109-120.
- Stewart, T. M. (2003). Essential slices of reality: constructing problem-based scenarios that work. In E. Errington (Ed.) *Developing scenario-based learning: Practical insights for tertiary educators* (pp. 83-91). Dunmore.
- Superka, D. P. (1976). *Values education sourcebook: Conceptual approaches, materials analyses, and an annotated bibliography*. Social Science Education Consortium.
- Şahan, E. (2011). *İlköğretim 5. ve 8. sınıf ders programlarındaki sorumluluk eğitime dönük kazanımların gerçekleşme düzeyleri* (Tez No. 300680) [Yüksek lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi-Kırşehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tambunan, H., Dalimunte, A., & Silitonga, M. (2017). Scenario based e-learning in electrical engineering education. *International Education Studies*, 10(3), 26-34.
- Tanrıkulu, F. (2014). *Medya okuryazarlığı bağlamında çocuk dergileriyle zenginleştirilmiş Türkçe dersinin etkililiği: bir eylem araştırması* (Tez No. 375610) [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Taşlıbeyaz, E. (2018). İngilizce eğitiminde kullanılan senaryo temelli etkileşimli videolara yönelik öğrenci görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 26(1). 1-8.
- Taşlıbeyaz, E. (2020). The effect of scenario-based interactive videos on English learning. *Interactive Learning Environments*, 28(7), 808-820.
- Tdk (2023). Güncel Türkçe sözlük: Değer kelimesi. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tdk (2023). Güncel Türkçe sözlük: Medya okuryazarlığı kelimesi. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tekindal, S. (2021). *Nicel, nitel, karma yöntem araştırma desenleri ve istatistik*. Nobel.
- Temur, D., & Turan, H. (2018). Senaryo tabanlı öğrenme yaklaşımının ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerinin toplama ve çıkarma problemlerini çözme becerilerine etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 1(2), 72-84.
- Tepecik, B. (2009). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Tez No. 274375) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Thoman, E. (2003). A guided tour of the best resources for teaching. *The Clearing House*, 76(6), 278-283.

- Thornberg, R., & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education a qualitative study in sweden and turkey. *International Journal of Educational Research*, 59, 49-56.
- Tol, H. Y. (2018). *Matematik konularının tarihsel gelişimlerinin senaryo tabanlı öğrenme yöntemi ile anlatılmasının öğrenciler üzerindeki etkileri* (Tez No. 541951) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tomlinson, C. A. (2004). Sharing responsibility for differentiating instruction. *Roeper Review*, 26(4), 188-189.
- Topçu, N. (2017). *Türkiye'nin maarif davası*. Dergah.
- Treske, G. (2006). Medya okuryazarlığı neden gerekli? Türkoğlu, N. (Ed.) *Medya okuryazarlığı içinde* (ss. 8-15). Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Tutar, H. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik: bir model önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 117-140.
- TÜİK (2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanım-Arastırması-2021-41132#:~:text=D%C3%BCzenli%20%C4%B0internet%20kullan%C5%9F%20grubundaki%20%C3%A7ocuklar%C4%B1n%20%C4%B0internet%20arac%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1,ba%C5%9Fvurma%20ikinci%20s%C4%B1rada%20yer%20ald%C4%B1>. Erişim Tarihi: 18.07.2023
- TÜİK. (2022). [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastırması-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastırması-2022-45587). 19.07.2023
- Uçak, E. (2018). Çevre dersinde uygulanan senaryo temelli öğrenmenin fen bilgisi öğretmen adaylarının akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 13(19), 1867-1881.
- Uçan, S. (2021). Durum çalışması araştırması. Şen, S. ve Yıldırım, İ. (Ed.) *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (ss. 227-246). Nobel.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2015) *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Unesco (2023). *About Media and Information Literacy* <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy/about>
- UNİCEF, (2023). History of living values education. <https://livingvalues.net/history/>
- Ünal, O. (2021). Dizi ve filmlerin değerler üzerindeki yansımaya yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 277-311.
- Ünlüer, G. (2012). Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin veli görüşleri. *Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, (6), 95-116.
- Veznedaroğlu, M. (2005). *Senaryo temelli öğrenmenin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öz yeterlik algısına etkisi* (Tez No. 205175) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Voogt, J. & Roblin, N. P. (2010). 21st century skills. http://opite.pbworks.com/w/file/61995295/White%20Paper%2021stCS_Final_ENG_def2.pdf
- Yalçın, A. (2021). *5. sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan sorumluluk temelli etkinliklerin öğrencilere sorumluluk değerini kazandırmadaki etkisi* (Tez No. 699666) [Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi-Bursa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yalın, H. İ. (2020). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Nobel.

- Yalvaç, A. S. (2021). 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde senaryo temelli öğrenme yönteminin öğrencilerin başarılarına etkisi (Tez No. 665760) [Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi-Ağrı]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yaman-Ortaş, B. (2005). Senaryo tabanlı öğrenme yaklaşımına (STÖY) dayalı eğitimde drama yönteminin, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama başarılarına etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 465-482.
- Yarnall, L., Toyama, Y., Gong, B., Ayers, C., & Ostrander, J. (2007). Adapting scenario-based curriculum materials to community college technical courses. *Community College Journal of Research and Practice*, 31(7), 583-601.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 61-68.
- Yel, S., & Aladağ, S. (2009). Sosyal bilgilerde değerler öğretimi. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 48-61). Pegem Akademi.
- Yeniceli, E. (2016). Senaryo temelli öğretimin fen bilimleri dersindeki başarıya ve derse yönelik tutuma etkisi (Tez No. 429529) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yeşilyurt, T. (2005). Kur'an ışığında insanın bireysel sorumluluğu (günah ve sevap). *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(1), 37-50.
- Yıldırım, M. (2021). Örneklem ve örneklem yöntemleri. S. Şen ve İ. Yıldırım (Ed.) *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (ss. 61-96.). Nobel.
- Yıldız, C., & Ürey, M. (2014). Matematik öğretiminde film ve videoların önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 429-439.
- Yılmaz, E. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının gazete ve dergi takip etme alışkanlıkları ile eleştirel ve medya okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki (Tez No. 344727) [Yüksek lisans tezi, Adnan Mederes Üniversitesi-Aydın]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, A. (2022). Etkinlik temelli uygulamaların sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine etkisi (Tez No. 790692) [Doktora tezi, Giresun Üniversitesi-Giresun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 815-824.
- We Are Social. (2022). https://datareportal.com/reports/a-decade-in-digital?utm_source=Global_Digital_Reports&utm_medium=Partner_Article&utm_campaign=Digital_2022. Erişim tarihi: 21.08.2023

EKLER

EK-1. Uygulamaya İlişkin alınan İzinler

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-36648235-605.01-63065148
Konu : Araştırma Uygulama İzni
(Çağrı KAMACI - Abdulaziz ÖZBEY)

08/11/2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgili: a) 27.10.2022 tarih ve E.210565 sayılı yazımız.
b) 02.11.2022 tarihli ve E. 2200362322 sayılı yazımız.

Üniversiteniz Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Öğretim Üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Esra MINDİVANLI AKDOĞAN'ın danışmanlığını yürüttüğü 20030407002 numaralı Eğitim Bilimleri Enstitüsü öğrencisi Çağrı KAMACI'nın 25.10.2022-30.12.2022 tarihleri arasında Uzundere ilçesinde bulunan tüm Ortaokullarda yapılması planlanan; "Medya Okuryazarlığı Becerisi ile Senaryo ve Kısa Film Kullanarak Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Yönelik Farkındalık Kazandırma" konulu araştırma uygulama çalışmalarının kabulüne ilişkin 07.11.2022 tarihli ve E.62904156 sayılı Valilik Onayı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerini rica ederim.

Ahmet ÖZDEMİR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: Valilik Onayı ve Ekleri (2 Adet Dosya)

Dağıtım:
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Bilgi:
20 İlçe Kaymakamlığına
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM

Bünye Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-elbya>

Telefon No : 0 (442) 234 48 00 / 379

E-Posta : erzurum@meh.gov.tr

Kep Adresi : meh@td01.kep.tr

Bilgi için: Ar-Ge Birim H. TEMEL

Uyruan: Vazir Hazırlama ve Kontrol İşletimci

İnternet Adresi: arge25@meh.gov.tr

Faks: 0 (442) 2351032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgm.meh.gov.tr> adresinden F03D-C55C-35FC-B83D-458C kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurul Başkanlığı
PROJE DEĞERLENDİRME FORMU

Projenin/Çalışmanın Adı: Danışmanlığını Dr.Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN'nın yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Çağrı KAMACI ile birlikte hazırladıkları "Senaryo ve Kısa Film Kullanarak Medya Okuryazarlığı Becerisi ile Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Yönelik Farkındalık Kazandırma" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili Etik Kurul uygunluk onay belgesi talep edilmesi

Gönderildiği Tarih: 04.11.2022

Teslim Tarihi: 04.11.2022

Değerlendirenin Adı Soyadı: Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı Adına

Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Etik Kurul Başkanı

İmza :

Bu Yüksek Lisans Tez uygundur: ☒

Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bu Yüksek Lisans Tez uygun değildir: ☐
Gerekçe/Açıklama

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :04.11.2022
Toplantının Sayısı :12

Karar-20: Danışmanlığını Dr.Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN'nın yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Çağrı KAMACI ile birlikte hazırladıkları "Senaryo ve Kısa Film Kullanarak Medya Okuryazarlığı Becerisi ile Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Yönelik Farkındalık Kazandırma" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili etik kurul onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçenlerin "Senaryo ve Kısa Film Kullanarak Medya Okuryazarlığı Becerisi ile Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Yönelik Farkındalık Kazandırma" isimli tez çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. [Redacted]
Birim Etik Kurul Başkanı

Prof.Dr. [Redacted]
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. [Redacted]
Birim Etik Kurul Uyesi

Prof.Dr. [Redacted]
Birim Etik Kurul Uyesi

Prof.Dr. [Redacted]
Raportör

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu Karar Formu

KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı: 12 Karar No: 20	Toplantı Tarihi: 04.11.2022
	Aşağıda bilgileri verilen yüksek lisans tez ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu yüksek lisans tez ile ilgili yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
ÇALIŞMA BİLGİLERİ	Proje Yürütücüsü: Dr.Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN, Çağrı KAMACI Çalışma Konusu: Senaryo ve Kısa Film Kullanarak Medya Okuryazarlığı Becerisi ile Sorumluluk ve Özgürlük Değerlerine Yönelik Farkındalık Kazandırma	

EĞİTİM BİLİMLERİ BİRİM ETİK KURULU		İMZA
	Etik Kurul Başkanı	
	Etik Kurul Başkan Yardımcısı	
	Etik Kurul Üyesi	
	Etik Kurul Üyesi	
	Etik Kurul Raportörü	

EK-2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.

Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN

Çağrı KAMACI

Atatürk Üniversitesi

Atatürk Üniversitesi

Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD

SORULAR

1. Medya nedir? Medya kavramı sizin için ne ifade ediyor?
2. En çok hangi medya içeriklerini hangi amaçlarla takip ediyorsunuz? Niçin?
3. Medya içerikleri oluşturulurken nasıl bir yol izlendiğini düşünüyorsunuz?
4. Çeşitli medya içeriği hazırlarken dikkat ettiğiniz hususlar nelerdir? Niçin?
5. Takip ettiğiniz içeriklerde size hangi mesajların verilmeye çalışıldığını düşünüyorsunuz? Nasıl?
6. Takip ettiğiniz medya içeriklerinde size müdahale edilmesi durumunda nasıl bir tavır takınırsınız? Niçin?
7. Çeşitli medya içeriklerini takip ederken kişisel olarak seçici davranır mısınız? Nasıl ve niçin?
8. Medya içeriklerinin sizi olumlu veya olumsuz yönde etkilediğini düşünür müsünüz? Nasıl?
9. Medya vasıtasıyla bilgiye ulaşırken nasıl bir yol izlersiniz?

EK-3. Birinci Hafta Ders Planı

Bilgi Edinme

Öğrencilere bilgi edinme kaynaklarından birer örnek gösterilir.

Bu kaynaklardan hangilerini kullandıkları sorulur. En sık hangisinin kullanıldığı sınıfta seçilir.

Sınıfa bir kitap veya ansiklopedi götürülür onlardan nasıl aranılan bilgiye ulaşacakları gösterilir. Daha sonra internet üzerinden bir örnekle bilgiye nasıl ulaşıldığı gösterilir.

İstedğimiz her kaynaktan bilgi edinebilir miyiz diye sorulur. İstedğimiz her kaynaktaki bilgi doğru mudur tartışılır.

Bu kaynakların doğruluğu konusunda dikkatli olmaları gerektiği fark ettirilir. Özellikle internet(özellikle sosyal medya) üzerinden edinecekleri bilgilere çok dikkat etmeleri gerektiği söylenir.

Daha sonra öğrencilere kulaktan kulağa oyunu oynatılır ve sonucunda öğrencilerle internet üzerindeki bilgilerin de aynen bu şekilde yayılabileceği ve hatalara neden olabileceği konusu üzerinde durulur.

-Bu konuyu daha iyi açıklayabilmek için örnek haberler ve görseller verilir.

Örnek 1.

Öğrencilere öncelikle kimler Galatasaraylı? Diye sorulur. Ardından dünyanın en büyük takımlarından birisi olan Real Madrid'in 2000 yılından beri çıktığı final maçlarında sadece Galatasaraya(2000) yenildiği söylenir ve öğrencilere 72 binden fazla takipçisi bulunan bu twitter hesabının yaptığı paylaşım gösterilir. Daha sonra akıllı tahtadan arama motorunda “Real Madrid – Atletico Madrid 2018 Süper Kupa Finali sonucu” cümlesi aratılır. Ve yanlış bir bilgi çocuklarla birlikte teyit edilir.

Örnek 2. <https://teyit.org/video-tuzlu-suya-kondugunda-icinden-iri-bocekler-cikan-cilekleri-gostermiyor>

İnternet adresindeki haber öğrencilerle tartışılır.

-Öğrencilere hangi uzantılı internet adreslerinden doğru bilgiye ulaşabilecekleri sorulur ve bu konu üzerine tartışılır.

-Hangi kaynağın doğru bilgiyi sunduğunu bulmak bizim sorumluluğumuzda mıdır ve bunu nasıl yaparız konuşulur.

- Öğrencilere özellikle internet ve sosyal medya olmak üzere medya araçlarının bilgi edinme özgürlüklerini nasıl etkilediği üzerine tartışılır.

- Öğrencilere internet ortamı ve diğer bilgi edinme yollarıyla edindikleri bilgilerden dolayı sorumluluklarının olup olmadığı varsa neler olduğu sorusu yöneltilir ve sınıfta tartışılır.

Ve bunlar ile ilgili örnekler verilir.

EK-4. İkinci Hafta Ders Planı

Geleneksel Medya Araçları

Medya araçlarının neler olduğunu sor. Geleneksel medya araçlarının neler olduğunu biliyorlar mı? Bu konuda öğrenciye bilgi verilir.

Geleneksel medya araçlarını kullanan var mı diye sor.

Televizyon, radyo, gazete, dergi gibi geleneksel medya araçları olduğu söylenir.

Öğrenciler dört gruba ayrılır. Her bir gruba bu geleneksel medya araçlarında yer alan içeriklerden verilir. Bir gruba gazete haberi başlığı, bir gruba tarihi dizi, bir gruba reklam, diğer gruba da gündüz kuşağındaki bir yemek programı verilir.

Canlandırma yapmaları istenir. Gruplara 5 dakika süre verilir. Ve tahtaya çıkıp canlandırmalarını yaparlar.

Her grubun canlandırmasından sonra kısa bir değerlendirme yapılır. Niçin bu fikri seçtikleri, ne anlatmak istedikleri sorulur.

Daha sonra gruplar karıştırılır ve yeni 4 adet grup kurulur. Bu gruplara ise bir eğlence programı canlandırmaları istenir. Eğlence programının içeriği onlara bırakılır. 5 dakika zaman ayrıldıktan sonra canlandırmaları istenir.

İzlenen canlandırmalardan sonra ana değerlendirme yapılır.

Sakallı bebek başlığının aslı söylenir. Gazete ve televizyonda karşılarına çıkan haberlerin başlıklarının aldatıcı olabileceği, içerik hakkında yanlış bilgiler verebileceği söylenir.

Tvlerde yayınlanan gündüz kuşağı programlarında para kazanmak amacıyla kurgular yapabildiği, asıl önemli olanın onlar için reytingler olduğu öğrenciye anlatılır. Gösterilen paralardan daha çoğunu sahte kavgalar ve senaryolar sayesinde kazandıkları öğrencilere anlatılır.

Tarihi dizilerin de aslında gerçek bir tarihi anlatmadığı yanlış bilgiler içerebildikleri. Hatta birçoğunun tarih hakkında bilgi vermek amacıyla yapılmadığı söylenir. Dizilerin kurgu olduğu para kazanma amacıyla çekildiği anlatılır.

Daha sonra tv izleniyor mu? Aileniz hangi programları izliyor siz izliyor musunuz? Diye sorulur.

Tv sadece eğlenme amacıyla mı izleniyor? Hangi kanalı seçeceğiniz konusunda özgür müsünüz? İstedığınız programı izleme özgürlüğünüz olduğunu düşünüyor musunuz?

İzlenen tv programlarından insanların çok fazla etkilenebileceği anlatılır.

Öğrencilere özellikle tv programlarının insanlara etkileri ile ilgili ilginç örnekler sunulur.

Örnek1. <https://www.youtube.com/watch?v=c3x00vUtCQk>

Video izletilir ve bu konu üzerinde tartışılır.

Örnek 2.

Öğrencilere “Diriliş Ertuğrul” dizisini izleyip izlemedikleri sorulur. İzleyenlerin bu diziden nasıl etkilendikleri sorulur ve bu konu üzerine tartışılır. Ardından öğrencilere dizinin olumlu ve olumsuz etkileri üzerine bilgi verilir.

Olumlu: Diriliş Ertuğrul dizisinden sonra dizinin geçtiği Bilecik bölgesine yapılan turistik gezilerde artış meydana gelmiş hatta bu bölge “Dirilişin Şehri” olarak kendisini tanıtmaya başlamıştır (Çınar, İ. & Acar, Y. (2021). Televizyon Dizilerinin Ekonomi ve Turizm Üzerindeki Etkileri: Diriliş Ertuğrul Örneği . Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi , 10 (2) , 328-346).

Tarihi dizi/filmler, tarihi olayları, olayın geçtiği yeri ve zamanı, olayı yaşayan kişileri bireylere gösterip bizzat yaşanmışlık hissi verdiğinden dolayı, kişilerde tarihe karşı ilgi ve merak duygusu uyandırmak suretiyle onları araştırmaya sevk etmektedir. Şahin, K. (2019). *Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algısı ve tarih şuuru oluşumu hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Olumsuz:

Televizyonun haber alma ve eğlenme amacı dışında pazarlama amacının da olduğu öğrenciye söylenir. Medya kuruluşlarının varlıklarını devam ettirebilmek için bir gelire ihtiyaçları olduğunu bu geliri de reklamlar sayesinde elde ettikleri, reklamların doğruluğunun da sorgulanması gerektiği anlatılır.

İşte bu görevi de en açık şekilde reklamların üstlendiği anlatılır. Öğrencilerin canlandırmasını yaptıkları cipsin reklamından bir görsel gösterilir.

Bu reklamda tek bir paketten bu kadar cips çıktığı algısı yaratılmaya çalışılsa da elimizdeki pakette ne kadar cips olduğu görülmektedir.

Reklamların izlenilmesi için ilgi çekici hale nasıl getirildiği, her kitle için farklı reklamların olduğu, çocuklar için animasyonlar içeren reklamların kullanıldığı örneği verilir.

Ünlü insanları takip etme eğilimimizden dolayı reklamlarda genellikle ünlü ve halk tarafından sevilen isimlere yer verildiği anlatılır.

Mizah unsuru kullanılarak reklamların ilgi çekici hale getirildiği anlatılır.

Reklamların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı hakkında ne düşündükleri sorulur.

Medyada tanıtılan ürünlerin anlatıldığı gibi olmayabileceği söylenir.

Öğrenciye reklamların arka yüzünü anlatan video izletilir.

<https://clipchamp.com/watch/caBDrqgtRsc>

İzlediğiniz programın içeriğinin doğruluğunu araştırıyor musunuz? Yoksa zaten doğrudur onlar yayınlamadan önce araştırmıştır diye düşünüp araştırmıyor musunuz? Bu sorumluluğun size mi yoksa kanala mı ait olduğunu düşünüyorsunuz?

<https://www.youtube.com/watch?v=BBV5ogpaS4I>

Tıpkı bu reklamlarda görüldüğü gibi internet üzerinde yapılan dolandırıcılıkların da olabileceği söylenir.

İnternet üzerinden yapılan dolandırıcılıklardan bahsedilir.

Öğrenciye daha önce böyle bir olayla karşılaşp karşılaşmadıkları sorulur.

Sosyal ağlarda kişisel bilgilerin paylaşılmaması gerektiği anlatılır. Sosyal medya hesapları çalınarak kişinin çevresine mesaj atarak para istendiği anlatılır.

EK-5. Üçüncü Hafta Ders Planı

Sosyal medya

Öğrenciler sosyal medya hesaplarının olup olmadığı sorulur.

Varsa bu hesapları hangi amaçlarla kullandıkları tartışılır.

Bu sosyal medya hesapları üzerinden hangi paylaşımları takip ettikleri ve hangi paylaşımlarda bulundukları üzerinde konuşulur.

Sosyal medyada hangi ünlü/fenomen kişileri neden takip ettikleri tartışılır.

Sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yanları üzerinde tartışılır.

Öğrencilere “sosyal medyada gezinirken farklı isimli bir hesabın sizin fotoğraflarınızı kullandığını görürseniz ne hissedersiniz?” sorusu yönlendirilir ve bu konuda fikirleri alınır. Bu konu üzerinden sanal âlemde özel yaşamın gizliliği konusuna değinilir. Aynı zamanda bizlerinde başkalarının bu hakkına müdahale etmeme sorumluluğumuz olduğunu unutmamamız gerektiği söylenir. Sosyal medya da özgürlüğümüzün sınırsız olmadığı belirtilir.

EK-6. Film Çekiminde Kullanmak İçin Hazırlanan Senaryo

Sorumluluk Ve Özgürlük Temelli Medya Okuryazarlığı Film Senaryosu

Karakterler:

Öğretmen: Ö.11

Teknoloji Bağımlısı Çocuk: Ö.5

Dizilerden Etkilenen Çocuk: Ö.8

Reklamlardan Etkilenen Çocuk: Ö.6

Youtube Yayını Yapan: Ö.2

Kurye: Ö.1

Alışverişte Dolandırılan Öğrenci: Ö.7

Ak Sakallı Dede : Ö.4

Trol Hesap Sahibi: Ö.10

Öğrenci : Ö.3 Öğrenci : Ö.9

(Öğretmen içeri girer. Tüm sınıf ayağa kalkar, sadece Teknoloji bağımlısı çocuk(Ö.5) ayağı kalmaz.)

Ö.10: İyi dersler çocuklar. Oturabilirsiniz.

(Tüm sınıf otururken Ö.5 ayağı kalkar.)

Ö.11: (Şaşkınlıkla Ö.5'e bakar ve bilgisayar ile oynadığını fark eder.) Ben sana demedim mi okula teknolojik ürünleri getirmek yasak diye? (Ö.5'in yanına hızla gidip bilgisayarı elinden alır.)

Ö.5: (Bilgisayarı vermeye direnirken) Ama öğretmenim gerçekten çok önemli bir konu için şu an bana lazım lütfen.

Ö.11: Allah allaaaah!(Alaycı bir tavırla) Neymiş o önemli konu acaba?

Ö.5: (Ciddi bir tavırla) Öğretmenim tam oyunda rekor kırmak üzereydim ki bilgisayarı aldınız yaaaa! Bunu yapmaya hakkınız yooook!

Ö.11: Ayrıca okula teknolojik alet getirmek yasak! Sence de bundan daha önemli konular ve sorumlulukların yok mu?

Ö.5: Var mı?

Ö.11: Sert bir şekilde) Yok mu?

(Ö.5 bir şey anlamamış bir şekilde düşünerek yerine otururken çaktırmadan çantasından telefon çıkarır.)

(Öğretmen masasına oturur ve sınıf defterini yazıp yoklamaya başlar.)

Ö.11: Ö.9?

Ö.9: Burada

Ö.11: Ö.10?

Ö.10: Burada

Ö.11: Ö.8?

Ö.8?... (Başını kaldırıp Ö.8'i sınıfta arar.)

(O sırada kapı çalınıp Ö.8 içeri girer.)

(Ö.8'in üzerinde tarihi kıyafetler ve kılıç vardır. Fonda tarihi dizi müziği çalar.)

Öğretmen: Bu ne hal Ö.8 neredesin sen neden geç geldin derse?

Ö.8: Ne varmış halimde bre! Kefere ile cenk ederdüm.

Öğretmen: Anlamadım?

Ö.8: (Bir anda kendine gelip silkelenir.) Şey Öğretmenim ben dün gece izlediğim dizinin etkisinde kalmışım da özür dilerim sabah da uyanamadım geç saate kadar izleyince.

Öğretmen: Ya kızım geç yerine Allah aşkına.

(Ö.8 yerine geçerken Öğretmen Ö.5'in elindeki telefonu fark eder ve hızla onun yanına gidip sertçe telefonu elinden çeker.)

Öğretmen: Ben sana demedim mi teknolojik alet yok diye?

Ö.5: Ama Ama ama Öğretmenim ama....

Öğretmen: Sus tamam bir daha görmeyeceğim.

(Ö.8. bir anda heyecanlanıp ayağı kalkar ve elindeki kılıcı sallayarak..)

Ö.8 : Bire gafiüüü! Sen ne demeye Öğretmenin sözünü ikiletirsin haaaa!

(Öğretmen Ö.8'ye ters bir şekilde bakar ve Ö.8 Yerine usulca oturur.)

Öğretmen: Evet çocuklar bu günkü konumuz.... (O esnada kapı çalar)

Öğretmen: Ama yeter artık bi derse giriş yapamadım ya.. geeeeel.

Kurye: Merhabalar. Ö.7'ye kargo var.

Öğretmen: Ö.7 kızım ben sana kaç kere dedim okula sipariş verme diye? Yine ne aldın...

Ö.7: Öğretmenim inanmayacaksınız internette bir indirim yakaladım akıllara zarar. Normalde bu parfümün fiyatı (o esnada kutuyu açmaya devam eder.) Normalde bin lira ama internette 50 liraya buldum. Acayip karlıyım hocam.

(Ö.7 kutuyu açar ve içerisinden bir adet "kolanya" çıkar.)

Ö.7: (Hayal kırıklığına uğramış bir ifade ile) Bu ne yaaaaa?

Öğretmen: (Ö.7'yi taklit ederek) Bu ne yaaaaaaa... al sana 50 liralık parfüm işte.

Öğretmen: evet çocuklar derse dönüyoruz. Size verdiğim konuyu araştırdınız mı? Türkiye'nin en yüksek barajı hangisidir diye sormuştum bunu araştıracaktınız.

Ö.6: Evet Öğretmenim ben buldum Türkiye'nin en yüksek barajı Yusufeli barajıymış.

Ö.3: Nasıl ya? Ama Öğretmenim ben en yüksek baraj olarak Atatürk barajını buldum.

Ö.9: Öğretmenim benim bulduğuma göre de Borçka barajı en yüksek baraj nasıl oluyor ?

Öğretmen: Tamam şimdi bir saniye. Ö.3 sen bu bilgiyi nereden aldın kızım?

Ö.3: Öğretmenim evde ansiklopedi vardı ondan öğrendim.

Öğretmen: Ö.9 peki sen?

Ö.9: Öğretmenim Facebook'da Borçkalıyızbiz sayfası vardı orada yazıyordu.

Öğretmen: Hımm.. Peki Ö.6 sen nereden buldun bilgiyi?

Ö.6: Öğretmenim Enerji bakanlığının internet adresinden aldım.

Öğretmen: Çocuklar hepiniz başka başka kaynaklardan araştırma yapmışsınız. Ö.3 senin kullandığın ansiklopedi eski basım olduğu için güncel bilgi değil. Ö.9 senin bulduğun internet adresi ise herkesin bir şeyler yazabildiği bilgilerin oldukça şüpheli olduğu .com uzantılı bir site hem de sosyal medya adresi. Gov, org ya da edu uzantılı sitelerden bilgi edinirsen doğru bilgiye ulaşırsın. Burada Ö.6 resmî bir kurumun sitesini kullanarak doğru bilgiye ulaşmış. Aferim Ö.6.

(Ö.6 Öğretmen tebrik edince tahtaya koşup Ronaldo sevinci yapar.)

Öğretmen: Ne yapıyorsun yavrum der.

Ö.6: Öğretmenim Ronaldo'nun şampuanından aldım aynı onun gibiyim.

(O sırada ak sakallı dede belirir.)

Ak Sakallı: Evladım. Reklamlar bizleri etkilemek ve daha fazla satış yapabilmek için vardılar. Bunun için ünlü kişiler kullanılır. Reklamların çoğunda da görmediğimiz hileler vardır. Her kafayı yıkayan Ronaldo olsaydı ohooooo.

Öğretmen: Geç yerine yavrum ya!

ERTESİ GÜN:

Öğretmen gelir ve öğrenciler ayağa kalkar.

Yoklamada Ö.8 yine geç gelir.

(Polisiye dizi müziği ile derse girer. Polis kepi ve silahı vardır.)

Öğretmen: Kızım Bu halin ne senin?

Ö.8: Öğretmenim dün biraz polisiyeyi fazla kaçırmışım galiba.

Öğretmen: Kızım geç yerine bir daha da geç gelme!

(Öğretmen Ö.5'in elindeki telefonu fark eder ve telefonu almak için ona doğru gider.)

Öğretmen: Bu kaçınıcı uyarım yeter artık.(Telefonu elinden çeker)

(Ö.5 hemen çantasına yönelip yeni bir teknolojik alet ararken. Ö.8 bir anda ayağı kalkıp polismiş gibi olaya müdehale eder).

Ö.8: Bırak o çantayı çabuk! Yat yere yat yat yat...

(O anda Ak sakallı Ö.8'in yanında belirir.)

Ak Sakallı: Bak kızım diziler filmler güzeldir bizlerin güzel vakit geçirmesini sağlarlar. Bir sürü içeriğe ulaşabiliyorsun bir sürü dizi film izleme özgürlüğün var ama sorumsuzca kendini bu kadar kaptırmamalısın. Yoksa böyle saçma sapan durumlara düşersin. (Asasıyla Ö.5'nin kafasına dokundurup) Akıllı ol akıllıııı.

Öğretmen: Kızım ne yapıyorsun otur yerine.

Ö.8: Pardon hocam ben yine dizilerin etkisinde kaldım.

Ö.5'in elinden alınınca krize girer onu tutmaya çalışırlar. Bu sırada ak sakallı dede belirir.

Ak sakallı: Kızım bu kadar teknolojik gelişme sana bir sürü imkan sunuyor. Sana bir sürü özgürlük tanıyor. Ama bu teknolojiyi doğru bir şekilde kullanmak senin sorumluluğunda. Yoksa hem kendine hem başkalarına zarar verirsin. Gözlerin bozulabilir, omurgan eğrilebilir hatta zekan gerileyebilir...

Ö.5: Bir anda kendine gelir.

(O sırada kapı çalar ve kurye kapıyı açar)

insanlardan izin almadan onları paylaşamazsın bu kadar sorumsuz davranamazsın Beste. Çabuk sil o videoyu.

Ö.2: Tamam Öğretmenim.

(Öğretmen tekrar derse başlamaya yeltenir.)

Öğretmen: Tamam şimdi derse.....

Ö.3: Öğretmenim!

Öğretmen: (yılğın bir ifadeyle.) Söyle, söyle allah aşkına ne var?

Ö.3: Öğretmenim bir sosyal medya hesabı var sürekli bizim hakkımızda bir şeyler yazıyor kim olduğu da belli değil.

Öğretmen: Ne yazmış ki bizim hakkımızda?

Ö.3: 7/A sınıfı Öğretmeni sınıfta şiddet uyguluyor.

Altına da bir sürü kişi yazmış bakıııııı

-Böyle Öğretmenleri meslekten atmalı.

- Böyleleri de kendine Öğretmenim diyor

Bakıııııı Öğretmenim bakıııııııı.

Öğretmen: İsmi ne bu hesabın?

Ö.3: Fatih Sami0001

(Öğretmen sinirlenir)

Öğretmen: Kim bu hesabın sahibiiii?

Ö.9: Öğretmenim bu işi yapsa yapsa Ö.5 yapar. Bütün gün elinde telefon.

Ö.5: Ya ne alakası var. Öğretmenim ben yanınızdaydım nasıl yazacağım?

Öğretmen: Doğru sen yanımdaydın. Kim öyleyseeeee?

Ö.9: O zaman Beste yapmıştır Öğretmenim zaten bizim sınıfı da izinsiz internette paylaşmıştı.

Ö.2: Hayır Öğretmenim ben Youtube cuyum twitterda ne işim olur?

Öğretmen: Bilemiyoruuuuz?

Ö.2: Gerçekten ben yapmadım Öğretmenim telefonum sizde bakabilirsiniz.

(Öğretmen telefona bakar ve Ö.2'nin masum olduğunu anlar.)

(Ak sakallı Ö.10'un yanında ortaya çıkar)

Ak sakallı: Kimse o hesabın sana ait olduğunu bilmiyor ama ben biliyorum. Bu yaptığın çok yanlış. İnsanları bu şekilde yanlış yönlendiriyorsun ve birbirlerine düşürüyorsun.

Ö.10: (işaret dili ile) Bunun bu kadar büyük sorun olacağını bilmiyordum. Nerden bilebilirdim bu kadar yayılacağını? Ben de pişmanım.

(Sınıfta herkes telefonun başında hesap ile ilgilenirken Ö.10 hesabında yeni şeyler yazar.)

Ö.9: Öğretmenim yeni bir şeyler paylaştı bakın.

Ö.3: Eski paylaşımı silmiş. 7/A sınıfı ve öğretmeni müthiş eğlenceli işler yapıyorlar. Böyle güzel ders anlatan öğretmen ben görmedim. Helal olsun.

Altında da bir sürü yorum gelmiş yine Öğretmenim. Hem de az önce kötü yorum yapan hesaplar.

Maşallah Öğretmenimize.

Bize böyle Öğretmenler böyle sınıflar gerek.

Helal olsun Öğretmenimize.

(Öğretmen Ö.10'a göz ucuyla bakar ve onun yaptığını anlar ama sınıfa çaktırmadan olayı kapatır.)

Öğretmen: Belli ki çocuklar bu hesap sınıfın dışından biri tarafından yönetiliyor. Bu tür trol hesapların iyi yorumlarına da kötü yorumlarına da dikkatle yaklaşın.

(Öğretmen tekrar derse girmek için yeltenir)

Öğretmen: haydi artık dersimize geçe...

(Öğrenciler hep bir ağızdan bir şeyler söylemek için parmak kaldırıp gürültü yapar. Öğretmen çılgına döner ve bağırır.)

Öğretmen: Yeteeeeeeeeerrrrrr!!!!

(Öğretmenin sesi sınıfta kasırga etkisi yapar sınıf ağır çekimde savrulur.)

(Öğrencilerin her biri bilgilendirme amaçlı metnin bir kısmını kamera önünde seslendirir.)

Dijital okuryazarlık çağımızın en önemli becerilerinden bir tanesidir.

Hayatımızın her alanına giren teknoloji ile sorumluluk ve özgürlük kavramları farklı bir alana taşınmıştır.

Dijital ortamlar bizlere çok geniş bir özgürlük alanı tanımakta.

Ancak bu özgürlüğümüzü kullanırken yerine getirmemiz gereken sorumluluklarımıza dikkat etmezsek komik durumlara düşebiliriz.

Dahası, kandırılabiliriz, dolandırılabiliriz, sağlığınıza ve çevremize zarar gelebilir.

(Metnin okunması bitince sınıf ortamına dönülür ve öğretmen öğrencilere seslenir.)

Öğretmen: Eee! Ne diyorduk çocuklar ?

(Sınıf hep bir ağızdan)

HAKLARIMIZI VE SORUMLULUKLARIMIZI BİLELİM İYİ BİR DİJİTAL
OKURYAZAR OLALIM!

SON

ÖZ GEÇMİŞ

İlk ve orta öğretimini Tortum'da tamamladıktan sonra Erzurum Ilıca İMKB Yavuz Selim Anadolu Öğretmen Lisesinden 2014 yılında mezun olmuştur. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünden 2019 yılında birincilikle mezun olmuştur. 2020 yılında Erzurum'un Uzundere ilçesinde Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak göreve başlamıştır ve bu görevi sürdürmektedir. Yine 2020'de Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ana bilim dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi bilim dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır.

